

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

RAPPORT

ISSN 1400-0792

Nr 2010:2

Källskogar i Södermanlands län

**Regional miljöövervakning
Skogsprogrammet 2000-2002**

Naturvårdsenheten 2010

Titel: Källskogar i Södermanlands län

Författare: Hans Rydberg

Kartframställning: Lisa Olsson och John Smaaland

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Kontaktperson: Hans Rydberg, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Beställningsadress: Länsstyrelsen i Södermanlands län
611 86 NYKÖPING
Tel: 0155-26 40 00
Fax: 0155-26 71 25
Hemsida: www.lansstyrelsen.se
E-post: lansstyrelsen@sodermanland.se

Framsida: Gullpudra, *Chrysosplenium alternifolium*, en viktig karaktärsart i källskogens översilade markavsnitt. Nytorpsravinen NR, Gryts socken, Sdm 2006.

Foto: Hans Rydberg (samtliga)

Kartor: © Lantmäteriet 2009. Ur Geografiska Sverigedata, 106-2004/188-D.

Tryck: E-PRINT, Stockholm, år 2010

Upplaga: 50 exemplar

Meddelande nr 2010:2

ISSN: 1400-0792

Förord

Denna rapport baseras på de inventeringar av källskogar som genomförts av Rickard Sellberg, Karl Ingvarson, Niklas Lönnell och Hans Rydberg under perioden 2000 – 2002. Syftet har varit att dokumentera skogar med rörligt vatten som översilningsskogar, bäckraviner och örtrika alkärr, ofta med källpåverkan. Det är första gången i Sverige som en systematisk inventering av denna skogstyp genomförts. Källskogar har under lång tid påverkats av skogsbruket, inte bara genom avverkningar utan också dikningar, vägdragningar och andra dränerande åtgärder. Hydrologiskt opåverkade skogar äger en ofta specifik flora, som säkert minskat sedan förr. Ett av syftena med inventeringen har varit att se vilka källskogar som ännu finns kvar, dokumentera graden av påverkan samt presentera de botaniska värden som många områden ännu besitter.

Inventeringarna kommer vara underlag för kommande jämförelser inom den regionala miljöövervakningen samt peka på skyddsvärda skogsbestånd, som kan bli föremål för naturreservat, biotopskydd, naturvårdsavtal eller för diskussioner om naturvårdshänsyn eller frivilliga avsättningar. Projektet har finansierats av Naturvårdsverket genom länets regionala miljöövervakning inom skogsprogrammet. De värdefullaste skogarna kommer att ingå i de GIS-skikt som används inom samhällsplanering och naturvård. Därigenom finns möjligheter att för framtiden bevara ett antal skyddsvärda biotoper och en flora med sällsynta, ofta rödlistade arter, vilket bidrar till att hejda förlusten av biologisk mångfald i skogen. Detta innebär samtidigt ett steg mot att uppnå intensionerna inom miljömål 16 – Ett rikt växt- och djurliv.

Hans Rydberg

Ansvarig för skogsprogrammet
Regional miljöövervakning
Länsstyrelsen i Södermanlands län

Innehåll

Vad är en källskog	3
Källskogar – ett nytt begrepp?.....	5
Källskogarnas markförhållanden	6
Typiska arter	7
De sällsyntaste arterna	8
De mindre vanliga	9
De något vanligare	14
Mossor och svampar	16
Naturvårdsaspekter	19
Hotbild	20
Inventeringsmetodik	24
Inventeringen	25
Bristanalys	25
Bästa områdena	26
Skötsel och skydd	28
Statistik	29
Litteratur	33
Beskrivning av lokalerna	34
Eskilstuna kommun	34
Strängnäs kommun	38
Vingåkers kommun	50
Katrineholms kommun	52
Flens kommun	62
Gnesta kommun	68
Nyköpings kommun	77
Trosa kommun	101
BILAGA: Kartor över områden av klass 4 och 5.....	105

Vad är en källskog?

Källskogar är ett nytt, tidigare inte använt begrepp, utan skapades år 1999 i samband med ett regionalt miljöövervakningsinitiativ inom skogsprogrammet hos Länsstyrelsen i Södermanlands län. Eftersom ett flertal skogstyper med en speciell, ofta artrik flora knuten till skuggiga, mer eller mindre fuktiga – våta miljöer, bedömdes vara hotade av framför allt åtgärder inom skogsbruket, fanns intresse att följa upp utvecklingen för såväl biotoperna som för deras karaktärsväxter. För inventeringen, som skulle vara i tre år, fanns behov av att skapa ett samlingsnamn för de här skogstyperna.

Källskogar är botaniskt rika skogsmiljöer med ett mer eller mindre ytligt grundvatten. Hit hör bäckdalar, översilningsmarker och örtrika sumpskogar.

A. Bäckdalar

Hit räknas alla bäckdalar, bäckraviner och bäckmiljöer med permanent eller säsongvis flödande vatten och de omgivande biotoper som på olika sätt påverkas av markfuktighet eller hög luftfuktighet. Skogen kan vara lövskog, blandskog eller barrskog – och då nästan alltid granskog. Buskskiktet består av en i regel mer eller mindre tät underväxt av hägg, hassel, skogstry och/eller andra arter. Typiskt är att bäcken är nedskuren i sedimenten. I vissa fall bildas djupa raviner, i andra fall rinner bäcken på en tämligen fast moränmark. Oftast är bäcken bara måttligt nedskuren. Slänterna kan vara tvärbranta, oftare dock svagt lutande.

Bäckarna utgår oftast från sjöar, tjärnar eller andra småvatten, från skogsmyrar, mindre kärr eller sumpskogar, oftast på en högre liggande platå med i regel näringsfattiga markförhållanden. Marken blir nästan alltid näringsrikare nedströms, vilket delvis har att göra med tidigare kulturpåverkan genom bete, men också med att näringsämnen via markvatten transporterats från högre till lägre delar.

Bäckdalar uppstår oftast i gränsområdet mellan skogs-/bergsbygd och slätten, särskilt tydligt utmed förkastningslinjerna. Bäckdalar utbildas lätt också i områden med sandiga – mjäliga jordarter, där grundvatten snabbt ackumuleras i dalgångar och där årtusenden av erosion skapat raviner av olika djup.

Större bäckar uppvisar olika strukturer, som kan ha betydelse för växtlighetens fördelning. I brantpartier kan finnas forssträckor, något som är ovanligt i Sörmland. Under sitt lopp brukar en bäck växa i omfattning, särskilt om det finns tillflöden. Bäckens spolar med sig finare material och här kan man ofta se steniga, grusiga bottnar, där stenarna kan vara renspolade eller överväxta med näckmossa. I lugnare partier kan det längs bäcken finnas översvämningssoner, där marken under torrperioder är blottlagd eller bara glest bevuxen. Vanligt är också öar av ackumulerad sediment som lagrats på baksidan av en större sten eller dylikt. Där dessa sedimentöar är så höga att de sällan eller aldrig översvämmas kan floran vara rik på arter. I de nedre delarna av ett bäckflöde förekommer rätt ofta meanderbildningar, vilket innebär att bäcken slingrar sig fram S-formigt. Där bågarna varit extremt formade har det ibland avsnörts så kallade korvsjöar. I meanderbågarna finns ofta en djupare inre del samt en under torrperioder blottlagd yttre del som ibland uppvisar vågmärken i sedimentet, så kallade ripples.

Bäckarna brukar i sitt nedre lopp omges av näringsrika sedimentjordar med en vegetation av högrörter, ibland med kväveindikatorer som brännässla, hallon och älggräs – detta är särskilt fallet då det växer askskog eller al-askskog vid utflödet. Där bäcken löper ut i jordbruksmark har den i regel grävts ut och rätats.

B. Översilningsmarker

Hit räknas alla marker med rörligt grundvatten i eller nära markytan, där vatten inte samlats i en bäckfåra. Oftast befinner sig dessa marker i sluttningar, som ibland kan vara branta, ibland nästan inte märkbara. Det underjordiska vattenflödet kan vara stort och marken blir då gungflyartad och förrädisk att beträda, ibland litet och marken är då tämligen fast även om det kan vara blött i ytskiktet. Översilningsmarker kan uppstå på flera sätt. Oftast är det källor som bryter fram i en sluttning och vars vatten sedan fortsätter flöda i markytan ned mot lägre nivåer. Ibland är källan tydlig och en mindre vattensamling kan skönjas där vattnet bryter fram, men allt som oftast bryter källvattnet upp strax under markytan och som besökare ser man bara att det blir plötsligt vått i marken. Översilningsmarker kan också uppstå nedanför bergspartier där regnvatten och bergbundet vatten flödar ut över skogsmarken. I ovanliga fall kan ursprunget vara ett bäckflöde, där huvudflödet bromsas upp och fördelar sig ut över sluttningen i form av mindre sipperstråk och översilningsytor. Även på rena översilningsmarker är det vanligt att små rännilar eller bäckflöden ingår. Under torrperioder blir dessa i regel helt uttorkade. Överhuvudtaget är de hydrologiska systemen ganska invecklade i en översilningsmark och vattnet kan söka sig fram på olika sätt, i rännilar, i eller under markytan, förbi hinder o.s.v. så att det på en sådan mark uppstår en mosaik mellan våtare och torrare avsnitt där vattnet i olika delar har olika djup och strömningsförmåga.

C. Örtrika sumpskogar

Sumpskogarna hör egentligen inte till källskogarna eftersom de som regel utmärks av ett grundvatten som står stilla och därför blir fattigt på elektrolyter (elektriskt laddade markpartiklar, så kallade joner). Syrebrist uppstår ofta och många av källskogens karaktärsarter uteblir. Det visar sig emellertid att flera av länets sumpskogar med en till synes topogen (horisontell) markbädd uppvisar en flora med strutbräken, springkorn m.fl. arter. Tydligt finns även i denna miljö vattenrörelser som gör att vattnet syrsätts och blir elektrolythaltigt. Det kan dels vara underjordiska flöden som med visst tryck leds in i sumpskogen, det kan också vara jordarter med högre kalk- och näringsinnehåll som motverkar torvens negativa inverkan på florans rik flora brukar i regel bara uppträda i kanten av själva sumpskogen för att sedan försvinna ju längre från fastmarken man kommer. En tredje orsak till att sumpskogen kan vara artrik är att marken inte är helt plan, utan sluttar nästan omärkbart. Höjdskillnaderna kan vara små, men ändå tillräckliga för att påverka artfördelningen och gynna arter med högre krav på syre- och näringstillgång. Artrika sumpskogar kan både vara granskogar och allundar. Sumpskogar som förses med genomsilande rörligt grundvatten brukar ibland kallas för genomsilnings- eller översilningssumpskog. Ormbunkar förekommer i regel rikligt tillsammans med högrörter och i denna miljö kan man hitta arter som rankstarr, missne, springkorn och stinksyska. Sumpskogar med jämn och hög luftfuktighet, till exempel i anslutning till bäckar har en stor betydelse för arter som lever på murken ved, exempelvis mikroskapania, *Scapania massalongi*, timmerskapania, *Scapania apiculata*, liten hornflikmossa, *Lophozia ascendens*, vedtrappmossa, *Anastrophyllum hellerianum* och vedsäckmossa, *Calypogeia suecica* (Löfroth 2000).

KÄLLSKOGAR – NYTT BEGREPP?

Namnet källskogar är inte tidigare känt i litteraturen. Det har i denna rapport använts som begrepp för de skogstyper som omfattats av just denna inventering. Ambitionen har inte varit att införa ett nytt begrepp i den befintliga om än spretiga naturtypsterminologin.

Den mellansvenska vegetationens sociologiska utforskning inleddes av Hampus von Post (1851, 1862). Den fortsattes sedan av R. Hult, som i två viktiga arbeten (Hult 1881, 1885) grundade den dåtida växtsociologiska forskningen i vårt land. Hults och Rutger Sernanders och Uppsalaskolans synpunkter och metodik kom under lång tid att styra uppfattningarna inom växtsociologin. Ett försök till uppdelning av Upplands vegetation i enheter motsvarande Sernanders system gjordes av Almquist (1929). I detta system klassas källskogarna i ängsseriens barrskogar eller som Almquist uttrycker det ” Ängsbarrskogarna betingas av riklig näringstillgång, den må ha sin grund i substratets sammansättning eller i rörligt (gärna framflytande) grundvatten. På kalkrik jordmån utbildas de därför rätt oberoende av topografin, medan de annars främst äro bundna till sluttningar samt källdrag och bäckkanter”. Begreppet lunddälder har definierats bland annat av Hesselman (1917, 1926).

Bland de källpåverkade ängsbarrskogarna nämner Almquist

Picea – Equisetum, fräkengranskog, med dominerande ängsfräken (i norra Uppland) och skogsfräken i övrigt.

Picea-Carex-Hylocomium-skogar, starr-granskogar med många starrarter, bland annat rankstarr, repestarr och loppstarr i vegetationen.

Picea-Filix-skogar, ormbunksgranskogar, vilka motsvarar ”Farn-typ” hos Cajander & Ilvessalo (1922).

En variant av denna är ”*Oxalis*-granskog” med inslag av gullpudra och dvärghäxört.

Picea-Ulmaria-skog, älggräs-granskog, som är en högörtgranskog utbildad vid skogsbäckar och i nedre delar av raviner.

Den vegetationstypsindelning som tillämpas av Nordiska Rådet (Påhlsson 1994) skiljer sig från den Hult-Sernanderska och här motsvarar källskogarna i princip följande typer

2.1.2.2. *Picea abies – Gymnocarpium dryopteris – Thelypteris phegopteris* – typ

Granskog av lågormbunkstyp

2.1.2.5 *Picea abies – Dryopteris ssp* – typ

Granskog av ormbunkstyp

2.1.2.6 *Picea abies – Geranium sylvaticum – Aconitum lycoctonum* – typ

Granskog av högörttyp – sydlig variant

2.1.2.7 *Picea abies – Carex spp. – Sphagnum spp* – typ

Sumpgranskog av ört-starrtyp

2.2.3.4 *Fraxinus excelsior* – typ

Askskog

2.2.4.3 *Alnus spp. – Filipendula ulmaria – Carex elongata* – typ

Sumpalskog av ört-typ

6.6.1.1 *Cardamine amara – Rorippa microphylla – Brachythecium rivulare* – typ

Bäckbräsma-bäckfräne-*Brachythecium rivulare*-typ, obeskriven variant

6.6.2.3 *Montia fontana – Potamogeton filiformis – Fontinalis antipyretica* – typ

Källört-trådnate-näckmossa-typ

En annan indelning, baserad på Natura 2000 och habitatdirektivet, grundar sig bara delvis på växtsociologiska förhållanden och är dessutom inget fullständigt system. I grunden baseras det på Braun-Blanquets växtsociologiska system dels på det s.k. CORINE-systemet, som använts på den europeiska kontinenten under många år. Natura 2000-systemets typer består av naturtypskomplex, vegetationstyper både på övergripande nivå och på samhällsnivå samt rena geotoper. Det används främst vid naturskyddsprioriteringar inom EU i syfte att bevara den biologiska mångfalden inom unionen. De naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 (Naturvårdsverket 1997) som bäst svarar mot källskogarna är ...

9050 Örtrik granskog (*Fennoscandian herb-rich forests with Picea abies*)

9080 Lövsumpskogar* (*Fennoscandian deciduous swamp woods*)

9180 Lind-lönnskogar i sluttningar och raviner* (*Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines*)

91E0 Alluviala lövskogar* (*Residual alluvial forests*)

91F0 Ek-alm-ask-blandskog längs vattendrag (*Mixed oak-elm-ash forests of great rivers*)

Efter att ha tittat på olika system för vegetationsklassificering finns det fog för påståendet att källskog är ett nytt begrepp. Om man söker på nätet på begreppet "källskog" får man inga träffar. Man kan emellertid inte tolka källskog som en egen skogstyp utan snarare som ett samlingsnamn för vegetationstyper i skog, vilka är beroende av ytligt flödande grundvatten. Gemensamt för dem är hydrologin men också hotbilden. De växter som är typiska är i regel skuggtåliga och gynnade av en hög mark- och luftfuktighet.

KÄLLSKOGARNAS MARKFÖRHÅLLANDEN

Varför är då floran yppigare när markvattnet är rörligt och varför är det speciella arter som gynnas av att vattnet rör på sig. Vid växternas rotytor förbrukas i stillastående system syre och mineralsalter. Vid vattenrörelser kan mineralämnen som tas upp som joner vid passage av fria mineralpartiklar i jorden snabbt ersätta förlorade salter vid rotspetsarna (Stålfeldt 1960). Den positiva effekten kan också bero på den ökade syretillförseln samt att lösningens pH-värde vid den nämnda jontransporten hålls konstant. I stillastående vatten sjunker pH kring rotspetsarna då saltkapitalet förbrukas, vilket minskar växternas förmåga att ta upp fosfor. Detta kan emellertid motverkas av eventuell mykorrhiza, men det är obekant i vad mån växter på översilningsmarker bildar mykorrhiza med svampar. Det är bekant att topogena sumpskogar är syrefattiga beroende på att luften har svårt att tränga ned i vattenfyllda jordar. Vattnets förmåga att ta upp syre underlättas av vattnets rörlighet. Vatten som rör på sig har stor beröringsyta med luften och själva rörelsen gör att luften blandas med vattnet. Troedsson (1955) visade att vatten som rinner ovanpå humustäcket har upp till 10 gånger så stor syreupptagningsförmåga som stillastående vatten. Undersökningar har visat att artantalet i en sluttande skog ökar ju närmare markytan grundvattennivån befinner sig och minskar vid ökande koncentration av fria vätejoner (Zinko et al 2005).

När vattnet rör sig från högre till lägre nivåer och översilar en moränjord alternativt leds via en bäckfåra, kommer mineralämnen och små partiklar att följa med vattenströmmen och avsätta sig på lägre nivåer. Detta medför en urlakning av jordarna på den högre nivån och en anrikning längst ned. Små partiklar följer lättare med vattenströmmarna än de större, vilket gör marken mer genomsläpplig på de högre nivåerna. Detta medför att det blir torrare i det översta markskiktet och vegetationen i de övre delarna domineras oftast av ris-gräsrika växtsamhällen högst upp, tilltagande artrikedom nedöver för att i anrikningsområdet, där marken planar ut, utvecklas till högörtssamhällen med arter gynnade av kväve och fosfor.

Denna gradient blir särskilt väl utvecklad om vattenflödet kommer från en myr eller en sjö. Om vattnet har sitt ursprung från källor kan källvattnet i sitt underjordiska flöde samla på sig ganska mycket mineralnäring, varför det även kan bli örtrika växtsamhällen nära källsprången och i angränsande översilningsjordar. Om källflödet är kraftigt tar vattnet även med sig kolloider (små markpartiklar) från djupet, vilka avsätts i kanten av de öppna källorna eller i översvämningssonen.

I bäckmiljöer med en central huvudfåra forslas vattnet snabbare genom sluttningen. Till bäcken leder ibland biflöden från källor i sluttningen, där transport av näring sker på ovan beskrivna sätt. I huvudfåran sker emellertid även en sidotransport av näring under högvatten, då finkornigt material från regn eller snösmältning leds till bäcken för att sedan avsättas i översvämningsszonerna eller vid meandering i lugnare sel. I dessa partier brukar floran kunna vara särdeles rik. Motsatt förhållande råder i bäckfårans mitt. Dels spolats ständigt det finare materialet inklusive humusämnen bort av vattnet och kvar blir då grovt material som grus och sten, dels får inte frön av växter fästa utan spolats även de bort av vattnet. Några mossor, till exempel näckmossa och några levermossor har utnyttjat denna lediga nisch och biter sig fast på stenarna. Där bäcken har ett lugnare flöde kan arter som mannagräs, ettåriga länken (*Callitriche* spp.) och dvärgigelknopp slå rot.

Artrika sumpskogar är ofta en följd av att syrerikt vatten med lösta joner, s.k. elektrolyter, från fastmarken trycks ut i det i övrigt syrefattiga medium som den topogena sumpskogen erbjuder. Arter med förmåga att från luften leda ner syre till rötter och jordstammar såsom vissa *Carex*-arter blandas med arter som är beroende av att löst syre finns i marken, vilket ökar artrikedomen. Det förklarar också varför artrikedomen minskar ju längre ut i sumpskogen man kommer. Även detta förhållande varierar emellertid. Dels kan källor bryta fram i själva sumpskogen och skapa "öar" av rikare vegetation, dels kan marken i sumpskogarna ha en mycket svag lutning som innebär att fastmarksvattnet mycket sakta förflyttar sig utåt. Denna lutning kan ibland vara osynlig för blotta ögat. Artrika sumpskogar som är beroende av syre- och närsalttillskott från fastmarken är mycket känsliga för hydrologiska förändringar i gränssonen. Ett körspår från en skogsmaskin i sådan miljö, kan helt stänga av vattentransporten, varför den biologiska variationen i sumpskogen minskar drastiskt.

TYPISKA ARTER

I inventeringen av de sörmländska källskogarna användes en lista på indikatorarter, vilka låg till grund för en poängsättning av ett områdes botaniska värde. Hög poäng indikerar i regel rörligt grundvatten, lång skoglig kontinuitet, regelbunden lätt störning, kalk- och näringsrikedom samt långvarig beskuggning av gran eller lövträd. Hydrologiskt ostörda förhållanden under lång tid har gynnat etablering av frön från växter som tål skugga och som trivs bäst på jordar som genomströmmas av elektrolytrikt vatten. Några av de valda arterna, t.ex. springkorn och stinksyska, är relativt näringskrävande och uppträder ofta i högrötsamhällen tillsammans med hallon, brännässla och älggräs. Ytterligare några är arter som egentligen växer lika bra i sumpskogar med stillastående vatten. Sådana arter är t.ex. rankstarr, nord- och lundbräken samt missne. Dessa arter gynnas emellertid av lång kontinuitet och är även vanliga i sumpskogar som bevattnas av syrerikt källvatten. I vissa områden tillkommer växter som trivs bra på mulljordar och som i bäckdälder ibland finns tillsammans med de mer skuggfördragande arterna. Dessa är lundväxter som lika bra finner sig tillrätta på torra-friska jordar med hög mullhalt. Sådana är till exempel sårlåka, vårärt, vätteros, hässleklocka, hässlebrodd, lungört och skogsknipprot. Förekomsten av sådana arter i

källskogar förhöjer givetvis området botaniska värde, men har ej bedömts ha ett så stort indikatorvärde att deras förekomst bör påverka poängvärdet för indikatorarterna. Efter artnamnet finns en siffra som anger antal noteringar i Artportalen för Södermanlands län. Observera att det för Sörmland kan förekomma dubletter i form av angivna lokaler och den kartbladsredovisning som skett i Artportalen genom Sörmlandsfloran. Detta kompenseras till viss del av att alla lokaler inte är inlagda i Artportalen samt att det finns ett ännu okänt mörkertal av förekomster. Siffrorna bör därigenom ge en approximativ uppfattning om arternas förekomst i länet.

De sällsynta arterna (indikatorvärde - 3 poäng)

Källånke, *Montia fontana* (29)

Denna art har inte registrerats i något av de undersökta områdena. Den är mycket sällsynt och svårfunnen på översilningsmarker med al, där den kan ses på mer eller mindre bar jord. De flesta lokalerna i länet finner man vid Östersjön i gränzonen mellan alkärren och en nedanför flack, ofta betespåverkad finsedimentstrand. Här växer den på de markytor där överskott av sötvatten från kärren rinner ned mot havet. Källånken är synlig några veckor på försommaren och brukar sedan vissna bort. Blommorna är mycket oansenliga, men frukterna har en karaktäristisk form. För den ovane kan arten förväxlas med källarv eller norrlandsarv (ej i D län). Även om källånken innanför kusten är en sällsynt art har den sannolikt förbisetts vid inventeringarna, eftersom den mycket väl kan ha vissnat bort före besöket.

Kärrfibbla, *Crepis paludosa* (9)

Kärrfibblan är en mycket bra indikatorart i något kalkpåverkade, ofta utglesade skogar med rörligt markvatten, där den kan växa i högörtvegetationen. Arten är uttorkningskänslig och försvinner i regel vid avverkning. Denna högväxta fibbla är påfallande ovanlig i Sörmland. I omkringliggande landskap växer den relativt frekvent i lämpliga biotoper. Där den finns hittar man ofta andra sällsynta växter, vilket visar att arten har ett högt indikatorvärde. Kärrfibblan har i inventeringen noterats från ett fåtal platser, oftast i individfattiga bestånd. Miljöerna har varit botaniskt rika och förekomsten av kärrfibbla indikerar i vårt område skyddsvärda biotoper.

Storgröe, *Poa remota* (58)

Storgröet kan sägas vara källskogarnas okrönte konung. Där storgröet växer – där har vi de allra finaste källskogarna. Arten växer, trots sin storlek, ofta dold i vegetationen, men avslöjar sig genom sina extremt platta bladslidor och genom de höga stråna med gles vippa med långa hängande vippgrenar. Stråna är veka och lägger sig ofta ned, vilket gör att det oftast är bladen man upptäcker först. Storgröet var i början av 1970-talet bara känd från ett fåtal lokaler i Sörmland. Genom Sörmlandsfloran avslöjades åtskilliga nya lokaler och ytterligare ett par tillkom under inventeringen av källskogarna. Även om arten är sällsynt har den förut varit förbisedd. Arten är sannolikt mycket känslig för hydrologiska störningar och för den rotkonkurrens som uppstår efter en slutavverkning. Den är egentligen bara skyddad i naturreservaten och löper risk att kraftigt decimeras såvida inte källskogarna får ett utökat skydd.

Spädstarr, *Carex disperma* (7)

Spädstarren är en av våra mest oansenliga stråväxter. Den växer i samma miljö som repestarren, men är betydligt sällsyntare. Emellertid är den inte knuten till de allra rikaste källskogarna och vad som egentligen orsakar dess sällsynthet är svårt att utröna. Plantan producerar få frön, dess litenhet gör den uttorknings- och konkurrenskänslig. Och den är framför allt svår att få syn på. Den liknar unga, småväxta skuggformer av gråstarr och ännu mer repestarr, som den ofta växer tillsammans med. Spädstarren har emellertid färre frukter i axen och har ofta en viss glans – inte matta som hos repestarr. Spädstarren är säkert sällsynt i länet, men den kan vara förbisedd på lokaler med repestarr. Hur som helst är spädstarr-lokalerna skyddsvärda, eftersom de i regel också innehåller andra fina indikatorarter.

De mindre vanliga – (indikatorvärde - 2 poäng)

Bäckbräsma, *Cardamine amara* (416)

Bäckbräsman valdes som en tvåpoängsart i planeringen för inventeringen. Den är visserligen en bra indikatorart för strömmande bäckar och strömdiken, men den visade sig vara vanligare än väntat och förekom i ett 90-tal klassade områden, vilket motsvarar nästan 40% av alla naturvärdesklassade källskogar. Bäckbräsman bildar ibland täta bestånd, oftare dock i små grupper. Ofta ser man bara bladen med de grova, ofta insektättna bladflikarna. I samma miljö förekommer även ängsbräsma. Ibland kan de vara svåra att skilja åt, men ängsbräsman har i regel rundare bladflikar och blir inte fullt så grov. När de blommar känns bäckbräsman igen på de relativt stora, alltid rent vita blommorna, medan ängsbräsmans blommor har mer eller mindre ljusviolettera inslag.

Blad av bäckbräsma i våt källmiljö.

Dvärghäxört, *Circaea alpina* (173)

Dvärghäxört är en ovanlig art som alltid växer på skuggiga lokaler, ofta källpåverkade skogar, på ytor som inte upptas av ormbunkar eller hörgörtvegetation. Dvärghäxörten kan breda ut sig över stora ytor och kan till synes och kortvarigt gynnas av skogsdikning. Eftersom dikningen påverkar markens hydrologi kommer arten på längre sikt att slås ut av mindre fuktighetskrävande arter. På hyggen överlever inte dvärghäxörten och det är tveksamt om den bildar fröbanker som kan återupplivas i en ny skogsgeneration, eftersom det hydrologiska systemet oftast är så allvarligt påverkat. Arten växer ofta på relativt plan mark, där markvattnet är svagt rörligt, och man ser den inte i kraftiga sluttningar. Stora förekomster av

dvärghäxört är skyddsvärda, särskilt om det förekommer fler arter som skulle påverkas negativt av skogsbruket.

Granbräken, *Dryopteris cristata* (120)

Granbräken förekommer i rika alkärr och fuktgranskogar, ibland i källkärr. Lokalerna är ofta artrika och det kan finnas flera ovanliga arter på lokalerna. Till del beror detta på att arten är något kalkgynnad. Granbräken är en minskande art och har försvunnit från många platser på grund av upphörd hävd och påföljande utdikning och igenväxning. Idag ser man den mest i lövkärr på al- eller björksocklar, enstaka eller ibland i mängd.

Gullpudra, *Chrysosplenium alternifolium* (587)

Gullpudran är en av de viktigaste indikatorarterna för marker med rörligt grundvatten. Den kan finnas i bäckravinernas översvämningszoner, i alkärrens gungflyartade partier påverkade av tillflödande grundvatten och i små rännilar, där vattnet främst under våren silar över ytor med lågvuxen vegetation. Arten har ett grunt rotsystem där den växer i den lösa mull som ofta bildas kring källor och bäckdråg. Arten är vanlig i vissa trakter men är sällsynt eller saknas i skärgården och i länets nordöstra delar. Gullpudran är mycket känslig för uttorkning och hydrologiska störningar och har säkert minskat kraftigt i många områden till följd av dikningar med påföljande avverkningar.

Korallrot, *Corallorhiza trifida* (228)

Korallroten är inte primärt en källskogart med uppträder ofta i moss- eller mullrika barr- och lövskogar, särskilt alkärrkanter och mosselaggar, ibland till och med ute på myrplanen. Arten har på många håll gynnats av att vissa, tidigare betade strandskogar och kärr vuxit igen med skog, men samtidigt har korallroten förmodligen gått tillbaka i områden där dikning och skogsbruk påverkat hydrologi och vegetation. Det finns bara ett fåtal fynd av korallrot i de inventerade källskogarna, vilket visar att den inte fungerar särskilt väl som indikatorart för de inventerade skogstyperna.

Loppstarr, *Carex pulicaris* (91)

Loppstarren har en skiftande ekologi men tycks överallt vara missgynnad av förändringar i landskapet, vilket gjort att den nu återfinns på rödlistan. Man kan hitta den i rikkärr och kalkfuktängar, någon gång på markhällar som översilas av grundvatten. Utanför kalktrakterna tycks den vara beroende av rörligt markvatten. Ofta uppträder den även som pionjär i vägdiken eller på fuktiga hyggen, men dessa biotoper är obeständiga. Loppstarren har missgynnats främst av igenväxning. Den kräver lågvuxen vegetation, där den inte beskuggas för hårt. Arten har också påträffats i källskogar och är i sådana beroende av att växtligheten inte blir för tät, varför hyggen med påföljande ungskofsfas slår ut arten.

Luddunört, *Epilobium parviflorum* (108)

Luddunörten är en föga känd art som uppträder i kalktrakternas diken, källflöden och utmed bäckar på översvämmade platser. Ofta ser man i frambrytande källsprång att bestånd av luddunört kan stå i kanten av den vegetationsfäll som omgärdar den öppna källytan. Arten är ovanlig i hela Sörmland, men något mer frekvent i Trosa-Vagnhäradsområdet och kring Mariefred och på Selaön, där den säkert gynnas av de kalkrika lerorna. Luddunörten är sårbar

i källmiljöerna, särskilt på skogslokalerna, och vid förändringar i hydrologin kan de snabbt försvinna.

Lundarv, syn. lundstjärnblomma, *Stellaria nemorum* s.lat. (19)

Lundarv, tidigare kallad lundstjärnblomma, är i Sverige uppdelad i två raser, en sydlig, kallad sydlundarv med taggiga frukter och långt skaftade nedre stjälkblad samt en nordlig, nordlundarv, med släta frukter och mer kortskaftade stjälkblad. Den förra är ännu inte funnen i länet, men finns så nära som på Södertörn i Stockholms län. Nordlundarven däremot är utbredd i länet, om än sällsynt, men förekommer här och var i örtrik, fuktig lövskog, gärna i alkärr, nästan alltid på genomsilad mark kring källor och bäckar. Mest finns den i Nyköpingsåns och Kilaåns vattensystem, i övrigt mycket glest spridd och med en till synes slumpartad utbredning. Arten missgynnas definitivt av dikning och skogsbruk, men finns i länet ofta i områden som är naturskyddade.

Nästrot, *Neottia nidus avis* (151)

Nästrotten är en orkidé som gärna växer i mullrika, fuktiga lundar och örtgranskogar, i genomsilade skogsdälder och i mossrika källpåverkade alkärr. Arten är kalkgynnad och är vanligast i Nyköpings- och Tunabergstrakten, vid Trosa och Vagnhärad, i Harpebol-Djupviksområdet söder om Katrineholm, samt i skogarna kring Forsby i Österåker. Flera lokaler finns också vid Mälaren, där arten framför allt växer i ädellövskog. Nästroten har sannolikt minskat i länet, dels till följd av avverkning av örtrika skogar i kalktrakter dels till följd av vildsvinens verksamhet, eftersom orkidéns underjordiska delar med förkärlek förtärs av svinen.

Nästrotten blommar i skogsdunklet.

Repestart, *Carex loliacea* (129)

Repestarten är en av källskogarnas bästa indikatorarter men samtidigt en av de mest oansenliga. De smala mjuka bladen bildar glesa tuvor, som också innehåller tunna, späda strån, där toppen pryds av ett fåtal rundade honax med glanslösa fruktgömmen. Den förväxlas lätt med andra stråväxter, t.ex. spädstart, gråstart och lundstart. Gråstarten utvecklar ibland späda skuggformer som kan vara förvillande lika. Repestarten vill ha rörligt markvatten och växer i källflöden ofta tillsammans med skärmstart, dvärghäxört och gullpudra. Repestarten är liksom sina följeslagare extremt känslig för hydrologiska störningar och förändrat ljusklimat, varför åtgärder i skogsbruket är ett stort hot mot repestartens växtplatser.

Skogsbräsma, *Cardamine flexuosa* (66)

Den lilla näpna skogsbräsman dyker upp plötsligt och oväntat i vissa skogsmiljöer, där det finns någon typ av störning. Den växer företrädesvis på bar jord som översilas av källvatten och kan växa i såren efter rotvältor, på stigar eller i körspår från skogsmaskiner. Den konkurrenssvaga arten är ettårig och beroende av goda groningsresultat under försommaren. Den varierar kraftigt i antal från många tusen exemplar till ett fåtal beroende på nederbörd och slitage. Den har inte påvisats gynnas av vildsvinens markskador. Skogsbräsman är ganska sällsynt och de flesta lokalerna finns i Björkviks och Stora Malms socknar samt i ett område söder om Björnlunda och sydost ut. Även om arten till viss del gynnas av mänsklig verksamhet är den mycket känslig mot uttorkning och riskerar försvinna till följd av sänkt grundvattenstånd och åtgärder i skogsbruket.

Den oansenliga skogsbräsman gynnas av störning.

Skärmstarr – *Carex remota* (297)

Skärmstarren är en i vissa trakter rätt vanlig växt i källmiljöer. Den kan bilda stora bestånd och indikerar då riktigt fina översilningsmarker. Den växer bara på skuggiga lokaler och är klart vanligare i barrskog, gärna i något kalkpåverkade trakter. Den är spridd i länet, men de finaste bestånden finns i gränsområdet mellan Björkvik och Stora Malms socknar, kring sjöarna Storsjön, Näsnaren och Hålvetten, där den bildar massvegetation tillsammans med skogsstarr – en i länet sällsynt växt med rötter i den nemorala lövskogsfloren. Skärmstarren hotas av åtgärder inom skogsbruket som medför dränering och minskad beskuggning. Idag finns den nästan bara i äldre skogar, främst sådana där plockhuggning varit dominerande skogsbruksmetod, vilket innebär att arten riskerar att minska betydligt om inte källskogsmiljöerna värnas i högre omfattning.

Skärmstarrens glesa ax är typiskt för arten.

Spindelblomster – *Listera cordata* (64)

Spindelblomster är en orkidé som minskat i stora delar av Syd- och Mellansverige, men är norrut vanligare och heller inte lika nogräknad på sin växtmiljö. Där kan den t.ex. finnas på igenväxningsmarker som gamla åkrar där skog vandrat in på fordom öppna ytor. I våra trakter däremot är arten en både svårupptäckt och minskande art. Här tycks den föredra gammelskogar, helst sumpiga och gärna med ytligt strömmande grundvatten. Antalet fynd i källskogsinventeringen är ytterst få, i länet är den enligt Artportalen funnen på ett 60-tal lokaler. Spindelblomster hittar man oftast i kärr- och sumpskogskanter, ibland i ren vitmossa, helst där markens ytlager påverkats av tramp från t.ex. viltet. Arten är känslig för skogsbruk och klarar sannolikt inte de scenförändringar som blir följden av en kalavverkning med påföljande plantering av ny skog. I källskogsinventeringen är den bara sedd på några platser som Lenellstorpsskäret, Skimraskogen och Dyvikskäret.

Springkorn – *Impatiens noli-tangere* (335)

Springkorn är en märklig art, representant för en tropisk växtfamilj och med stora hängande blommor och frukter som kan skjutas iväg vid mognaden. I källskogarna växer den gärna på litet näringsrikare marker, ofta i ren högörtvegetation bland perenna arter som hallon, älggräs och nässlor. Den är ettårig och gröningsresultatet varierar starkt år från år. På en lokal där arten ena året är fullkomligt dominerande kan den nästa år vara helt borta och tvärtom. Skotten växer mycket snabbt och kan ibland bli meterhöga. Arten kräver rörligt grundvatten och därigenom en god indikator på källskogar. Den är inte särskilt vanlig men hittas här och var, ibland på ställen där man inte förväntar sig, till exempel i klippspringor med fram-sippande bergvatten. Springkornet med sina tunna blad försvinner snabbt efter en kalavverkning, men lyckas samtidigt etablera sig på nya lokaler. Det är okänt hur spridning av fröna sker över längre distanser.

Strutbräken – *Matteuccia struthiopteris* (238)

Denna mycket ståtliga ormbunke väcker förundran där den fyller bäckdalar och skogsdälder med sina imponerande bladstrutar. Sporerne sitter på speciella blad, vilka är mörkt bruna av sporerne. De övervintrar och där arten finns kan man se de bruna, fjäderlika sporgömsamlingarna sticka upp ur snön. Arten är något näringskrävande och påträffas rikligt i större skogsraviners översvänningszoner, i nedre loppet av mindre bäckdalar och i anslutande strömdiken. Arten är en god indikator på skyddsvärda källskogar och där det finns strutbräken kan det vara lönt att även leta efter andra ovanliga arter. Arten är känslig för hydrologiska störningar, då den konkurreras ut av annan vegetation. Arten är märkligt nog lättodlad och kan ses i planteringar i för arten helt avvikande växtmiljöer.

Tibast – *Daphne mezereum* (573)

Denna vårblomande buske kan man se på litet olika lokaler, ofta nog i bäckdalar på myllrik jord men också i kalkrik barrskog på ganska torr mark. Den växer på jordar med kalkrik morän och tycks föredra de stora skogsområdena på Kolmården och Mälarmården. På kalkfattiga jordar tycks den behöva rörligt, elektrolyrikt grundvatten. Tibast är en skuggtolerant art som förekomma massvis på hyggen, men minskar snart i en ungskogsfas. Möjligen har den minskat i många områden på grund av försurning, ändrade markförhållanden och ett mer ensidigt skogsbruk.

Ögonpyrola – *Moneses uniflora* (116)

Denna numera sällsynta pyrolaväxt hittar man främst i övergången mellan alkärr och andra rika skogskärr och omgivande fastmarksskog, mera sällan i ren örtgranskog. Den växer på en väl neutraliserad sumpskogshumus, som är källdragspåverkad eller svagt genomsilad. Pyrolan tycks något mindre sällsynt i kalktrakter, men har minskat även där. Fynd av ögonpyrola idag är i högsta grad värda att notera. Arten kräver skugga eller halvskugga och överlever inte dagens skogsbruk. Möjligen gynnades den av gångna tiders betade skogar, där kontinuiteten i trädskiktet var lång och marken aldrig riktigt fick torka ut. Källskogsförekomster av denna art är mycket skyddsvärda.

De något vanligare (indikatorvärde 1 poäng)

Bäckveronika – *Veronica beccabunga* (752)

Bäckar i skogsmark och i strömdiken brukar vid inte alltför kortvarig årsvattenföring ha en rik flora där nästan alltid bäckveronikan är närvarande. Längre norrut i landet blir bäckveronikan en krävande art. Ofta finns den tillsammans med arter som källarv, gullpudra och bäckbräsma. Arten kan också påträffas i leriga diken i slättbygd, men då nästan alltid där vattnet är något strömmande och inte i alltför kväve-/fosforrika miljöer. Arten är känslig för hydrologiska störningar och har troligen minskat sedan förr.

Grönstarr – *Carex demissa* (654)

Grönstarr är ganska vanlig, men förbises ofta vid inventeringar. Den liknar ärtstarr men är mörkare grön, har längre och oftast något vridna blad samt rent gröna axsamlingar, som inte gulnar vid mognaden. Hybrider med ärtstarr och knagglestarr syns då och då och utmärks av småax utan eller med svagt utvecklade frukter. Grönstarr växer på rika skogsmarker, ofta i kärrkanter men också på översilade lokaler. Den koloniserar gärna slitna, växelfuktiga partier som uppstått genom tramp och transporter. I vilken mån arten kan gynnas av den ökande vildsvinsstammen är idag svårt att ha en uppfattning om. Arten är knappast hotad, ens på längre sikt, på grund av sin förmåga att växa även öppet och på störd mark.

Källarv – *Stellaria alsine* (795)

Källarven är en mycket bra indikatorart för miljöer med ytligt strömmande grundvatten. Den finns därför vid skogsbäckar, i surdrag och på översilningsmarker och förekommer även intill mindre rännilar och på något störd mark i fuktiga sluttningar. Särskilt vid källsprång intill öppet vatten är arten närmast obligatorisk. På lämpliga lokaler är arten vanlig, men den har troligen minskat till följd av att källskogar försvunnit med hydrologiska förändringar som följd. Även om arten kan klara att leva i öppet ljus, blir den i regel kortvarig på hyggen till följd av dränering.

Lopplummer – *Huperzia selago* (284)

Denna lummer har de gulaktiga sporgömsamlingarna insänkta i de gröna, upprätta huvudskotten, varför de nästan ser brokiga ut. Hos de andra lummerväxterna sitter sporerne i speciella samlingar som skaftade ax, skilda från bladskotten. Lopplummer är en art som dyker upp när man minst väntar sig den. Den är inte ovanlig men växer oftast enstaka,

antingen på väl neutraliserad barrskogsmull, nära bäckar och sumpskogar eller på små berghällar i till synes relativt torr miljö. Arten har säkert minskat i källskogar men har nog aldrig varit riktigt vanlig. Arten har förmåga att etablera sig i planterad skog och är säkert inte hotad på sikt.

Lundbräken – *Dryopteris dilatata* (401)

Nordbräken – *Dryopteris expansa* (432)

Båda dessa närstående arter ormbunkar är högväxta representanter i källskogarnas, sumpskogarnas och bäckdalarnas flora. På sina håll kan de vara dominerande. De kan förekomma tillsammans eller var och en för sig. De är också mycket lika till utseendet. Lundbräken har mörkgröna blad med mörkbruna sporer, något konvexa småflikar och en relativt kort yttre sidoflik nederst på bladet. Hos nordbräken är sporerne kanelbruna, bladen ljusare gröna, småflikarna plana och den yttre sidofliken på nedersta bladparet betydligt större. Nordbräken är en vackrare art – om än kanske en något subjektiv karaktär. Ormbunkarna är vanliga i skärgården i klippspringor, berggrötter och dylikt. Norr om Mälaren blir lundbräken raskt en sällsynt art, men i länet är de nästan lika vanliga. Troligen har ormbunkarna minskat i takt med källskogarnas tillbakagång, men eftersom de även finns i andra biotoper är de knappast hotade.

Missne – *Calla palustris* (866)

Om man besöker ett rikare alkärr eller en artrik sumpskog där vattnet under våren fyller svackorna mellan träsocklarna, kan man nästan vara säker på att stöta på denna märkliga art. Bladen är stora blankt gröna, kala och hjärtformade och blomman, som inte alltid är närvarande i bestånden, består av en lång pistillsamling som vid basen bär ett vitt, skyltande stödblåd. Missne växer såväl i soligen terräng, d.v.s. utan egentliga markvattenflöden, till ytor med strömmande vattenflöden, även i källdiken etc. Missne är en ganska vanlig art, som dock kan vara på tillbakagång i och med dikningen av sumpskogar och hydrologiska störningar i samband med modernt skogsbruk.

Ormbär – *Paris quadrifolia* (1395)

På näringsrik mull eller på neutral barrskogshumus, i örtrik miljö, gärna på något fuktig mark, växer det ofta ormbär. Arten är vanlig i källskogarnas och bäckravinernas nedre delar, där näring ansamlats och där inslaget av finjord är större. Arten är något vanligare i kalkområden, men långt ifrån ovanlig i kalkfattig miljö om så miljön i övrigt medger goda näringsförhållanden. Arten har gynnats av kulturlandskapets igenväxning och växer gärna i igenväxande f.d. hagmarker, i de lövsuccessioner som uppstått, och kan inte räknas vara en art som är på tillbakagång.

Rankstarr – *Carex elongata* (909)

Rankstarrrens tuvor är ett karaktäristiskt inslag i länets alsumpskogar, men är vanligast i rikområden och i skogar med viss källvattenförsörjning. Den räknas som signalart i Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering och är utan tvekan vanligare i äldre skogar och alkärr, särskilt om arten förekommer i stora bestånd. Rankstarr finns också på vattenöverilad mark gärna under al och följer i regel även strömdiken ut på öppna marker.

Stinksyska – *Stachys sylvatica* (947)

Stinksyskan förekommer i örtrika sumpskogar och i källskogar med högörtvegetation. Den växer även på kulturpåverkad mark, ofta intill bebyggelse. Den räknas som en ganska vanlig art, men är ojämnt spridd. Arten gynnas av störningar och kan förekomma i mängd på hyggen och på nyröjd mark, men dessa förekomster är sannolikt kortvariga. Naturliga förekomster i äldre skog, på översilad mark är ovanliga och indikerar ofta rika källskogar.

Svarta vinbär – *Ribes nigrum* (963)

Inhemska, vilda och odlade, förvildade populationer av svarta vinbär är morfologiskt svårskilda och genetiskt närbesläktade, troligen är den odlade bara en förädlad form. Att skilja dem åt i sin naturliga miljö, längs bäckar, i källskogar och lövgraviner är närmast omöjligt. Busken är en god karaktärsart för skogsmiljöer med rörligt grundvatten och förekommer regelbundet, i regel fåtaligt på sådana platser. Den är mindre näringskrävande än röda vinbär, som också gärna finns i bäcklundar och källskogar, oftare dock på frisk mark.

Trolldruva – *Actaea spicata* (1011)

Trolldruvan är en ståtlig representant för ranunkelsläktet. Den finns i välbevattnade lägen som bäckdälder, källdragsslutningar och graviner men också i lundar och granskogar på bättre marker i mer eller mindre starkt beskuggade miljöer. Den växer även ofta vid berggrötter och på blockslutningar, där den får extra tillskott av regnvatten från berg och sten. Trolldruvan är signalart för nyckelbiotoper och indikerar rikare skogstyper, gärna kalkrika, där också ovanliga arter kan finnas. Trolldruvan är ljuskänslig och missgynnas dessutom av bete och har uppenbart dragit nytta av kulturlandskapets igenväxning och utvecklingen av lundmiljöer.

Ängsfräken – *Equisetum pratense* (642)

Ängsfräken är en av de vanligaste källskogsarterna och finns ofta i stora mängder på skogsmarker med rörligt markvatten. Den liknar såväl åkerfräken som skogsfräken, men har inte grenade huvudgrenar och till skillnad mot åkerfräken ljusbruna, fintandade stjälkslidor. Även åkerfräken kan växa på marker där det sker översilning medan skogsfräken mest finns på marker där vattnet är stillastående. Ängsfräken är något mer näringskrävande och är vanligare i kalktrakter. Arten har en ganska snäv ekologi och har sannolikt minskat till följd av åtgärder i skogsbruket och dränering av tidigare vattenhållande marker.

Grendunört – *Epilobium roseum* (20)

Grendunörten är i Sörmland en sällsynt art. Dess låga indikatorvärde i Källskogsinventeringen beror på att den inte alls är någon bra indikatorart, även om flera av bestånden påträffats i strömdiken. I västra Sverige, där arten är vanligare, ser man den ofta i bäckarnas kanter. Arten är inte alls påträffad under källskogsinventeringen.

Mossor och svampar

Nedanstående beskrivningar baserar sig dels på Ryman & Holmåsen (1992) och Nitare (2005) dels på erfarenheter från Källskogsinventeringen.

Dunmossa – *Trichocolea tomentella* (13)

Dunmossan är en ljusgrön, vackert förgrenad mossa, som nästan är korallrik. Bålen ser luddig ut, vilket beror på att bladen har långa trådlika fransar i kanterna. Dunmossan är en oceanisk – suboceanisk art, men finns också i östra delarna av landet. Den anses vara en av våra vackraste mossarter och växer ofta på bar jord i översilade kärr och på bäckstränder. Den kan växa på både kalkrik och kalkfattig mark. Arten har en känslig hydrologi och kräver hög luftfuktighet, varför den drabbas hårt av avverkningar. I Sörmland är den en sällsynt art och en mycket fin indikatorart för fina källmiljöer.

Rutlungmossa – *Conocephalum conicum* (3)

Denna art liknar lungmossan, *Marchantia polymorpha*, men saknar den mörka bålsträngen och ger därför ett mer homogent intryck. På bålens översida lägger man märke till ett tydligt rutnät, likt fjälligheten på en orm. I mitten av varje ruta syns en vit prick, som är en luftpor – för växtens gasutbyte med omgivningen. Om man bryter av mossan doftar det morot eller frukt. Rutlungmossan växer i huvudsak på källpåverkad mark, på sten eller direkt på marken. Den föredrar kalla platser med översilning av basiskt vatten. Arten är en mycket bra indikator på fina källmiljöer och finns bland annat vid Nölstabäcken i Stigtomta och nära Hällbäcken i Vingåker.

Terpentinmossa – *Geocalyx graveolens* (3)

Terpentinmossan är lätt att gå förbi då den liknar andra levermossor, till exempel den ytterst vanliga vedblekmossan. Lättast är den att ta på lukten vilken har en stark, kryddig, mycket karaktäristisk doft, vilket gett upphov till det svenska namnet. Liksom vedblekmossa växer den på död, fuktig ved, men finns bara på rika sumpskogslokaler med höga naturvärden. Arten är funnen på tre lokaler under källskogsinventeringen, men kan vara förbisedd.

Flikbålmossa – *Riccardia latifrons* (3)

Denna vackra mossa förekommer på sumpiga platser, ofta invid källor eller i rikkärr. Bålen är vackert, korallrikt förgrenad med grenar från bålen sittande parvis. Skotten kan bli några centimeter långa. Arten är vanligare i de västra delarna av landet och är i Sörmland en sällsynt art, som mest finns i de finaste källskogsmiljöerna som till exempel i Lenellstorpskärret där den växer tillsammans med rörsvepmossan, *Jungermannia leiantha*.

Källpraktmossa – *Pseudobryum cinclidioides* (46)

Arten räknades förr till stjärnmossorna, *Mnium* s.lat., som nu delats upp i flera släkten. Man känner lättast igen arten på de stora, ovala bladen med en speciell silkesglans, den mycket mörka stammen och att bladen saknar kantlist och egentliga tänder. Källpraktmossan växer i källpåverkad sumpskog med ytligt, rörligt grundvatten i kalkfattiga – mesotrofa skogar men kan också växa längs bäckar i alkärr, helst mycket skuggigt. På lämpliga växtlokaler kan arten växa i mängd och utgör då en fin signalart på marker med rörligt vatten och orörd hydrologi.

Kärrkammosa – *Helodium blandowii* (10)

Kärrkammosan har kamlikt förgrenade skott, men om man tittar på skotten uppifrån ser man att grenarna egentligen är fyra till antalet och bildar ett (nästan platt) kors. Stammen är täckt med ett rödbrunt ludd, vilket står i kraftig kontrast till de gulgröna grenarna. Arten växer i rikkärr, men också vid källor och strandskogar med ytligt, rörligt vatten. Arten sitter ofta i torrare delar inom biotopen, vilket indikerar att den behöver den höga luftfuktighet som den omgivande växtmiljön genererar samtidigt som den är känslig för dränkning vid höga vattenstånd. Arten är ganska allmän på lämpliga lokaler i Sörmland.

Tuffmossor – *Palustriella* spp. (2)

Tuffmossor är gulaktigt gröna till brunaktiga bladmossor med samma skottförgrening som hos väggmossan. Släktet tuffmossor känner man igen på att stammen är klädd med små, gröna, långsmala bladfragment, så kallade parafyllier som sitter tillsammans med rödbruna rothår. I Sverige finns tre arter, av vilka kamtuffmossa, *P. commutata* och klotuffmossa, *P. falcata* finns i Södermanland. Klotuffmossan har relativt få grenar medan kamtuffmossan är tätare grenad (ungefär som väggmossan). Arterna är goda indikatorer på rörligt, kalkrikt vatten i rikkärr och källskogar och indikerar i regel mycket artrika och skyddsvärda källskogsbiotoper.

Källmossa – *Philonotis fontana* (4)

Källmossor förekommer i landet generellt i källpåverkade miljöer med översilande grundvatten. Den vanligaste arten, även i Sörmland, är källmossa, *P. fontana*. Den är ljusgrön, ogrenad och hos de hanliga skotten bildas ofta en stjärnlik rosett av utstående grenar. Stammen är rödaktig och bladen styva och skarpt tillspetsade. Arten växer i tuvor och med litet träning lätt att känna igen på de ljusa tuvorna med sin nästan skinande lyster.

Bräkenpipa – *Woldmaria crocea* (7)

Trots att svampen mest ser ut som en rad korta orgelpipor är den nära släkt med vissa skivlingar till exempel transkräling. Bräkenpipan kan sitta i mängd på döda fjolårsskaft av strutbräken och är lättast att se på sommaren, när de nya ormbunksbladen är fullt utväxta. Arten växer i samma miljö som strutbräken men tycks föredra beskuggade bestånd. Den är sannolikt inte sällsynt, men måste aktivt eftersökas eftersom man inte ser den utan att detaljgranska de gamla bladskäften. Liksom strutbräken är den en god indikator för marker med rörligt grundvatten.

Bäckmurkling – *Vibrissea truncorum* (2)

Bäckmurklingen hör till ascomyceterna – en stor grupp, ofta mycket små svampar, i fuktiga skogar ofta på död ved. Bäckmurklingen är också en vedsvamp, men den är extremt fuktighetsberoende och växer ofta under vatten, på grenar av lövträd som fallit ner i bäcken. Fruktkropparna är långt skaftade och har en gul mössa som är några millimeter bred. Foten är vit, men mörknar med åldern och hårig. Arten är troligen inte sällsynt men växtmiljön gör att den lätt förbises. Lokalen vid Strömsholm i Näshulta upptäcktes av en slump då inventeraren letade efter lämplig plats för att korsa över bäcken. Indikatorvärdet är stort då arten behöver ha rinnande, syrerikt vatten för sin överlevnad.

Bäckspik – *Cudoniella clavus* (1)

Bäckspik är trots namnet en svamp, ej att förväxla med spiklavarna som har samma svenska artpitet. Svampens fruktkroppar är 3-10 mm breda, vattnigt gråvita, välvda och försedda med ett flera centimeter långt skaft. Skaftet har en något utvidgad bas. Arten växer i länet troligen rätt sällsynt på pinnar av lövträd i bäckar och åar, ofta helt nedsänkt i vattnet. Svampen är i Sörmland inte sedd i någon av källskogarna, men funnen i en vattenfylld hölja i Bärstakärret. Arten är troligen mycket förbisedd, då man aktivt måste söka arten genom att lyfta upp grenar som fallit ned i bäck- och åflöden. Liksom föregående art en god indikator på källskogar genom att den behöver ha rinnande, syrerikt vatten för att överleva.

NATURVÅRDSASPEKTER

Källskogarna har i naturvårdssammanhang inte varit högt prioriterade och det är ytterst få områden som idag är skyddade. Några ligger inuti naturreservat eller Natura 2000-områden, som skyddats på grund av den äldre skogen – inte i första hand genom de kvalitéer som betingas av översilningen. En del områden inom Natura 2000-systemet är bäckdalar, som skyddats genom naturtypsdefinitionerna. Hit hör till exempel Vretaån-Ramundsbäck, Åboravinen, Nytorpsravinen och Sägartorpsravinen. Några naturreservat är bäckdalar som Henardalen eller örtrika översilningsmarker som Dyvikskärret, som numera ingår i Tullgarns naturreservat och Natura 2000-område. Lenellstorpet i Åkers kronopark – länets artrikaste källskog – ingår i Natura 2000 och planeras bli naturreservat. Ett par områden är privat skyddade, t.ex. den extremt rika källskogen öster om Forssjö bruk i Katrineholms kommun.

Den allra övervägande delen av länets källskogar, även merparten av de högst klassade är helt oskyddade och i många fall är kanske inte ens markägaren medveten om skogarnas botaniska värden. En särskild aspekt är att många av de högt klassade och skyddsvärda områdena tidigare har påverkats på något sätt, ofta genom dikning. Trots detta finns värdena kvar och det är svårt att säga om ingreppet i sig var så ringa att huvuddelen av karaktärsarterna överlevde förändringen eller om successionen nyligen startat och en framtida försämring av naturvärdena är att vänta. Nästan alla källskogar har en areal som understiger 10 hektar och i många fall är utsträckningen bara något eller ett fåtal hektar. Bästa skyddsform är i många fall biotopskydd, men det går också att tänka sig någon form av bindande avtal som gäller själva källskogen eller där denna ingår i ett större skogsområde.

En källskog som bedöms skyddsvärd måste skyddas från hydrologiska störningar. Vattenflödet i sig skapar merparten av naturvärdena och ett orört hydrologiskt system är för många växter en förutsättning för vidare existens. Huvuddelen av arterna är också skuggfördragande och har sitt konkurrens optimum i beskuggade habitat. Flera av arterna kräver också en hög luftfuktighet och är känsliga även för kanteffekter, som uppstår om hyggen tas upp i närheten. Således är det viktigt att skogarna skyddas från ett normalt skogsbruk. Gammaldags metoder som plockhuggning av enstaka träd är att föredra. I äldre skogar bör ingen avverkning alls ske. En del av källskogens arter gynnas av störning och kan kolonisera markblottor som blir efter hjulspår eller dylikt. För dessa arter är sådan påverkan inte negativ under förutsättning att de hydrologiska förhållandena inte förändras. Bete i källskogar bör ske mycket extensivt och i områden med öppna källor och översilningsytor bör inte något bete ske alls. Det viltbete som idag finns och den vildsvinsstam som brett ut sig över hela länet, ger fullt tillräcklig och ibland alltför kraftig störning av de örtrika markerna.

HOTBILD

Källskogarna kan betraktas som ett komplex av naturtyper med rörligt vatten i skogsmark som gemensam nämnare. De är utan tvekan några av våra mest hotade naturtyper. De har ofta förbisetts i olika typer av nationella inventeringar, eftersom målet med dessa ofta har varit något helt annat. Mycket gamla källskogar har kanske uppmärksammats i Skogsstyrelsens nyckelbiotopinventering, artrika sumpskogar har i något fall noterats i sumpskogsinventeringen och i ädellövskogsinventeringen har sådana bestånd förtecknats bara där skogstypen varit ädellövskog. Förr i tiden var det också svårt att förmå staten att skydda skog som inte var flerhundraårig urskog. Ett känt exempel på en avverkad källskog är den s.k. Gröna Stigen på Ånhammar, uppmärksammad bland annat i länets naturvårdsprogram, där bara en liten dunge närmast sjön Dunkern sparades. Att den skogen avverkades beror bland annat på att Naturvårdsverket vid tiden för avverkningsanmälan inte prioriterade skogstypen och att det fanns mycket begränsade statliga medel för skydd av skog.

Okänt naturtypskollektiv

Men de allra flesta källskogar är inte alls kända. Botanister har under landskapsflora-inventeringar, i vårt fall Sörmlandsfloran (Rydberg & Wanntorp (2001), uppmärksammat åtskilliga lokaler för de indikatorarter som använts i källskogsinventeringen. Eftersom Sörmlandsfloran, liksom andra provinsfloror, var en inventering av landskapets arter, beskrevs inte områden. Ett kapitel i boken beskriver emellertid ett 100-tal botaniskt värdefulla områden, vilka valdes ut utifrån besöksvärde och framtida kontinuitet. Bland exkursionmålen nämns källskogar vid Hjulbo-Harpebol-Eknäset, Nytorpsravinen, Henardalen och Dyvikskärret (i Södermanlands län) samt Tegelvreten och Gömmarbäcken (i Stockholms län). Övriga i inventeringen påträffade källskogar, säkerligen minst ett par hundra, är inte alls dokumenterade annat än genom funna arter. Sammantaget innebär detta att huvuddelen av alla källskogar varit okända för naturvårdande myndigheter.

Källskogarna är utsatta för många typer av hot. De dominerande hoten är skogsbruk, dikning och körskador men även andra typer av hot har uppmärksammats.

Skogsbruk

Källskogar är ofta produktiva. Skogarna växer bra och ger hög avkastning. Rationellt skogsbruk har under hela 1900-talet drabbat skogar på översilningsmarker, skogar i bäckraviner och artrika skogskärr. I många fall ligger de i områden med tidigare skogsbeten, där också ett ökat inslag av lövträd gett markerna en mindre sur markreaktion. Flera olikåldriga granbestånd sågs vid inventeringen vara nyavverkade, vilket tyder på att de knappast uppstått ur planteringar. Avverkningarna har ofta bara gjorts i delar av en källskog. Någon gång är det säkert ett partiellt hänsynstagande, i andra fall kanske bara ett första steg i en etappvis avverkning. Även om källskog skonats vid en del skogsbruksåtgärder har avverkningar i bestånd intill skapat ändrade miljöförhållanden med ökad instrålning av ljus och ökade vindförhållanden som följd. I andra fall har källskogen använts som transportväg till och från den intilliggande slutavverkningen.

Den frodiga bäckravinen och källskogen vid den s.k. Gröna Stigen på Ånhammar avverkades under 1980-talet. Ett fint naturområde gick förlorat. Foto: Hans Rydberg

Orsaken att modernt skogsbruk är så skadligt för den flora som är knuten till källmiljöer är att arterna är känsliga för uttorkning och samtidigt känsliga för extrem solbelysning. Vid avverkningen och än mer vid uttransporten av virket, sker körskadorna i markytan – särskilt om åtgärderna görs vid otillräcklig bärighet. Körspåren skadar det hydrologiska systemet, vilket innebär sämre överlevnadsbetingelser för den känsliga floran. Genom att grundvatten rör sig ytligt ovan och/eller under mark är tjäldjupet vintertid obefintligt eller mycket tunt, något som accentuerats sedan slutet av 1980-talet då vintrarna generellt blivit mildare.

Skogsbruket har även andra negativa effekter. Många arter tål inte den kvävechock som uppstår, då rotsystemen från de avverkade träden bryts ned. Andra växter som hallon, älggräs, brännässla och nejlikrot profiterar på detta näringsöverskott och konkurrerar ut källskogfloran. När så ungskogen växer upp – inledningsvis lövsly senare planterad gran (sällan tall i dessa miljöer!), kommer rotkonkurrensen att missgynna källskogörterna, som i regel har grunda rotsystem. Trots att de är skuggtoleranta kommer de i den oröjda ungskogsfasen – där sterila barrmattor dominerar marken under unggranarna – att duka under helt. Om arterna kommer tillbaka med den nya skogen, vilket i de flesta fall är en omöjlighet, beror det på att delar av den ursprungliga hydrologin finns kvar eller läkts ihop. Vilande frön kan då aktiveras och på nytt skapa växtsamhällen som till del liknar de ursprungliga. En viss intransport av frön från omgivningarna kan också vara tänkbar men arternas frön är sällan vindspridda. De måste i så fall föras in med djur (inklusive människan och hennes maskiner) eller följas med vattenströmmar från högre belägna, av skogsbruk orörda källskogshabitat.

Utifrån inventeringsmaterialet går det möjligen att jämföra indikatorarternas förekomst kopplat till skogens ålder och på det sättet se vilka arter som har möjlighet att återetableras efter en avverkning och vilka som går förlorade. En sådan analys skulle onekligen visa på tendenser, men inte illustrera något linjärt samband. Varje källskog är unik med avseende på ursprunglig flora, markvattensgeografi, källförsörjning, tidigare markanvändning och jordartsfördelning. Likaså är den ena slutavverkningen inte den andra lik. Man kan ha sparat vissa översilningsstråk, använt olika typer av avverkningsmetoder – från manuell avverkning med motorsåg till körning med stora skotare och utforslingen av virke kan ha skett skonsamt på hårt tillfrusen mark och med hänsyn till markens beskaffenhet eller skett skoningslöst med svåra skador som följd.

Källskogfloras möjlighet till återetablering beror även på hur skogen förnyats, hur mycket lövträd som sparats, hur lång tid som gått fram till första röjningen, vilken hänsyn som tagits

vid dessa arbeten o.s.v. Slutligen vet vi inte hur floran i området såg ut innan avverkningen. Rika förekomster av källskogens växter kan ha lämnat stora bidrag till fröreserven, vilket ökar sannolikheten för att åtminstone några frön skall kunna gro, jämfört med om frökapitalet varit litet.

Dikning

Tillsammans med skogsbruket är nog dikningen det största hotet mot källskogarna. Till skillnad mot de körskador som tidigare nämndes och som kan ha en dränerande effekt på ekosystemen, är dikningarna planerade och har som avsikt att sänka grundvattenståndet i skogsmarken för att på så sätt öka skogens tillväxt och markens bärighet vid skogsbruksåtgärder. Dikningar har skett på olika sätt. Bäckar kan ha rätats, ibland stensatts, och/eller fördjupats, vilket medför en snabbare avtransport av markvattnet från skogsbeståndet. Detta är vanligt på sluttande marker med tydliga bäckflöden. Dikning har också skett inne i källskogarna för att dränera bort ytliga grundvattenströmmar. Ofta utbreder sig dikessystem, som effektivt avvattnar hela skogen och ger totalpåverkan på det hydrologiska systemet. Dikningar kan också vara partiella. Mycket vanligt är att dikning sker uppe i de högre delarna av en källskog, i ett avsnitt där vattnet i ett bäckdråg rinner av långsamt. Dikning sker då fram till den punkt där den naturliga avrinningen är bättre, vilket innebär att den grävda och/eller rätade bäcken övergår i ett naturligt flöde.

Dikenas djup och ålder är direkt avgörande för den hydrologiska påverkan som sker idag. Förr grävdes diken för hand med speciella, ofta bredbladade dikesspadar. Det var ofta mycket mödosamt att gräva diken och därför blev de inte speciellt djupa. Många växter kunde överleva eftersom inverkan på hydrologin blev begränsad. Många av dessa äldre diken har dessutom slammat igen och har idag bara en svag dräneringseffekt. Sådana typer av diken kan vi hitta även i några av länets mest värdefulla källskogar. Även om floran i dessa är påfallande rik finns det inget som säger att den var ännu rikare före ingreppen. Nu för tiden grävs de flesta diken med maskin, oftast speciella grävskopor. Dessa diken är därför betydligt djupare och ger avsevärt svårare konsekvenser för de arter som är känsliga för hydrologiska störningar. I många fall har dikningar av denna typ totalt spolierat naturtypen och sannolikheten för att den återkommer är nästan noll. Detta är oemotsägligt eftersom det efter dikningen i regel kommer en skogsbruksåtgärd, oftast slutavverkning, som definitivt sätter punkt för även de mest hårdiga av källskogens arter.

Vägdragningar

Vägar har ofta förstört bäckraviner och bäckdråg. Bara de djupaste ravinerna har klarat sig helt ifrån den typen av påverkan. Ofta har vägarna dragits i sluttningar mitt i eller utmed vattenflöden. För att vägarna skall kunna användas har man varit tvungen att gräva vägdiken och bygga upp vägarna över markplanet. Äldre vägdiken är ofta handgrävda, de yngre djupare och negativa för hydrologin. Lika ofta är vägar byggda tvärs över vattenflödenas riktning. Över djupare bäckdalar har man byggt broar, men i regel är vägar byggda direkt över bäckflödena och vattnet har då dirigerats in i vägtunnlar. För att rätt kunna leda vattnet in i sådana kulvertar har bäcken fördjupats på ömse sidor om vägen. Vägen har då i regel byggts upp på kraftiga bankar som skall kunna hålla emot eventuella högvatten.

Andra vägdragningar är rena transportvägar för skogsmaskiner och andra redskap. Särskilt i starkt kuperade trakter är dalgångarna de enda möjligheterna för maskiner att ta sig fram. Ofta går vägen i kanten av sluttningen, eftersom marken där har störst bärighet. Dessa basvägar

kan lokalt ge negativa konsekvenser om de skär av viktiga flöden eller om uppkomna hjulspår dirigerar om vattenflödena. Samtidigt skapar hjulspåren fina gröningsmiljöer för en del ettåriga, konkurrenssvaga växter i källskogsmiljö som skogsbräsma, gullpudra, källarv och åkernmynta. Eftersom samma väg ofta används många gånger får dessa växter möjlighet att regelbundet återkomma, men om dräneringseffekten blir för hög kan istället ingreppet vara till skada även för de nämnda arterna.

Tramp och bök

Många källskogar är sönderböjade och trampade av vildsvin. Även om beskuggning och hydrologi påverkas mycket litet av djurens framfart, rör de till rejält i markytan, vilket skadar rotsystem, svampmycel samt enstaka, kanske mycket ovanliga växter som vissa orkidéer. Även ett alltför kraftigt bete kan vara skadligt. Även om djuren inte äter så mycket av den gröda som växer i källskogen, så trampar de runt i jakt efter vatten.

Övrig påverkan

Andra typer av negativ påverkan som kan drabba dessa skogstyper är försurning, föroreningar, övergödning och nedskräpning. Försurning sker då sura ämnen tillförs mark och vatten. Allt surare miljöer uppströms påverkar även lägre liggande ekosystem. Minskad lövrikedom i skogarna innebär att näring inte längre återförs från större djup till markytan. Det sker urlakning av mineralsalter i den del av marken där växterna har sina rötter och bristen på bland annat löv ger sämre livsbetingelser för maskar. Maskarna luftar jorden och blandar om näringsämnena så att dessa inte försvinner längre ned i jorden och blir oåtkomliga för växterna. Om pH sjunker i markytan, minskar växternas förmåga att ta upp fosfor samtidigt som aluminium avsöndras från jordpartiklarna. Denna onda cirkel innebär på sikt minskad artrikedom av såväl växter, svampar som smådjur. Försurning är ett dolt fenomen som sker smygande, omärkbart och som på sikt innebär att vissa växtarter som blåsippan, nästrot, skärmstarr och tibast minskar eller försvinner.

Föroreningar är mest ett hot i industriområden eller vid soptippar, där giftiga ämnen läcker ut i grundvattnet och påverkar djur och växter som är beroende av markens vattenkemi. Denna form av påverkan är inte så vanlig i Södermanlands län.

Övergödning är ett förbisett problem i källskogarna. Bäckdalar och andra liknande naturtyper i jordbrukslandskapet ligger ofta i anslutning till åkrar eller gödslade betesmarker. Kväve och fosfor förs med gödningsämnena vid vårens snösmältning eller vid kraftiga regn med vattnet ned i dalgångarna och ökar näringsnivån i jordarna vilket gynnar arter som älggräs, svalört, revsmörblomma, brännässla, nejlikrot, hundäxing, hundkäx med flera arter, vilka kan tränga ut mer lågväxande arter som gullpudra, bäckbräsma, ögonpyrola, källarv, loppstarr, dvärghäxört med flera. En annan typ av övergödning drabbar alkärren, vilka årligen får motta massor av näringsrik förna från luftkvävefixerande alar.

Nedskräpningen slutligen, kan bli så omfattande att hydrologin påverkas och föroreningar frigörs (från t.ex. dumpade bilvrak). Annars är nedskräpningen mer en estetisk fråga. Särskilt förr i tiden tippades mycket skräp i bäckdalarna och man ser på många håll rester från sådana dumpningar, vilket visar hur länge sådant material ligger kvar i jorden innan det bryts ned.

INVENTERINGSMETODIK

Ett antal områden utmärkta på kartor i skalan 1:50 000 utgjorde underlag för själva inventeringen. Områdena valdes ut på två olika sätt. För det första användes gammalt inventeringsunderlag, d.v.s. kända lokaler för goda indikatorarter som storgröe, skogsbräsma, springkorn, skärmstarr, strutbräken, dvärghäxört med flera, i regel hämtade från Sörmlandsfloras observationsdatabas samt anteckningar från länsstyrelseinventeringar, där skogstyperna beskrivits i text i inventeringsrapporter, fältanteckningar etc. Den andra metoden för utsökning av områden, i syfte att finna helt okända källskogar, var att utifrån topografiska kartans höjdkurvor och markeringar för bäckar hitta områden som kunde hysa källskogsvegetation. Höjdkurvor som är U-formade eller V-formade i sluttning, särskilt om flera sådana ligger i en följd efter varandra, är i regel säkra kännetecken för rörligt markvatten och ofta finns en central bäckfåra i dalgångens botten. Någon matchning mot aktuella flygbilder gjordes inte, vilket på ett sätt kunnat vara en fördel, då det på så vis gått att sortera bort tidigare avverkade objekt eller områden med täta granplanteringar. På det sättet skulle mer kraft kunnat ägnas åt mer opåverkade objekt. Orsaken till att det inte skedde någon matchning mot flygbilder var dels att det skulle ta tid i själva förarbetet, dels – och det viktigaste – att det inte skulle gå att se förlusten av sådana miljöer. Källskogar är svåra att identifiera på ortofoto. Även i de fall detta är möjligt är kvalitetsaspekten kopplat till översilning och förekomst av typiska och/eller sällsynta arter i det närmaste omöjligt att bedöma.

Genom att plocka med alla tänkbara objekt kunde vi också få siffror på hur många och vilka källskogar som påverkats/spolierats av avverkning, skogsplantering och dikning, vilket ur miljöövervakningssynpunkt bedömdes vara en fördel då förändringar i dessa miljöer är viktigt att få ökad kunskap om. Vissa av inventerarna hade också gått in i de spolierade objekten och hittat ett antal kvarstående indikatorarter, vilket också kan vara till nytta då man vill bedöma arternas minskningshastighet i landskapet utifrån inträffade förändringar.

Till inventeringen användes ett fältprotokoll – en slags checklista för de parametrar som skulle registreras i objekten vid fältarbetet. Förutom rent administrativa data, bedömdes även källskogstyp och påverkan, dominerande arter i träd- och buskskikt samt övriga arter av intresse samt en krysslista för indikatorarterna. De senare viktades genom en tregradig skala efter sällsynthet och indikatorvärde. Sex olika källskogstyper skulle registreras. Dessa var ...

GB = grandominerad bäckdal/bäckravin

LB = lövträdsdominerad bäckdal/bäckravin

GK = grandominerad källpåverkad, örtrik skog i sluttning

LK = lövträdsdominerad, källpåverkad, översilad skog i sluttning

GS = grandominerad topogen (plan), örtrik sumpskog

LS = lövträdsdominerad topogen, örtrik sumpskog.

Två eller fler av källskogstyperna kan förekomma i samma objekt. Mellan de olika typerna finns också övergångstyper, t.ex. blandskogar i raviner eller källskogar med små bäckflöden. Örtrika strandalkärr på kväverik mark ingick inte i inventeringen.

Vid inventeringen användes ett fältprotokoll per område. Vid fältbesöket bedömdes om området var en källskog per definition, därefter bedömdes om det var värt att inventera, t.ex. om tidigare förändringar synbarligen uttraderat indikatorarter och skyddsvärda strukturer. Spolierade objekt skulle noteras men inte inventeras. Inventering skedde i övriga fall.

Indikatorarter letades upp och förekomst kryssades i checklistan. Vid särskilt rika förekomster av en art dubblerades indikatorpoängen. Slutligen gjordes en subjektiv klassning av områdets värde i skalan 1 – 5. Högsta klass (=5) fick områden med en mer eller mindre opåverkad hydrologi, förekomst av äldre skog, hög representativitet och rik flora, d.v.s. hög indikatorpoäng. Bedömningarna var gränsen skulle gå mellan de olika klasserna skilde sig åt mellan inventerarna, vilket gjorde att vissa områden, som avvek alltför mycket från den genomsnittliga bedömningen, fick klassas om.

Metodikerna följer inte någon av de undersökningstyper Naturvårdsverket tagit fram för den regionala miljöövervakningen. Eftersom inventeringen var ett nytt projekt inom skogsprogrammet var det nödvändigt att utarbeta en ny inventeringsmetodik skräddarsydd för projektet. Metodikernas styrka är att fasta parametrar använts och att de noggrant utvalda indikatorarterna kunde utnyttjas för att ge respektive område en poäng baserad på botaniska kvaliteter. En svaghet i metodiken var att påverkan bara kunde anges på ett sätt, t.ex. dikning. Det hade varit en fördel om påverkansgraden kunnat kvantifierats, t.ex. som lätt – måttlig – kraftig och angetts i procentuell del av objektet, eftersom det ofta bara var en del av ett objekt som avverkats eller på annat sätt skadats. Metodiken bedöms ändå vara uppföljningsbar med tanke på de fasta parametrarna och på att inventeringarna i beskrivningstexten ofta angett påverkansgrad och fördelning mer detaljerat.

INVENTERINGEN

Inventeringen skedde åren 2000 – 2002, främst under juni – september, med huvuddelen av objekten inventerade under juli – augusti. Endast en del av de i förväg utpekade objekten kunde inventeras. De begränsade resurserna tvingade fram prioriteringar och vissa ekonomiska kartblad blev bara delvis inventerade (stickprov) eller inte alls undersökta. Det stora antalet objekt som ändå besöktes i fält bedöms ändå tillräckligt för att få en uppfattning om källskogarnas status. Sannolikt har också huvuddelen av de värdefullaste objekten inventerats, vilket ger ett gott underlag för olika bevarandeinsatser.

Inventeringen utfördes av Rickard Sellberg, Karl Ingvarsson, Niklas Lönnell och Hans Rydberg. Beskrivningen av områdena i rapporten är en redigerad version av de fältprotokoll som legat till grund för bedömningen. Alla fyra inventerarna bedömdes ha god kompetens för uppdraget och inventeringens kvalitet blev relativt jämn – med små, närmast försumbara personberoende skillnader. Alla i inventeringen redovisade arter har matats in i Artportalen.

Projektledare för inventeringen var Hans Rydberg, Länsstyrelsen i Södermanlands län.

BRISTANALYS

Som nämnts kunde inte alla objekt i länet som uppfyllde definitionen för källskog inventeras. Dels var de i planeringsfasen svåra att hitta på kartan, dels har resurserna för inventeringen varit begränsade. För vissa arter, t.ex. bland mossorna, kan bristande fälterfarenhet ha inneburit att en och annan art gått förbi. Detta har dock haft begränsad betydelse då antalet indikatorarter varit så stort att det likväl gått att göra en bedömning av källskogarna utifrån botaniska motiv. I inventeringsmetodiken ingick inte att inventera djurarter knutna till käll- och bäckmiljöer. Det finns många goda indikatorarter som kunde ha använts, men en samtidig inventering av insektfaunan skulle ha krävt extra resurser alternativt fått begränsa antalet

undersökta områden rejält, vilket gett ett sämre underlag vid bedömningen av tillståndet hos länets källskogar.

BÄSTA OMRÅDENA

Nedan följer en sammanställning av länets toppobjekt. Dessa utmärks av gammal skog, opåverkad hydrologi, fina källskogsstrukturer, hög representativitet och en särdeles rik flora. För många av objekten saknas en eller ett par av dessa kriterier, men de övriga är då tillräckligt starka för att föra upp dem i toppskiktet av länets värdefulla källskogar. Eftersom det i många fall varit en bedömningsfråga om ett område skall ha värdet 4 eller 5, har i denna sammanställning tagits med områden med värde 5 (högsta värde) och de starkaste fyrorerna, d.v.s. de som mycket väl skulle kunna ha varit femmor vid en annan bedömning. Nedan redovisade områden bör vara föremål för diskussioner om skydd – såvida de inte redan är skyddade. Observera att ett par områden, Lenellstorpskärret och Skimraskogen, inte ingick i inventeringen, men redovisas ändå i denna rapport då de har höga värden och dessutom har inventerats i annat sammanhang. Områdena ingår dock inte i statistiken nedan.

Områden med värde 5 – fempoängarna!

1. Karlslundsskogen, Barva socken 10H5b – indikatorpoäng 21

Gammal naturskog med grov hassel i dalgång, Natura 2000-område. Mycket rik flora med dvärghäxört, korallrot, springkorn och tibast.

27. Söder om Hattetorp, Länna socken 10H5c – indikatorpoäng 20

Fina översilningsmarker, cirka 60-årig barrskog med en hel del död ved, mycket rik flora med bland annat dvärghäxört och springkorn.

28. SSV om Hattetorp (Vallmokärret), Länna socken 10H 5c – indikatorpoäng 19

Dikad sumpskog, gammalt albestånd samt känd floralokal. Rik flora med strutbräken, storgro, springkorn och dvärghäxört.

42. Lenellstorpskärret, Åkers socken 10H 3e – indikatorpoäng 42

Mycket fin källskog med ytliga flöden och opåverkad hydrologi. Unik flora med ovanliga orkidéer, dunmossa, källmossa, hållav, repestarr och skärmstarr. Området ingår i Natura 2000.

46. Norr om Lövsvedet, Åkers socken 10H4d – indikatorpoäng 13

Gammal blandskog på kraftigt källpåverkad mark, opåverkad hydrologi och rik flora.

49. Brösickeskogen, Överselö socken 10H7g – indikatorpoäng 14

Gammal, örtrik alskog med sockelbildningar, källpåverkan, rikligt med död ved, rikligt med dvärghäxört.

61. 100 m S om Blommeberg, Björkviks socken 09G5f – indikatorpoäng 20

Gammal aldominerad sumpskog med stor mängd död ved, biotopskyddat område. Rik flora med dvärghäxört, springkorn, skogsstarr, myska, strutbräken och tibast.

78. 200 m O om Melån, Stora Malms socken 09G6g – indikatorpoäng 16

Djupt nedskuren bäckravin med gammal lövskog och rik förekomst av död ved. Förekomst av strutbräken, tibast, gullpudra m.fl.

79. Långviksnäset, Stora Malms socken 09G7e – indikatorpoäng 24

Fuktdråg med central bäck och flera källsprång. Gammal granskog och hassellund med grov hassel, naturskog! Ostörd hydrologi. Rik flora med storgröe, skärmstarr, springkorn, tibast, gulsippa m.fl.

82. Ingeborgs källa, 400 m O Karlsro, Stora Malms socken 09G7f – indikatorpoäng 28

Liten källskog med unik flora, djupt nedskuren bäck. Området är biotopskyddat! Gammal blandsumpskog dominerar. Mycket rik flora med bl.a. storgröe, tvåblad, dvärghäxört, skärmstarr, springkorn, strutbräken, tibast och dunmossa.

97. Malmakvarn, Lilla Malma socken 10H1a – indikatorpoäng 20

Vackert utbildad bäckravin med rik förekomst av strutbräken och springkorn.

98. Henardalen, Lilla Malma socken 10H1a – indikatorpoäng 13

Betad hassellund utmed en bäck, delvis grov granskog. Död ved finns relativt rikligt. Påfallande rik flora med lundväxter och källskogsarter i mängd, bland annat storgröe, gulsippa, underviol, förekomst av rökpipsvamp samt intressanta mossor som vedtrappmossa och långflikmossa. Området är naturreservat och ingår i Natura 2000.

117. Nytorpsravinen, Gryts socken 10H1c – indikatorpoäng 32

En av de atrikaste bäckravinerna i länet! Varierande skog längs bäcken, känt botaniskt område. Rik flora med storgröe, nordlundarv, strutbräken, springkorn, underviol, hässleklocka som exempel. Området ingår i Natura 2000.

170. Linuddens NR, Nicolai socken 09H2e – indikatorpoäng 15

Lövskogsdominerad lund som i norra delen övergår i lövkällskog. Marken är kalkrik och floran påfallande rik, bland annat finns storgröe, nordlundarv, hässleklocka och strutbräken. Området är naturreservat och ingår i Natura 2000.

193. Norrby, Sättersta socken 09H6g – indikatorvärde 17

Meandrerande bäckravin omgiven av gammal, grov ädellövskog. Stora mängder död ved. Nyckelbiotop. Rik förekomst av springkorn och nordlundarv.

196. Vibberholmen, Tunabergs socken 09H0b – indikatorpoäng 18

Delvis djupt nedskuren bäckravin omgiven av lövskog. Stora botaniska värden av lundväxter och källskogsarter, bland annat förekommer strutbräken, tibast, skärmstarr, sårläka, tandrot och lungört. Området ingår i naturreservat.

204. Dyvikskärret, Trosa-Vagnhärads socken 09I7a – indikatorvärde 32

Alkärr i sluttning med stark översilning av ytligt rinnande grundvatten från källor. Känd växtlokal för sällsynta växter knutna till rörligt vatten och troligen länets rikaste lokal för växter av denna typ. Många orkidéarter är funna i området. Området är naturreservat och ingår i Natura 2000.

De starka fyrorna

9. Rinkesta såg, Ärla socken 10H3a – indikatorpoäng 8

Djup bäckravin med gammal skog, Natura 2000-område.

10. Vagnstaviken, Öja socken 10G3d – indikatorpoäng 19.

Gammal naturskog på översilningsmark, rik flora med massvis av skärmstarr och springkorn samt dunmossa. Nyckelbiotop!

59. 700 m SO om Djupvik, Björkviks socken 09G4f – indikatorpoäng 18

Gransumpskog påverkad av kalkrikt vatten, naturskog och rik flora med bl.a. nästrot, skärmstarr, tibast och värdefull kryptogamflora med hållav och dunmossa. Området ingår i naturreservatet och Natura 2000-området Stentorps Hagkärr.

62. 500 m VSV om Cederberg, Björkviks socken 09G5f – indikatorpoäng 21

Dikad granskog med rik förekomst av död ved. Mycket rik källskogsflora med storgröe, dvärghäxört, skärmstarr, sprinkorn, tibast m.fl. samt tuffmossor vid källorna.

74-75. Skogarna kring Slängbäcken, Stora Malms socken 09G5f – indikatorpoäng 21

Två mindre källskogar med gammal skog och särdeles rik flora, bland annat storgröe, dvärghäxört, springkorn och tibast.

92. Hedtorp, Helgesta socken 09H9b – indikatorpoäng 12

Gammal barrskog med al, fina översilningsmarker, rikligt med död ved. Biotopskydd! Rik flora med strutbräken och slärmstarr, troligen rik moss- och lavflora.

115. Hässjön, Gryts socken 10H0e – indikatorpoäng 16

Grandominerad källskog med kalkällor och ostörd hydrologi, rik flora med förekomst av bland annat skärmstarr och repestarr.

146. Ramundsbäck, Kila socken 09G2i – indikatorpoäng 16

Bäckdal med forssträckor, omgiven av mycket gammal och grov granskog. Rik flora av kärlväxter och mossor. Området är naturreservat och ingår i Natura 2000.

147. 1 km O om Korsbäcken, Kila socken 09G2i – indikatorpoäng 16

Djupt nedskuren bäckravin med fina ravinstrukturer och rik flora med bl.a. pipfloka, strutbräken och dunmossa. Området ligger strax utanför gränsen till ett naturreservat.

159. Alkärren vid Trollesund, Ludgo socken 09H6f – indikatorpoäng 16

Fina översilningsmarker med hög representativitet i sluttning mot Ludgosjön. Orörd hydrologi. Rik flora med springkorn, strutbräken och nordlundarv.

185. Nölstabäcken, Stigtomta socken 09H4b – indikatorpoäng 17

Grandominerad bäckravin med ovanligt väl utbildade meanderbågar. Gammal granskog med mycket död ved. Nyckelbiotop! Rik flora med bland annat strutbräken.

SKÖTSEL OCH SKYDD

Hur skyddar respektive sköter man bäst våra källskogar? Eftersom skogsbruk är det största hotet mot dessa skogstyper är det i de flesta fall fri utveckling som bäst skyddar värdena. Kontinuitetsskogsbruk i trakter där sådana bruksmetoder varit förhärskande är naturligtvis ett alternativ, men då bör avverkningen ske manuellt och utkörningen av fällda

stammar ske på tjälad mark och med häst eller lättviktare. I källöversilade avsnitt med svag bärighet bör inga avverkningar alls ske med tanke på att virket inte kan transporteras därifrån utan att skada den marknära hydrologin. Större områden kan skyddas som naturreservat, de mindre som biotopskydd. I samtliga fall kan naturvårdsavtal prövas som alternativ. I vissa fall bör hänsyn till biotopen tas även utanför området, till exempel om hydrologin uppströms en viss källskog riskerar att förändras till följd av åtgärder inom exempelvis skogsbruket. I sådana fall kan det vara lämpligt att utöka gränsen för reservatet/biotopskyddet, alternativt låta detta ingå i avtalet.

Få av källskogarna är beroende av skötsel. I en del fall har bete ingått som en naturlig del av skötseln och det kan då finnas värden som är betingade av sådan kulturpåverkan. Bete på översilningsmarker kan ha negativ effekt, särskilt om tungfotade djur går och betar. Marken kring källutflöden och utmed översilningsytor kan skadas kraftigt av tramp, varför dessa bör undantas betet. Även vildsvin i mängd kan tillföra omfattande skador på mark och vegetation och i de känsliga hydrologiska systemen. Att komma tillrätta med detta problem är svårare även om en ökning av jakttrycket tillfälligt kan lösa en del av problemet.

STATISTIK

I källskogsinventeringen besöktes under perioden 601 områden. Av dessa bedömdes 71 vara feltolkade och inte inrymmas i källskogsdefinitionen. Det innebär att antalet inventerade källskogar var $601 - 71 = 530$. Dessa 601 skogar fördelar sig på kommuner på följande sätt.

Nyköping	127
Strängnäs	125
Flen	104
Katrineholm	80
Gnesta	73
Eskilstuna	59
Vingåker	20
Trosa	13
Oxelösund	0

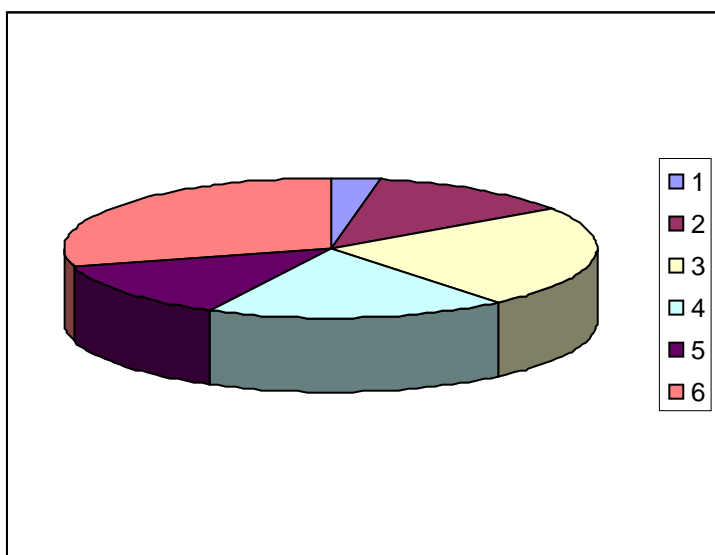
Hur fördelar sig då de värdefullaste källskogarna mellan de olika kommunerna? Följande tabell visar fördelningen. De 71 feltolkade objekten är frånräknade.

Kommun	Värdeklass						Σ
	5	4	3	2	1	0	
Eskilstuna	1	5	6	9	10	22	53
Flen	2	5	15	22	23	25	92
Gnesta	1	11	14	12	6	18	62
Katrineholm	4	8	14	21	2	13	62
Oxelösund	0	0	0	0	0	0	0
Nyköping	3	26	40	10	15	31	125
Strängnäs	4	9	26	21	8	40	108
Trosa	1	1	5	2	0	2	11
Vingåker	0	2	4	1	5	5	17
Totalt:	16	67	124	98	69	156	530

Antal områden/värdeklass per kommun

Kommentarer: Som synes är de värdefullaste källskogarna relativt jämnt fördelade över länet. Flens kommun har något färre värdefulla källskogar i förhållande till de inventerade objekten, medan Gnesta och Nyköpings kommun ligger något över medel. Variationerna är inte statistiskt säkerställda eftersom alla källskogar inte är undersökta och att inventerarna haft olika bedömningar.

Fördelning av värdeklasser i hela materialet (530 områden):

Nr 1 i diagn	Värdeklass 5	16 områden	3,0 %
Nr 2 i diagn	Värdeklass 4	67 områden	12,6 %
Nr 3 i diagn	Värdeklass 3	124 områden	23,4 %
Nr 4 i diagn	Värdeklass 2	98 områden	18,5 %
Nr 5 i diagn	Värdeklass 1	69 områden	13,0 %
Nr 6 i diagn	Värdeklass 0	156 områden	29,4 %

Kommentarer: Ungefär hälften av de inventerade källskogarna befinner sig i klasserna 3-5, dvs de som får betecknas som värdefulla källskogar och där någon form av skydd eller hänsynstagande bör diskuteras. Siffran kan möjligen ha sjunkit något eftersom inventeringen avslutades 2002 och sju år har passerat.

Följande tabell visar hur de olika källskogstyperna fördelar sig i antal mellan kommunerna.

Kommun	Gran- bäckdal	Löv- bäckdal	Gran- översiln.mark	Löv- översiln.mark	Gran- sumpskog	Löv- sumpskog	Summa
Eskilstuna	10	8	7	6	10	8	49
Flen	24	23	18	9	10	9	93
Gnesta	16	21	14	5	2	5	63
Katrineholm	11	13	11	6	10	9	60
Nyköping	36	32	23	13	8	12	124
Oxelösund	0	0	0	0	0	0	0
Strängnäs	15	11	28	8	5	10	77
Trosa	5	1	2	3	0	0	11
Vingåker	4	3	2	0	0	2	11
Antal/naturtyp	121	112	105	50	45	55	488

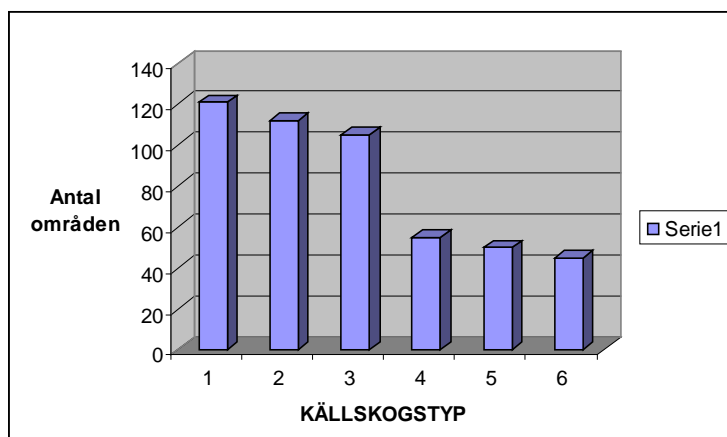
Antal objekt fördelade på källskogstyper/kommun

Många skrotade objekt (hyggen etc) utan angiven naturtyp

I många fall är fler än en naturtyp angiven

Kommentar: Anmärkningsvärt är den höga siffran för översilningsmarker i Strängnäs kommun, nära hälften av de studerade källskogarna där har klassats som översilningsmarker. Procentuellt har fler sumpskogar besökts i Eskilstuna kommun jämfört med de övriga kommunerna, vilket kan bero på den flackare, mindre skurna terrängen där.

Nedan visas ett stapeldiagram som visar hur många områden per naturtyp som besökts.

Antal områden/källskogstyp

1. Granklädda bäckdalar – bäckraviner med gran
2. Lövskogklädda bäckraviner – lövdälder
3. Grandominerade översilningsmarker
4. Lövsumpskogar – artrika alkärr
5. Lövskogklädda översilningsmarker
6. Gransumpskogar

Kommentar: Bäckdalarna är de mest redovisade, vilket beror på att de varit lätta att peka ut på karta i förberedelsearbetet. Samtidigt är de säkert vanligare i landskapet än de rena

översilningsmarkerna. Ytliga flöden förekommer dessutom ofta i bäckdalarna, men har inte särredovisats. Sumpskogarna är som väntat i minoritet, helt enkelt beroende på att de ofta är artfattiga och föga påverkade av källvatten.

Följande tabell visar antalet områden inom varje källskogstyp fördelat på värdeklass.

Skogstyp	Gran-	Löv-	Gran-	Löv-	Gran-	Löv-
Värdeklass	bäckdal	bäckdal	översiln.mark	översiln.mark	sumpskog	sumpskog
Vklass 5	2	6	5	4	2	2
Vklass 4	20	15	22	9	8	5
Vklass 3	35	44	31	18	9	17
Vklass 2	25	28	19	10	12	16
Vklass 1	22	13	12	8	7	9
Vklass 0	17	6	16	1	7	6

Tabellen visar antal områden fördelat på källskogstyp över samtliga värdeklasser

Samma tabell som ovan men med procentuell fördelning

Skogstyp	Gran-	Löv-	Gran-	Löv-	Gran-	Löv-
Värdeklass	bäckdal	bäckdal	översiln.mark	översiln.mark	sumpskog	sumpskog
Vklass 5	1,6	5,6	4,8	8	4,4	3,6
Vklass 4	16,5	13,4	21	18	17,8	9,1
Vklass 3	28,9	39,3	29,5	36	20	30,9
Vklass 2	20,7	25	18,1	20	26,7	29,1
Vklass 1	18,2	11,6	11,4	16	15,6	16,4
Vklass 0	14	5,4	15,2	2	15	10,9

Procentuell fördelning av källskogstyper över samtliga värdeklasser.

Tabellen visar dels i hur hög grad olika källskogstyper påverkats av ingrepp, dels hur botaniskt intressanta skogstyperna (ännu) är.

Kommentar: I de högre värdeklasserna ligger fler lövbiotoper än granbiotoper, trots att fler områden med granskog än lövskog besökts. Detta visar att granbevuxna områden i högre grad skadats av olika åtgärder än de lövskogsbevuxna. Ett exempel är översilningsmarkerna, där mer än dubbelt så många granmarker som lövmarker inventerats. Av översilningsmarker med lövskog ligger 62% i de tre översta värdeklasserna, medan motsvarande siffra för de granklädda översilningsmarkerna är drygt 55%. Samma tendens finns bland bäckdalarna medan sumpskogarna uppvisar en delvis annan bild där drygt 22% av gransumpskogarna är i klass 4-5, medan motsvarande siffra för lövsumpskogarna är 12,7%. Anledningen är att lövsumpskogarna ofta är alkärr och att dessa brukar vara näringsbelastade till följd av den kväverika förnan. Näringsgynnade perenner som älggräs, hallon, brännässla med flera har i regel minskat möjligheten för indikatorarter enligt listan på fältblanketten att trivas i fältskiktet, vilket gett lägre indikatorpoäng och därmed ofta en lägre värdeklass.

Följande tabell visar ingreppstyp fördelat på värdeklass

Värde- klass	Totalt antal områden	Ingreppstyp i källskogen			
		Avverkning	Ungskog	Dikning	Vägbygge
Vklass 5	16	0	0	3	0
Vklass 4	67	0	0	16	0
Vklass 3	124	2	16	42	0
Vklass 2	98	4	20	45	0
Vklass 1	69	12	18	27	0
Vklass 0	156	50	72	59	2

*Antal områden med registrerade negativa ingrepp,
fördelade på värdeklass*

Kommentar: I de högre värdeklasserna finns bara dikning som ingrepp. Att lokalerna fått så hög poäng trots ingreppet beror på att dikeseffekten kan ha varit obetydlig på grund av att dikena är gamla eller inte tillräckligt dränerande. Ibland har dikning bara skett i en del av ett objekt och värdena har då kanske varit koncentrerade till odikade delar. Av 68 slutavverkade källskogar, är det bara två som ännu kan anses som värdefulla, medan objekt med ungskogar har en högre siffra - 16 klass 3-objekt av totalt 126 områden, vilket inte visar att indikatorarterna återkommer efter en hygges-ungskogsfas, utan helt enkelt att ungskog bara finns i en del av objekten. Värdena som motiverar klassningen hittar man i stället i de delar av objekten där skogen är mer opåverkad.

LITTERATUR

- Almquist, E. 1929: Upplands vegetation och flora. Acta Phytogeogr. Suec. Nr 1. Uppsala
- Cajander, A.K. & Ilvessalo, Y. 1922: Über Waldtypen II. Acta Forest. Fenn. 20.
- Hesselman, H. 1917: Studier över salpeterbildningen i svenska skogar. Meddel. Fr. Statens skogsförsöksanstalt, h. 13-14. Stockholm
- Hesselman, H. 1926: Studier över barrskogens humustäcke. Meddel. Fr. Statens skogsförsöksanstalt, h. 22. Stockholm.
- Hult, R. 1881: Försök till analytisk behandling av växtformationerna. Meddel. Soc. Fauna et Flora Fennica 8.
- Hult, R. 1885: Blekinges vegetation. Meddel. Soc. Fauna et Flora Fennica 12.
- Löfroth, M. 2000: Sumpskogarnas naturvärden (p. 10-18) in Den spännande sumpskogen – om Sveriges sumpskogar och dess själ. Skogsstyrelsens förlag.
- Naturvårdsverket 1997: Svenska Naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000. Naturvårdsverket Förlag. Stockholm
- Nitare, J. 2005: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer, 3 uppl. Skogsstyrelsens förlag.
- Post, H. v. 1851: Om vextgeografiska skildringar. Bot. Notiser 1851.
- Post, H. v. 1862: Försök till systematisk uppställning af Vextställena. Bot. Notiser 1862.
- Påhlsson, L. 1994: Vegetationstyper i Norden, 2 uppl. TemaNord 1994:665
- Rydberg, H. & Wanntorp, H.-E. 2001: Sörmlands Flora. Botaniska Sällskapet i Stockholm.
- Ryman, S-G. & Holmåsen, I. 1998: Svampar. En fälthandbok, 3 rev. uppl, 2:a tryckn. Interpublishing.
- Stålfeldt, G. 1969: Växtekologi, 1 uppl. Stockholm.
- Troedsson, T. 1955: Vattnet i skogsmarken. Kungl. Skogshögsk. Skrift 20. Stockholm
- Zinko, U., Seibert, J., Dysenius, M. & Nilsson, C. 2005: Plant species numbers predicted by a topography-based groundwater flow index. *Ecosystems* 8: 430-441.

Sörmlands källskogar

Beskrivning av lokalerna

Här nedan beskrivs alla de 207 områden i källskogsinventeringen som fått värdeklass 3, 4 eller 5, där 5 betecknar högsta klass. För områden av klass 4 och 5 visas en detaljerad karta samt en koordinat (X/Y – RT90), för områden av klass 3 ges enbart en koordinat. Övriga områden, klass 0-2, betraktas som mer eller mindre spolierade. Dessa redovisas inte i rapporten, men ingår i statistikkapitlet. Områdesbeskrivningarna är en redaktionell bearbetning av ifyllda fältprotokoll, i vissa fall kompletterad med tidigare känd kunskap. Grundmaterialet till rapporten, inkl. alla inventeringsblanketter, finns på Länsstyrelsen och den som vill ta del av detta material kan kontakta Länsstyrelsen, Hans Rydberg 0155-26 40 92 eller Sofi Nordfeldt 0155-26 40 05. Lokalerna är sorterade kommunvis från norr till söder, inom varje kommun efter socken (församling). Inom socknen har ingen sortering gjorts. Efter varje beskrivning följer en uppgift om vem som inventerat området och vid vilken tidpunkt.

Eskilstuna kommun

1. Karlslundsskogen, Barva socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H5b

X6578279 Y1556892

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 5

Indikatorpoäng: 21

Påverkan: dikning, mindre körspår

Beskrivning: I Karlslundsskogens Natura 2000-område ligger en dalsänka med mycket rik vegetation. Dalgången ligger i en svag nordvästsluttning mellan två berg och är bevuxen med en äldre granskog med inslag av al och björk. Ett mindre dike leder genom objektet. Flera källor och källstråk förekommer i sluttningen och bidrar till ett välutvecklat fältskikt. Diket övergår nedströms i en mindre bäck som i väster mynnar ut i en alsumpskog med tydliga sockelbildningar. Död ved förekommer rikligt. Naturtypen har klassats som västlig taiga på grund av sitt naturskogslika stadium. Lokalt finns en viss lundvegetation med grov hassel. Inga skogliga ingrepp har skett under senare tid. I den rika floran märks arter som dvärghäxört, gullpudra, korallrot, springkorn, tibast, bäckveronika, källarv, nordbräken, ormbär, rankstarr, ängsfräken samt mossor som källpraktmossa och källmossa (R. Sellberg 11.9.2000).

2. Norr om Prostökna, Barva socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H5b

X6578344 Y1556669

Källskogstyp: lövravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: körspår, dike

Beskrivning: Väster om Karlslundsskogen, norr om Prostökna gård, finns en äldre askog med inslag av björk och gran i anslutning till ett större dike. Skogen i objektet är välsluten och flerskiktad. I nordväst övergår askogen i ett björkkärr. Den västra sidan närmast diket är dock mer öppen. Fältskiktet är välutvecklat med högvuxen vegetation med bland annat stora bestånd av hallon, älggräs, brännässla och skogssäv. På den östra sidan förekommer viss översilning. Död ved finns i måttlig omfattning, mest som klenved av lövträd. Bland

skuggfåliga arter i fältskiktet förekommer bäckbräsma, gullpudra, springkorn, tibast och ormbär (R. Sellberg 11.9.2000).

3. O om Bondöknasjön vid Karlslund, Barva socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H5b

X6578750 Y1557391

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: dike

Beskrivning: Öster om Bondöknasjön finns ett mindre fuktdrag i en svag nordsluttning mot ett större dike. En välsluten granskog utgör objektets övre del som närmare diket övergår i en glesare björkskog med inslag av al. Viss översilning förekommer i sluttningen och här uppträder en delvis varierad flora. Vid diket är det mest kväveälskande arter som älggräs, brännässla och hallon samt ett välutvecklat buskskikt av främst try och *Salix*. Exempel på växter som sågs vid besöket var springkorn, tibast, ormbär, trolldruva och svarta vinbär (R. Sellberg 11.9.2000).

4. 500 m OSO om Nyängen, Gillberga socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G5f

X6579256 Y1529641

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 13

Påverkan: ingen

Beskrivning: Vid Nyängen i Gillberga finns ett örtrikt alkärr av botaniskt intresse. Det finns högväxt vegetation med hallon och högorter i stråk omväxlande med lågorter som gullpudra, bäckbräsma och revsmörblomma i mängd. Lokalt finns källor med järnockrautfällning. Alarna är medelgrova, ej sockelbildande med solitär stambildning, vilket tyder på att skogen är den första generationen av al i området. I södra delen finns emellertid ett sockelkärr med al och gran med dominerande missne och blåsstarr. Förutom ovan nämnda påträffades ytterligare källskogsarter som källarv, nordbräken och rankstarr (H. Rydberg 21.8.2000).

5. Sumpskog NO om Ekorneberg, Kjula socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H6a

X6582633 Y1552855

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 4

Påverkan: dikning, gallring

Beskrivning: Nordost om Ekorneberg finns en gransumpskog med inslag av björk, al och tall. Ett mindre dike skär tvärs igenom skogen. Trädskiktet är välslutet och flerskiktat och har en medelålder kring cirka 50 år. Skogen är under senare tid opåverkad. Död ved förekommer allmänt och rikligt, både som lågor och torrträd. Bottenskiktet domineras av vitmossor. Krävande arter saknas på grund av den kalkfattiga miljön och bland funna arter kan nämnas lundbräken, rankstarr och ängsfräken. På en tall växer även den sällsynta laven liten ärgspik (R. Sellberg 23.8.2000).

6. Harby såg, Kjula socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H6a

X6584588 Y1551191

Källskogstyp: lövrik bäckdal

Värde: 4

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: vägdragning, anslutande ungskog

Beskrivning: Vid Harby ligger en bäckravin omgiven av en flerskiktad, välsluten alskog med ett snårigt buskskikt av hägg. Det finns såväl mycket grova alar som yngre träd samt även äldre stammar av asp och björk. Buskskiktet är som nämnts tätt och bitvis ogenomträngligt av hägg, hassel och skogstry. Död ved finns rikligt. Fältskiktet domineras av vårbloommande växter. På sommaren då marken är starkt beskuggad, ligger jorden nästan bar. Ravinen har bitvis branta sidor och är storblockig. I området finns vissa små översilningsytor och sipperstråk. I anslutning till dessa finns en relativt rik flora med gullpudra, strutbräken, källarv, ormbär, ängsfräken och trolldruva (R. Sellberg 4.9.2000).

7. Strömsholm, Näshulta socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G2f

X6561540 Y1526454

Källskogstyp: granravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: nedre delen av bäcken grävd

Beskrivning: Vid Strömsholm, ned mot Västerviken av Näshultasjön, finns ett vackert utbildat bäckdalssystem med massvis av ormbunkar. Här växer en olikåldrig granskog med ett relativt svagt buskskikt, i de fuktigaste delarna finns det också mycket al. Bäckens risslar fram genom ett moigt underlag med mossklädda stenar på botten. Delar av bäcken översvämmas och under högvatten sker visst utflöde av överskottsvatten till omgivande marker. Mot landsvägen i norr är bäcken rätad och omges av yngre granskog. Floran i bäcken och på översilningsmarkerna är rik med förekomst av grönvit nattviol, näckmossa, bäckbräsma, repestarr, skärmstarr, källarv, missne, ormbär, ängsfräken och den lilla svampen bäckmurkling, som mestadels lever på förna i bäckar – ofta under själva vattenytan (H. Rydberg 27.6.2000).

8. Sandviken, Näshulta socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G3g

X6566439 Y1532259

Källskogstyp: granravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 14

Påverkan: bete i södra delen

Beskrivning: Längs Näshultasjöns södra förkastning löper ett antal bäckraviner, vilka har sitt utlopp i Näshultasjön. En av dessa ligger vid Sandviken. Söder om landsvägen är bäcken djupt nedskuren, norr om densamma flyter den fram genom en granungskog, som delvis är översilad. I ravinen söder om landsvägen står en mäktig och delvis högvuxen granskog med i huvudsak trivial vegetation. I träd- och buskskiktet finns även try, hassel, lind, ask, alm och olvon. Närmast bäcken är florans betydligt rikare med inslag av skogsvicker, underviol, skärmstarr, strutbräken, tibast, källarv, nordbräken, ormbär, stinksyska och trolldruva. På gamla bladskaff av strutbräken växer också den märkliga svampen bräkenpipa (H. Rydberg 24.7.2000).

9. Rinkesta såg, Ärla socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H3a

X6567821 Y1551355

Källskogstyp: granravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: ingen

Beskrivning: I en nordsluttning mot en åker och parallellt med en mindre väg ligger en sågravin, som bitvis är mycket djupt nedskuren i sedimenten. Det finns en huvudfåra som på ett par håll ansluts av mindre raviner. Granskogen i dalen är delvis grov och olikåldrig. Närmast bäcken finns en del lövträd, främst al. Buskskiktet är bitvis välutvecklat och består av hägg, skogstry och hassel. Bäcken har flera avsnörda delar samt översvämningssytor och viss översilning från ravinens kanter. Kring bäcken finns en artrik och delvis intressant mossflora med näckmossa, klomossa, bäckblommossa, bäckskapania och blåsfliksmossa. I fältskiktet möter vi arter som tvåblad, dvärghäxört, lopplummer, nordbräken, ormbär, ängsfräken och trolldruva. Sågartorpsravinen ingår i Natura 2000-systemet (R. Sellberg 4.9.2000, kompl. Hans Rydberg 2001).

10. Vagnstaviken, Öja socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G3d

X6568112 Y1517119

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 19

Påverkan: ingen

Beskrivning: Vid Vagnstaviken i Hjälmaran, nära bron över Hjälmarsund, finns en översilningsmark i granskog med källor och en vegetation rik på örter och ormbunkar. I buskskiktet finns inslag av al, rönn och hassel. Granskogen är olikåldrig och några skogliga ingrepp har inte skett på flera decennier. Området är nyckelbiotop på grund av död ved, gammal hassel, äldre skog, rödlistade arter och signalarter. I den sandiga sluttningen mot Hjälmaran bryter 4-5 källor fram och bevattnar marken längs en sträcka av cirka 500 meters bredd. Källskogsfloren är mycket välutvecklad, bland annat finns särdeles rika förekomster av skärmstarr och springkorn, bestånd av dunmossa och i övrigt arter som flädervänderot, bäckbräsma, gullpudra, nordbräken, ormbär, stinksyska och ängsfräken (H. Rydberg 26.6.2000).

11. Vällbäck, Öja socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G3d

X6567673 Y1517418

Källskogstyp: lövklädd bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 12

Påverkan: nygallring av skog

Beskrivning: Vid Vällbäck finns en bäckdal med grov al och hägg samt i botten en risslande bäck på sandiga sediment. Det finns på lokalen en del död ved, främst av klenare dimensioner. Ställvis finns ett tätt buskskikt av framför allt hägg. Området är hydrologiskt relativt opåverkat. Vegetationen är rik på skuggfördragande källskogarter och förutom rikligt med majbräken finns mycket springkorn och strutbräken samt även bäckveronika, rankstarr, svarta vinbär och ängsfräken. (H. Rydberg 26.6.2000).

12. Tandtorp, Öja socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10G3d

X6566795 Y1517310

Källskogstyp: lövklädd bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: viss hydrologisk påverkan

Beskrivning: Vid Tandtorp i Öja finns en väl utbildad bäckravin, med en i isälvsediment eroderad bäckfåra som slingrar sig flera kilometer i ett mindre jordbrukslandskap. Kring bäckens västra förgrening växer blandskog med al, asp och björk och flera grova granar, i den södra förgreningen är bäcken tidigare utgrävd. Längs bäcken åt norr finns ett mindre alkärr och ytterligare norrut meandrerar bäcken långsamt fram i en skog av al och björk. Här finns också en hel del död ved och närmast Tandtorp blir vegetationen tät och närmast ogenomtränglig. Bäcken vid Tandtorp växlar i intensitet från forsande fallsträckor till lugna partier där vattnet nästan tycks stå stilla. Egentliga översilningsytor saknas. Bland noterade växter kan nämnas gullpudra, skärmstarr, strutbräken, ormbär, rankstarr, ängsfräken, stinksyska, lundelm och svarta vinbär (H. Rydberg 26.6.2000).

Strängnäs kommun

13. Bäckdal på Torparudden, Aspö socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H8f

X6596399 Y1566358

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Påverkan: körspår, dikning

Beskrivning: På Torparudden – en bergig udde på västra Aspön och med fin utsikt över Gisselfjärden i Mälaren – finns en bäckdal med gran som mynnar ut i Mälaren. Granen är bitvis grovvuxen och omkring 50-60 år gammal. Den övre delen av ravinen är kraftigt utdikad men övergår söderut i en mer naturlig och slingrande bäck som bitvis är djupt nedskuren. Bäcken kantas av lövskog med al och alm och i buskskiktet växer måbär, try och hägg. Två mindre källflöden ansluter till bäcken. I söder uppträder en del flacka översilningsytor. Området har en viss naturskogs karaktär, bland annat finns en del grova granlågor. Bland växterna i området kan nämnas sårläka, källarv, lopplummer, ormbär, trolldruva och stinksyska (R. Sellberg 17.8.2000).

14. Söderby, Aspö socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H9f

X6597481 Y1575362

Källskogstyp: lövravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 3

Påverkan: tidigare betesmark

Beskrivning: I en nordsluttning mellan två berg och i anslutning till Mälaren finns en mindre bäckdal som är bevuxen med asp och al. Aspen förekommer mest i bergkanterna. Ett dike från en betesmark förser delvis bäcken med vatten. I den södra delen av bäckdalen finns en nästintill lodrät och delvis mossklädd bergvägg som sträcker sig längs biotopen. Viss översilning förekommer längs bergssidorna. Bäcken är något slingrande och nedskuren i sandig-grusig morän. På många håll förekommer högörtvegetation med hallon, stinksyska, majbräken och nässlor. Nära bäcken finner man också bestånd av svarta vinbär och trolldruva (R. Sellberg 25.8.2000).

15. Väster om Knutsberg, Helgarö socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H8b

X6592871 Y1555441

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: körspår, dikning

Beskrivning: Väster om Knutsberg finns en källpåverkad granskog med flera fukt- och bäckdråg i en svag nordostsluttning mot en åker. Trädskiktet är välslutet och flerskiktat och domineras av en äldre granskog med inslag av björk. Fältskiktet varierar och nakna jordfläckar uppträder i överslutna delar. En källa uppträder mitt i området. Biotopen har under senare år fått utvecklas fritt varför skogen blivit naturskogsartad med allmän förekomst av gamla träd och död ved. Området har delvis en artrik flora av skuggfördragande arter med inslag av ormbunkar, källarv, stinksyska, svarta vinbär, trolldruva, ängsfräken och källpraktmossa (R. Sellberg 25.8.2000).

16. Öster om Lilla Stavtorp, Härads socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H4b

X6574626 Y1559302

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: dikning, körspår, gallring, kraftledning

Beskrivning: I en svag sydsluttning växer en äldre och tidigare gallrad gransumpskog. Trädskiktet är bitvis luckigt och gles och har ett visst inslag av björk, al och tall. Fältskiktet domineras över stora ytor av skogsfräken och ängsfräken. Utmed diken och körspår är växtligheten frodigare. Objektets östra del har större inslag av tall och lövträd och där växer även mycket skogssäv. I bottenskiktet växer i bördiga partier stjärn- och praktmossor, i övrigt en hel del vitmossor. Floran är rik och intressant med arter som brudborste, dvärghäxört, gullpudra, springkorn, källarv, nordbräken och stinksyska (R. Sellberg 1.9.2000).

17. NNO om Ekesvallen, Härads socken

ESKILSTUNA KOMMUN

10H5c

X6579111 Y1561475

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: viss dikning

Beskrivning: I en svag västsluttning mot en åker finns ett grandominerat, delvis utdikad fuktdråg. De artrikaste delarna finns i en anslutande äldre gransumpskog. Trädskiktet som till största delen består av gran, men med inslag av al, är bitvis luckigt. Flera källdråg uppträder i sluttningen. Flera av alarna är gamla och grova och stående på tydliga socklar. Död ved förekommer rätt allmänt och mest som granlågor. Bland källskogens växter kan nämnas bäckbäsma, gullpudra, skärmstarr, lopplummer, nordbräken och ängsfräken (R. Sellberg 1.9.2000).

18. Lilla Eksåg, Härads socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6b
X6583778 Y1559874

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: gallring

Värde: 3 Indikatorpoäng: 4

Beskrivning: Vid Lilla Eksåg ligger en liten bäckravín som omgärdas av äldre al, alm och lönn. Alen som är ca 50-årig dominerar i den övre delen, medan äldre och olikåldrig alm främst uppträder i den nedre delen närmast landsvägen. Buskskiktet är bitvis tätt av hägg och skogstry, samt dessutom ungsnitt av al och alm. Fältskiktet är yppigt, ofta meterhögt, med mängder av majbräken, brännässla och stinksyska. Spår av gallring i form av grova alstubbar noterades. Bland växter i övrigt noterades ormbär, stinksyska och trolldruva (R. Sellberg 23.8.2000).

19. Norr om Körsbärshagen, Härads socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6c
X6583752 Y1561409

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: dikat, gränisar mot hygge

Värde: 3 Indikatorpoäng: 9

Beskrivning: Norr om Körsbärshagen, i nära anslutning till bebyggelsen norr om Härad och väg E20, finns ett dike som längre åt norr övergår i en bäck med översvämningsytor. Trädskiktet är varierat men domineras av olikåldrig granskog med stort inslag av al i de större fuktträgen. De centrala delarna av området är artrika med gamla alar på tydliga socklar. Dvärghäxört uppträder allmänt i denna miljö. Död ved finns fläckvis i stor omfattning. I den rika florán längs bäcken kan man hitta dvärghäxört, gullpudra, lopplummer, nordbräken, tvåblad, brudborste, ormbär, rankstarr och svarta vinbär (R. Sellberg 3.8.2000).

20. Skog NNO om Sörtorp, Kärnbo socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3g
X6565834 Y1581809

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: dikning, körspår

Värde: 3 Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Strax norr om Sörtorp finns en mindre, tidigare dikad gransumpskog utmed ett berg och i anslutning till en grusväg. Sumpskogen har lämnats orörd men omkringliggande skog i norr och söder har nyligen avverkats. Det finns flera lågor och torrträd i sumpskogen, vilket ytterligare betonar orördheten. Trädskiktet är välslutet och flerskiktat och domineras av gran med inslag av äldre al, björk och tall. Flertalet alar står på höga socklar. I fältskiktet dominerar ormbunkar, älggräs och grenrör, men där finns också mer intressanta arter som springkorn, källarv, missne, rankstarr och ormbär (R. Sellberg 31.8.2000).

21. Söder om Långsjökärr, Kärnbo socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3g
X6566078 Y1581908

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: dikning, körspår

Värde: 3 Indikatorpoäng: 8

Beskrivning: Söder om Långsjökärr finns ett mindre bäckdråg i en svag östsluttning som avvattnar en tämligen näringsfattig alsumpskog. En medelålders och brukad, cirka 50-årig granskog omgärdar bäcken tillsammans med enstaka björk och al. Bäcken har ett slingrande

lopp men övergår österut i ett dike. Längs bäcken finns flera översilningsstråk. Fältskiktet är av högtörtstyp med stora bestånd av springkorn och älggräs på flera ställen utmed bäcken. Död ved förekommer allmänt i området, främst som lågor och högstubbar. Förutom springkorn finns i området källskogsarter som gullpudra, källarv, missne, stinksyska och ormbär (R. Sellberg 31.8.2000).

22. Sumpskog SV om Långsjökärr, Kärnbo socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3g
X6566378 Y1581268

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: dikning, skogsbruk

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Sydväst om Långsjökärr finns ett långsträckt fuktdrag som i sydost övergår i en dikad sumpskog. Fuktdraget leder genom en 70-årig, delvis luckig granskog med visst inslag av al. De blötaste delarna har undantagits från gallring och skogen är där välsluten, flerskiktad och olikåldrig. Skogen närmast diket har dött på grund av översvämning och därmed har stora mängder död ved skapats, både som lågor, torrträd och högstubbar. I bottenkiktet finns rikligt med vitmossor. Bland källskogens arter påträffades källarv, missne, rankstarr, stinksyska och ängsfräken, den senare rikligt (R. Sellberg 31.8.2000).

23. SO om Källängen, Kärnbo socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3g
X6566259 Y1580523

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: dikning

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Beskrivning: Objektet utgörs hydrologiskt av ett djupt dike i anslutning till ett litet öppet kärr. Längs diket står en cirka 60-årig, olikåldrig och något luckig granskog med inslag av äldre al och enstaka asp. I fältskiktet trivs en frodig vegetation av älggräs, hallon och stinksyska. Ingen synlig källpåverkan finns i området, men rörligt markvatten finns antagligen vilket indikeras av arter som gullpudra, springkorn, ängsfräken och källarv (R. Sellberg 20.9.2000).

24. Sumpgranskog 500 m S om Kvartinge, Kärnbo socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3g
X6566819 Y1581160

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: dikning, körspår

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Söder om Kvartinge, upp mot åkrarna, ligger ett smalt al- och grandominerat fuktdrag med rörligt markvatten i en svag nordslutning. Trädskiktet är olikåldrigt, bitvis luckigt och har ett visst inslag av gamla träd. Söderut övergår fuktdraget i en näringsfattig sumpskog. I draget växer rikligt med älggräs, brännässla och hallon, vilket tyder på hög näringsrikedom. Död ved förekommer mest som enstaka granlågor i form av rotvältor. Vid besöket sågs en del intressanta växter som gullpudra, springkorn, källarv och ängsfräken (R. Sellberg 31.8.2000).

25. S om Byringe mot Rönneln, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3d

X6568532 Y1565040

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: diken, körspår, gallring

Beskrivning: Mellan en mindre väg och våtmarken Rönneln, på en svag nordsluttning, ligger en delvis dikad översilningsmark bevuxen med gran, björk och al. I buskskiktet märks främst brakved. Skogen är 50-årig och gallrad. Längst i norr mynnar källdrågen ut i en aldominerad sumpskog. Flera av alarna står på tydliga socklar. Floran i området är relativt artrik med inslag av en del källskogsarter som skärmstarr, repestarr, grönstarr, nordbräken och ormbär (R. Sellberg 14.8.2000).

26. Nordost om Krogen, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H4d

X6571659 Y1566651

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: ingen, men gränisar mot hygge

Beskrivning: Nordost om Krogen finns en djupt nedskuren och slingrande bäckravin i en brant nordvästsluttning mot Lännaån. Trädskiktet består av en välsluten, mycket tät och flerskiktad 40-årig granskog som i nordväst övergår i en flackare och aldominerad översvämningsskog. Här uppträder riktigt gamla och grova aspar och alar samt ett välutvecklade fältskikt av högörtstyp. Fältskiktet i granskogen är mycket sparsamt genom det täta granbeståndets beskuggning. Harsyra och hultbräken uppträder dock här och var. I objektets nedre del finns en del grova gran- och asplågor. En viss översilning finns utmed ravinens kanter och bland funna växter kan nämnas bäckbräsma, bäckveronika, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 10.8.2000).

27. Söder om Hattetorp, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5c

X6576453 Y1564838

Källskogstyp: grankällskog, granravin

Värde: 5

Indikatorpoäng: 20

Påverkan: viss dikning, körspår

Beskrivning: Söder om Hattetorp ligger en utdikad barrskog i en svag nordsluttning. Skogen domineras av en likåldrig, cirka 60-årig granskog med inslag av tall och al. Biotopen ligger i en sänka där grundvatten trycks ut från sidorna och bildar vattenrika rännilar och stora översilningsytor. Fältskiktet kring diket är mycket högvuxet med arter som brännässla, älggräs, hallon och mycket stora bestånd av springkorn. Även övriga delar av området är örtrika och av stort botaniskt intresse. Alen står bitvis på höga socklar. Död ved förekommer allmänt, mest som vindfällda granlågor. Diket övergår nedströms i en slingrande bäck i norr. Mossfloran är artrik och välutvecklad. Bland växter i området kan särskilt nämnas bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, springkorn, bäckveronika, källarv, lopplummer, missne, nordbräken, ormbär, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 9.8.2000).

28. SSV om Hattetorp, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5c

X6576465 Y1564463

Källskogstyp: löv- och gransumpskog

Värde: 5

Indikatorpoäng: 19

Påverkan: dikning, körspår

Beskrivning: Denna sumpskog, som även går under benämningen Vallmokärret, är en av de artrikaste sumpskogarna i den norra delen av länet. Området är känt i botaniska kretsar sedan 1980-talet, då det upptäcktes i inventeringen av Sörmlands flora. Sumpskogen är tyvärr kraftigt påverkad av dikning och gränsar dessutom till ett hygge i väster. Trädskiktet i sumpskogen är välslutet till bitvis luckigt och domineras av en 40-50-årig al-björk-granskog, där granen dominerar i norr. I söder kännetecknas trädskiktet av en gles lövskog. Marken varierar från frisk – fuktig och närmast diket blött. Fältskiktet är mestadels örtrikt och högvuxet där arter som brännässla, hallon och älggräs upptar stora ytor tillsammans med grenrör. I norra delen finns flera fina fuktdrag med rörligt markvatten. Västra delen består av en alsumpskog med äldre al på tydliga socklar. Floran i området är artrik och värdefull och vid ett besök kan man notera arter som bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, springkorn, bäckveronika, källarv, missne, nordbräken, ormbär, rankstarr, stinksyska och ängsfräken. I inventeringen för Sörmlands flora noterades även strutbräken och det sällsynta gräset storgröe (R. Sellberg 8.8.2000).

29. SV om Rödkärr, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5c

X6576343 Y1563909

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: dikning, körspår

Beskrivning: Vid Vallmo källa, sydväst om Rödkärr och väster om Vallmokärret, ligger en liten källskog med gran i en östsluttning ned mot ett hygge. Stora delar av sluttningen består av fuktig – blöt mark med översilningsytor. Ett djupt dike är grävt i objektets norra del. Vid diket växer en frodig vegetation med majbräken och högorter. I övrigt dominerar ängsfräken över stora ytor. Död ved finns mest som klenved och björkhögstubbar. I buskskiktet finns gott om måbär. Källskogsfloran är rik med arter som dvärghäxört, nästrot, bäckveronika, lopplummer, ormbär och stinksyska (R. Sellberg 8.8.2000).

30. Sumpskog N om Mällby, Länna socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5d

X6578035 Y1566258

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: körspår

Beskrivning: I en svag sydsluttning ligger ett mindre, rätt smalt, albevuxet fuktstråk, vilket ansluter till en källa nära vägen i söder. Förutom al växer en del björk och gran. Högorter som älggräs och springkorn uppträder allmänt. Alarna står delvis på socklar och på marken finns ett flertal granlågor. Bland skuggtåliga växter i området finns förutom olika ormbunkar och den nämnda springkorn, även bäckbräsma, dvärghäxört och skärmstarr. (R. Sellberg 10.8.2000).

31. V om Gröndal, Strängnäs socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5f

X6578843 Y1575644

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: körspår

Beskrivning: Väster om Gröndal och i anslutning till en åker, ligger en utdikad, men källpåverkad mark bevuxen med en cirka 50-årig granskog. Trädskiktet är välslutet och flerskiktat med visst inslag av äldre – medelålders alar och björkar. Större delen av objektet är fuktigt och blött med flera källflöden. Miljön är fuktig och stabil och opåverkad under lång tid. Död ved finns tämligen rikligt. I öster gränsar skogen till ett hygge. Bland växter i området märks arter som dvärghäxört, gullpudra, nordbräken, ormbär, svarta vinbär, ängsfräken och källmossa (R. Sellberg 7.8.2000).

32. Söder om Djupvik, Strängnäs socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6e

X6583508 Y1573582

Källskogstyp: gran-/lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 12

Påverkan: dikning

Beskrivning: Norr om Djupvik, ned mot Mälaren, finns ett långsträckt dike med omkringliggande fuktdrag och viss källpåverkan. Trädskiktet är välslutet och varierande och övergår från medelålders granskog i söder till blandskog med gran, al och björk för att i norr avslutas med en björkhage. Området är under senaste decennier rätt opåverkat. I området finns flera örtrika surdrag med stora mossmattor där det bland annat växer mycket springkorn. På marken finns en del död ved bland annat i form av grova granlågor. Bland intressanta kärleväxter i källskogen märks tvåblad, gullpudra, skärmstarr, springkorn, källarv, ormbär, stinksyska, svarta vinbär, trolldruva och ängsfräken (R. Sellberg 4.8.2000).

33. Söder om Nyckelstugan, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6f

X6581083 Y1575638

Källskogstyp: grankällskog, lövsumpskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 14

Påverkan: körspår, gränsar mot hygge

Beskrivning: Strax söder om vägen mellan Stallarholmen och Strängnäs och söder om torpet Nyckelstugan finns en delvis källpåverkad granskog med inslag av björk och al, som längst i öster övergår i en alsumpskog. Alskogen är gammal och mycket värdefull. Flera träd bildar tydliga socklar. Ett djupt dike leder i väst- östlig riktning och viker sedan av mot norr. Källpåverkan är störst i den södra delen. Floran är rik med många karaktärsarter för källpåverkad skog som gullpudra, källarv, lopplummer, missne, nordbräken, ormbär, rankstarr, stinksyska, svarta vinbär, ängsfräken, trolldruva och källmossa (R. Sellberg 4.8.2000).

34. Norr om Katrinelund, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6f

X6583373 Y1577034

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: gallring

Beskrivning: Öster om Vaxäng nära Mälaren, ovan torpet Katrinelund, finns en äldre och olikåldrig granskog i en svag nordsluttning i anslutning till en bäckfåra. En alsumpskog i söder försörjer bäcken med vatten och bidrar till den örtrika översilningsmarken. Fältskiktet varierar i frodighet. Större delen av området är flackt och översilas regelbundet. Mossfloran är tämligen välutvecklad, bland annat förekommer källpraktmossa. Bland källskogsarter i området i övrigt märks källarv, ormbär, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 7.8.2000).

35. Nordost om Kyrkviksberget, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6g

X6582466 Y1581577

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Påverkan: körspår, dike, gallring

Beskrivning: Öster om Kyrkviksberget i en nordsluttning mot Mälaren och Kolsundet finns en 50-årig, likåldrig granskog på en mark som består av flera fuktdrag. Dessa översilar en stor del av sluttningen och i den nedre delen uppträder även rent källpåverkad mark. Skogen är tidigare gallrad och innehåller flera mindre diken. Kring källor och fuktdrag växer mycket ormbunkar, i övrigt är fältskiktet rätt trivialt med mycket blåbär. I buskskiktet finns glest med skogstry. Bland växter i området kan nämnas bäckveronika, källarv, lopplummer och ängsfräken och i bottenskiktet växer bland annat vågig sidenmossa (R. Sellberg 1.8.2000).

36. Öster om Kvarntorpet, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6g

X6582534 Y1582465

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: körspår, gallring

Beskrivning: Öster om Kvarntorpet, nordost ut mot Mälaren, finns på en nordsluttning en cirka 50-årig granskog med inslag av tall och al. Större delen av sluttningen består av översilad mark. I fältskiktet finns en hel del ormbunkar. Granen och alarna står på socklar. Riktigt gamla träd och död ved saknas. Gamla spår av gallring kan skönjas. Området gränsar i söder till en väg, i övrigt mot likåldriga tallskogsbestånd. Floran är delvis intressant med inslag av nästrot, skärmstarr, ormbär, svarta vinbär och trolldruva (R. Sellberg 1.8.2000).

37. Sydost om Stickudden, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6g

X6582251 Y1583038

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: körspår, dikning, gallring, kraftledning.

Beskrivning: Söder om vägen till Stickudden finns en utdikad källskog invid en kraftledning. Trädskiktet består av en luckig och tämligen skött granskog. Marken påverkas till största delen av ytliga grundvattenflöden. I vegetationen finns rikligt med skogsfräken och

majbräken med inslag av mer örtrika partier. Bland växter i området kan framhållas nästrot, skärmstarr, ängsfräken och grönstarr (R. Sellberg 1.8.2000).

38. Bäckdal söder om Edvik, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6g

X6581624 Y1584106

Källskogstyp: granravin
Påverkan: dikning, gallring.

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Söder om Edvik finns en bäckdal. I den södra delen av dalgången finns ett grävt dike som norrut övergår i en skogsbäck. Till det centrala diket gränsar några mindre. I norra delen har bäcken grävt sig djupt ned i sedimenten och bildar där en skogsravin. Mindre källor och översvåmningsytor ansluter till bäckfåran. Granen dominerar i fältskiktet men det finns också enstaka björk och al. Död ved finns i viss omfattning. I området växer bland annat skärmstarr, bäckbräsma, ängsfräken och svarta vinbär (R. Sellberg 1.8.2000).

39. 500 m NO om Källtorp, Toresunds socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H6g

X6581511 Y1583604

Källskogstyp: lövsumpskog
Påverkan: ingen

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Beskrivning: Nordost om Källtorp ligger en äldre och av sentida skogsbruk opåverkad alsumpskog på starkt källpåverkad mark i norr. Alen står på höga trädsocklar, vilka är rikt mossbevuxna. Ett visst inslag av invandrande gran tyder på begynnande igenväxning. Död ved förekommer allmänt i området. Luftfuktigheten är hög och jämn, vilket är gynnsamt för mossfloran. Bland kärlväxter förekommer gullpudra och skärmstarr allmänt kring källorna, i övrigt växer det på mindre källpåverkad mark arter som svarta vinbär, rankstarr och nordbräken (R. Sellberg 2.8.2000).

40. Ravin vid Magsjöberget, Åkers socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3d

X6566023 Y1565082

Källskogstyp: granravin
Påverkan: ingen

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: I en nordsluttning mot Östra Magsjön, nära Magsjöberget, finns en djupt nedskuren bäckravin, där en äldre och tämligen grov granskog dominerar. Vid sjön finns dessutom en del klibbal. Närmast bäcken växer ormbunkar och högorter. I ravinens nedre del finns stora översilningsytor och även från kanterna sipprar vatten fram. I buskskiktet finns en del skogstry. Området är intressant genom sina stora förekomster av dvärghäxört. Andra örter värda att nämna är lopplummer, stinksyska och trolldruva (R. Sellberg 6.9.2000).

41. Ravin SO om Älgberget, Åkers socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3d

X6566485 Y1568165

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: körspår

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: Längs en liten skogsväg söder om sjön Salvaren och Älgberget finns en bäck omgiven av en välsluten, cirka 50-årig granskog. Bäckens är slingrande och nedskuren i

sandigt-grusigt material. Närmast vägen är objektet av sumpskogskaraktär med fuktig – blöt mark och ytligt belägna trädrötter. Viss översilning förekommer i slutningen mot bäcken. Bland källskogsarter i området kan nämnas svarta vinbär, nordbräken, ängsfräken och källpraktmossa (R. Sellberg 6.9.2000).

42. Lenellstorpskärret, Åkers socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3e

X6567877 Y1570720

Källskogstyp: grankällskog, lövsumpskog
Påverkan: saknas

Värde: 5

Indikatorpoäng: 42

Beskrivning: Vid Lenellstorpet i Åkers kronopark finns ett gammalt slätterkärr, som är igenväxande utom i östra delen där röjningar utförts. Kärrret omges av sumpskogar, som i den södra och västra delen är kalkhaltiga och säte för en utomordentligt rik flora. Området är känt för ovanliga orkidéer, mycket intressanta mossor och lavar som dunmossa och hållav samt källskogsarter i rika mått. Det finns i området två värdekärnor, dels den lövrika sumpskog som ansluter till rikkärrret i väster dels de källflöden under äldre granar som sipprar ned mot kärret på den södra sidan. Området har tidigare påverkats av skogsbruk, dessförinnan troligen av betesdrift i samband med att kärret betades, men är under senare decennier orörd av skogliga åtgärder. Hydrologin är helt opåverkad och i de källflöden som uppträder är vattnet kalkrikt. Kalken härrör sannolikt från de urkalkstenar som finns i berggrunden spritt i området upp mot Kalkbro.

Lenellstorpskärret med omgivande sump- och källskogar ingår i Natura 2000 och planeras att bli naturreservat. Floran är som tidigare påtalats mycket intressant och vid ett besök i området kan man hitta orkidéer som knottblomster, skogsfru, korallrot, nästrot och spindelblomster, källskogsarter som bäckbräsma, loppstarr, repestarr, skärmstarr, tibast, ögonpyrola, bäckveronika, källarv, lopplummer, ormbär, ängsfräken och trolldruva. I den rika mossfloran hittar man här, förutom dunmossa, även flikbålmossa, källmossa och källtuffmossa. I själva sumpskogen växer även granbräken, rankstarr, rörsvepmossa i mängd samt hållav. (H. Rydberg - specialinventering 26-28.7.1999).

43. Öster om Göksjön, Åkers socken

STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3e

X6567848 Y1574108

Källskogstyp: lövkällskog
Påverkan: dikning, skogsbruk

Värde: 3

Indikatorpoäng: 16

Beskrivning: Öster om Göksjön, nära den lilla vägen, ligger ett botaniskt intressant sumpskogsparti som dock påverkats negativt av skogsbruk. Bäckens är rätad och dräneringseffekter uppträder. Skogen i västra delen är orörd med äldre träd av al och gran samt en hel del grova lågor. Längs bäcken österut finns en blandskog med al och täta häggsnår, därefter ungsskogar. Störst värden finns i väster där det finns en del översilningsmarker och en rik källpåverkad vegetation av örter och ormbunkar. Bland funna arter märks t.ex. bäckbräsma, gullpudra, springkorn (rikligt), strutbräken, skavfräken, tibast, ormbär, ängsfräken, rankstarr och stinksyska (H. Rydberg 11.5.2000).

44. Laketorp, Åkers socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3f
X6568059 Y1577050

Källskogstyp: granravin
Påverkan: plockhuggning

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: Väster om Laketorp finns en djupt nedskuren bäckravin som omgärdas av en 50-60 år gammal, välsluten granskog med inslag av al närmast bäcken. Bäckens slingrar kraftigt och under högvattenperioder sker viss översilning längs ravinens kanter. I fältskiktet finns en lågortsvegetation med harsyra och hultbräken som dominerande inslag. I buskskiktet finns en del hassel, hägg och måbär. Död ved uppträder i tämligen stor omfattning, både som lågor och stående torra granar. I ravinen noterades växter som källarv, ormbär, stinksyska, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 14.9.2000). Senare har avverkningar skett i nära anslutning till ravinen med ändrat ljusklimat till följd (H. Rydberg april 2007).

45. Nordväst om Hjämsätterstorp, Åkers socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H3f
X6568322 Y1577758

Källskogstyp: granravin
Påverkan: dikning, körspår

Värde: 3 Indikatorpoäng:

Beskrivning: Längs en väg nordväst om Hjämsätterstorp ligger ett smalt och långsträckt fuktdrag i en sänka. Här finns en mindre bäck som övergår i ett dike. Området är beläget nedanför en sluttning, vilket bidrar till ytor med översilningsmark. Trädskiktet domineras av en 40-årig granskog med inslag av al utmed diket. I fältskiktet finns högvuxna arter som älggräs, hallon, skogssäv och brännässla men också mer krävande växter som gullpudra, repestarr, springkorn, källarv och stinksyska (R. Sellberg 14.9.2000).

46. Norr om Lövsvedet, Åkers socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H4d
X6572876 Y1569317

Källskogstyp: gran- och lövkällskog
Påverkan: ingen

Värde: 5 Indikatorpoäng: 13

Beskrivning: Norr om Lövsvedet och i direkt anslutning till landsvägen vid Lilla och Stora Trana finns en blandskog på kraftigt källpåverkad mark i en svag nordsluttning. Trädskiktet domineras av äldre gran, björk och al. I buskskiktet finns främst hassel, hägg och måbär. Skogen är flerskiktad och bitvis luckig. En djupt nedskuren, oreglerad bäck uppträder i öster. Flera källor och fuktdrag förekommer och skapar stora översilningsytor. Mossfloran är väl utvecklad och består av stjärn-, prakt- och tujamossor. Hela objektet har en opåverkad hydrologi och få skogliga ingrepp har skett under senare decennier. Floran är intressant med många skuggfördragande arter som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, källarv, lopplummer, ormbär, ängsfräken, trolldruva och källmossa (R. Sellberg 10.8.2000).

47. Bromsbodakärren, Åkers socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H4e
X6572393 Y1570607

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: dikning, gallring, körspår.

Värde: 3 Indikatorpoäng: 8

Beskrivning: Bromsbodakärren har dikats sedan tidigare och på den nu upptorkade marken växer en medelålders, bitvis olikåldrig och luckig, grandominerad barrskog. I vissa delar finns ett stort inslag av al och björk samt tall längst i norr. En mängd smådiken ansluter till ett centralt huvuddike utefter vilket det på ett par håll växer sumpviol – en rödlistad art som i området har sin enda växtplats i Sörmland. Sumpviolen var tidigare vanlig i området, bl.a. berättade Allan Johansson, Åker att det på 1940-talet var alldeles blått av sumpviol i kärret. Arten har därefter minskat drastiskt och lever nu på marginalen på sin här sista kända sörmländska växtplats.

På flera ställen, bland annat i sluttningen mot vägen förekommer översilningsmark. Bland funna växter märks förutom sumpviol, även bäckbräsma, bäckveronika och ormbär samt i bottenskiktet källmossa och källpraktmossa (R. Sellberg 14.8.2000).

48. V om Hälltorp, Bålberget, Åkers socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H5d
X6577135 Y1569459

Källskogstyp: lövkällskog
Påverkan: skogsbruk, körspår

Värde: 4 Indikatorpoäng: 10

Beskrivning: I en svag sydsluttning finns en örtrik alsumpskog med rörligt markvatten. Trädsiktet domineras av en cirka 40-årig, tämligen likåldrig, något luckig och flerskiktad klibbalskog med inslag av björk och inväxande gran. Alarna står på tydliga socklar. Ett större fuktdrag leder genom området och bidrar till ett brett och ytligt grundvattenflöde. Objektet gränsar i norr och söder till ungskog. Bland källskogens arter kan man i området hitta bäckbräsma, gullpudra, springkorn, bäckveronika, missne och ängsfräken (R. Sellberg 10.8.2000).

49. Brösickeskogen, Överselö socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H7g
X6589265 Y1580782

Källskogstyp: lövkällskog
Påverkan: ingen

Värde: 5 Indikatorpoäng: 14

Beskrivning: Nordost om Brösicke, ned mot Mälaren, finns på en nordsluttning en örtrik alskog, där alarna är gamla och inte påverkade av sentida skogsbruk. I alskogen finns insprängda stammar av gran, björk och ask. Områdets västra del består av en yngre och bitvis öppen gran- och aspskog nedanför en bergbrant med viss översilning. Österut övergår området i en välsluten och örtrik allund med många äldre träd. Alarna står i många fall upplyfta på stora socklar. I sluttningen finns en stor källa, vars flöde bevattnar en väsentlig del av den nedanför belägna marken. I fältsiktet finns högvuxna bestånd av stinksyska, brännässla, älggräs och hallon. Död ved förekommer i stor omfattning, främst som lågor och klenved. Floran i området är rikt på skuggtåliga arter, av vilka kan nämnas gullpudra och dvärghäxört, bäckveronika, källarv, ormbär, stinksyska och svarta vinbär (R. Sellberg 13.9.2000).

50. Söder om Ekebyvik, Överselö socken
STRÄNGNÄS KOMMUN

10H8f
X6590886 Y1575537

Källskogstyp: lövravin
Påverkan: körspår, väg

Värde: 3 Indikatorpoäng: 4

Beskrivning: Söder om Ekebyvik rinner en djupt nedskuren och meandrerande bäck i en dalgång bevuxen med al och alm. Bäckens rinner ut i Mälaren, där skogen är likåldrig, aldominerad men med inslag av tall, asp, björk och lönn. Skogen i den övre delen består av al och alm med ett tätt buskskikt av hägg samt sly av al och alm. Ravinen har branta sidor, vilka eroderar då och då, och vegetationen på marken är till följd av träd – och buskskiktets täta karaktär nästan obefintlig. Död ved förekommer tämligen rikligt, både som klenved och som grövre lågor. I floran märks arter som ormbär, stinksyska, trolldruva och svarta vinbär (R. Sellberg 13.9.2000).

Vingåkers kommun

51. Hällbäcken 500 m S om Vittorp, V.Vingåkers socken
VINGÅKERS KOMMUN

09F7j
X6553328 Y1500543

Källskogstyp: Granbevuxen bäckdal
Påverkan: I västra delen bitvis avverkat, körspår.

Värde: 4 Indikatorpoäng: 4

Beskrivning: Vid Hällbäcken finns en djupt nedskuren skogsbäck i ett sandigt – moigt sediment. På sluttningarna växer en gammal, olikåldrig granskog. Inslag av äldre klibbal och björk förekommer. På den sydvästra sidan finns ett berg som mot bäcken uppvisar stora och långsträckta lodytor, bevuxna med en rikt utvecklad mossvegetation. Bäckens bitvis mycket blockrik. Östra delen av området har ett välutvecklat fältskikt av hög- och lågörtstyp med dominerande majbräken och hultbräken samt skogssäv och älggräs. Träden är i många fall rikligt bevuxna med hänglavar. Ravinen är växtplats för den i länet sällsynta rutlungmossan, *Conocephalum conicum*. På bergväggarna växer fjädermossa, *Neckera complanata* och på marken växer bestånd av källarv. (R. Sellberg, 29.8.2002).

52. 500 m NNV om Framnäs, V.Vingåkers socken 09F8j
VINGÅKERS KOMMUN

X6543157 Y1498303

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: skogen delvis gallrad

Värde: 4 Indikatorpoäng: 10

Beskrivning: I en svag östsluttning öppnar sig en källa, vars vatten flödar utmed sluttningen. Trädskiktet domineras av en 50-årig, något luckig granskog med inslag av gammal klibbal och björk. Marken är tämligen örtrik med främst majbräken och hultbräken. Det finns ett artrikt skikt av mossor som tujamossa, skedmossa och bäckstjärnmossa. På en plats växer också den ovanliga vågiga sidenmossan. I närheten av källflödena finns en rik källskogsflora med bäckbräsa, gullpudra, källarv, nordbräken, ormbär och ängsfräken. (R. Sellberg 19.8.2002).

53. 700 m NNV om Framnäs, V.Vingåkers socken 09F8j

VINGÅKERS KOMMUN

X6543526 Y1498261

Källskogstyp: lövbevuxen källskog med bäck **Värde:** 3 **Indikatorpoäng:** 8**Påverkan:** delar av skogen gallrade, utdikad. Grusväg i objektet, norra delen tidigare avverkad.

Beskrivning: Objektet består av ett djupt, bitvis ravinliknande dike i sand som i söder mynnar ut i en lövsumpskog. Skogen är välsluten och flerskiktad och domineras av likåldrig klibbal och gran. I beståndet finns även enstaka äldre träd. Fältskiktet är varierande och delvis svagt utvecklat men söder om grusvägen mer örtrikt. I sluttningen finns flera mindre fuktdråg. Bland vanliga växter märks skogssäv, hallon och revsmörblomma. På flera ställen finns det springkorn (noterad även i Rydberg 1979), i övrigt tvåblad, bäckbräsma, bäckveronika, källarv, ängsfräken och rankstarr. Tyvärr finns en del negativa ingrepp i källskogen. Vissa delar är gallrade, huvudfåran är utdikad och i norra delen växer en ung, ca 15-årig granskog. (R. Sellberg 19.8.2002).

54. 400 m SO Gäringsnäs, V.Vingåkers socken

VINGÅKERS KOMMUN

09G 8b

X6540991 Y1510007

Källskogstyp: granravin**Värde:** 3**Indikatorpoäng:** 6**Påverkan:** gränisar mot hygge – kanteffekter.

Beskrivning: Sydost om Gäringsnäs finns en mindre och naturlig skogsbäck, som leder från sjön Bliggen till ett större dike. Objektet består av en bäckdal, vars skogbeväxta sluttningar lämnats som hänsyn då resterande delar avverkats. Skogen närmast sjön är dock opåverkad. Den delen är även mer välsluten och saknar bitvis fältskikt. Övriga delar är örtrika och har en ordinär högrtflora. Mindre översvåmningsytor förekommer. Vid bäcken växer äldre granar med inslag av klibbal. Död ved förekommer rikligt i form av stormfällan. I området växer dvärghäxört, bäckbräsma, källarv och missne (R. Sellberg 8.8.2002).

55. Skenäs, 550 m S om Ö. Vintergatan, V.Vingåkers socken

VINGÅKERS KOMMUN

09G9c

X6548131 Y1511077

Källskogstyp: lövravin**Värde:** 3**Indikatorpoäng:** 10**Påverkan:** gränisar mot hygge, ingår i betesmark.

Beskrivning: Vid Uvberget öster om Skenäs, ned mot sjön Kolsnaren, leder en mindre dalgång med en vattenförande bäck. Objektet som ingår i en betesmark har ett välslutet trädskikt av medelålders klibbal. Viss översilning förekommer i sluttningen liksom översvåmningsytor längs bäcken. Marken utgörs av en ordinär högrtflora med bestånd av strutbräken i den nedre delen. Enstaka lågor förekommer. I källskogsfloran finner man arter som bäckbräsma, strutbräken, bäckveronika, källarv, missne, rankstarr, ängsfräken och stinksyska (R. Sellberg 7.8.2002).

56. 800 m NV om Brogetorp, V.Vingåkers socken 09G9d

VINGÅKERS KOMMUN

X6545911 Y1515568

Källskogstyp: löv- och gransumpskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 7

Påverkan: ingen.

Beskrivning: Nordväst om Brogetorp, leder en dalgång med en al-grandominerad, cirka 50-årig blandskog. I dalgången finns en vattenförande bäck, som rinner åt nordväst ut i Kolsnaren. Enstaka fuktdrag finns i sluttningen. Fältskiktet varierar och det finns såväl lågörtssamhällen som partier med högortsvegetation. I den senare grönskan trivs kvävegynnade arter som hallon, stinksyska och brännässla. Död ved förekommer som både lågor och högstubbar. Objektet kringgärdas av äldre granskog. I området finns rika förekomster av stinksyska och dvärghäxört men också nordbräken, ormbär, ängsfräken och trolldruva – bland mossor även långfliksmossa, *Nowellia curvifolia* (R. Sellberg 7.8.2002).

Katrineholms kommun

57. 600 m SV om Hjulbo, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G4f

X6524491 Y1529648

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 16

Påverkan: nedre delen gallrad skog, hela objekt gränsar mot hygge – kanteffekter.

Beskrivning: Sydväst om Hjulbo, mot Hjulboö, ligger en smal och långsträckt gransumpskog med inslag av klibbal i anslutning till ett nyupptaget hygge i öster. Skogen är gammal och det finns många äldre träd. Det finns också en hel del lågor av klibbal och gran i olika nedbrytningsfaser. I fältskiktet finns älggräs, ormbunkar och starr, särskilt skärmstarr och skogsstarr. Centralt finns antydna till bäckfåra med temporär vattenföring. Marken är kalkpåverkad, i buskskiktet finns spridd hassel och i övrigt en mycket rik flora med skogsstarr, sårläka, bäckbräsma, dvärghäxört, repestarr, tibast, bäckveronika, grönstarr, lopplummer, nordbräken, rankstarr och stinksyska. (R. Sellberg 27.8.2002).

58. 400 m NV om Djupvik, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G4f

X6523141 Y1529236

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 3

Påverkan: ingen

Beskrivning: Nordväst om Djupvik finns en mindre källmiljö på sydvästsluttning mot en öppen och betad strandäng. Marken översilas av rörligt, ytligt grundvatten. I trädskiktet märks medelålders björk, klibbal, tall och gran liksom uppslag av ung al och buketter av hassel. Fältskiktet är måttligt utvecklat och det finns gott om skogsfräken, älggräs, stjärnstarr och åkermyntha. Av visst intresse är förekomsten av repestarr, en art som även sågs under 1980-talet under inventeringen av Sörmlands Flora. (R. Sellberg 14.8.2002).

59. 700 m SO om Djupvik, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G4g

X6522382 Y1530065

Källskogstyp: gransumpskog, grankällskogVärde: 4 Indikatorpoäng: 18Påverkan: ingen

Beskrivning: Området ingår i naturreservatet och Natura 2000-området Stentorps hagkärr. Det ligger på södra sidan av Djupviksberget och mottar kalkrikt vatten från omgivningarna, som till stor del består av en berggrund av urkalksten. Området utgörs av en väl sluten, olikåldrig och flerskiktad gransumpskog med stort inslag av tall, björk och klibbal. Det är gott om gamla, senvuxna träd och i västra delen är skogen naturskogsliknande. I öster finns viss källpåverkan. Fältskiktet varierar en del men består mestadels av lågörter, men det finns också partier med mer högvuxen vegetation. Marken är kalkrik, vilket indikeras av den goda askföryngringen. I området finns flera sällsynta arter som dunmossa, hållav, kattfotslav, nästrot och loppstarr men också andra källskogsarter som skärmstarr, tibast, grönstarr, loppplummer, missne, nordbräken och terpentinmossa. (R. Sellberg 9.9.2008).

60. Ån 300 m SO om Knoga, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G4i

X6521617 Y1540329

Källskogstyp: lövrauinVärde: 3 Indikatorpoäng: 6Påverkan: delar av området avverkat, yngre skog i övrigt.

Beskrivning: Sydost om Knoga finns en djupt nedskuren och slingrande å, som till större delen kantas av en cirka 50-årig klibbalskog. Trädskiktet är slutet och bitvis flerskiktat av allehanda buskar och träd, bland buskar hassel, hagtorn och hägg. Åns sidor är branta och saknar vegetation. Ån är i södra delen grundare och mer strömmande. Lägre översvåmningsytter samt åns övre delar är bevuxna med en högörtvegetation med främst hallon, brännässla, majbräken och älggräs. Många av alarna har tydliga socklar, där flödande vatten sköljt bort jorden. Bland källskogsarter gjordes fynd av bäckbräsa, springkorn, bäckveronika och källarv. (R. Sellberg 15.8.2002).

61. 100 m S om Blommeberg, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G5f

X6525407 Y1529332

Källskogstyp: lövsumpskogVärde: 5 Indikatorpoäng: 20Påverkan: gränisar mot ungskog i N och V, mindre körspår.

Beskrivning: Söder om Blommeberg i de kalkrika Björkviksskogarna ligger en äldre, aldoinerad sumpskog på mullrik mark intill sjön Hålvetten. I alskogen finns ett stort inslag av gran. Skogen är delvis flerskiktad, delvis luckig och det finns rätt mycket hassel i buskskiktet. Död ved och gamla träd uppträder i myckenhet. Grönskan är frodig och älggräs, ormbunkar, hallon och ängsfräken dominerar tillsammans med en lång rad källskogsväxter som bäckbräsa, dvärghäxört, gullpudra, skärmstarr, springkorn, strutbräken, tibast, bäckveronika, källarv, ormbär, stinksyska och riklig ängsfräken. Förutom dessa växer även rikligt med skogsstarr och myska. Området är avsatt som biotopskydd (R. Sellberg 27.8.2002).

62. 500 m VSV om Cederberg, Björkviks socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G5f

X6529266 Y1530405

Källskogstyp: granravín

Värde: 4

Indikatorpoäng: 21

Påverkan: dikat, spår av tidigare gallring, körspår.

Beskrivning: Objektet består av en utdikad, bitvis gläntrik granskog, ungefär 50 år gammal, i en svag nordvästsluttning nära sjön Viggaren i öster. I beståndet finns en del äldre klibbalar. Fältskiktet är varierande från lågväxta, örtrika partier till mer frodvuxna. Bland annat finns det stora bestånd av ängsfräken. I övrigt märks arter som majbräken, älggräs, brännässla och stinksyska. Diket är djupt nedskuret och liknar nästan en skogsbäck. Död ved förekommer rikligt, både i form av lågor och som torrträd. På sluttningen förekommer mindre översilningsytor och i den nedre delen finns en mindre källa. I den frodiga skogen finns ett sparsamt buskskikt med skogstry och hassel. Bland källskogsarter märks storgröe (sällsynt!), bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, skärmstarr, springkorn, tibast, bäckveronika, källarv, ormbär, stinksyska, svarta vinbär och ängsfräken samt tuffmossor (R. Sellberg 26.8.2002).

63. Rävbergets V sida, Julita socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

10G2c

X6564718 Y1510562

Källskogstyp: gran-lövravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 16

Påverkan: kulvert under väg, skogsbruk i S delen

Beskrivning: Väster om Rävberget upp mot Hjälmarens finns en dalgång med en risslände bäck över stenig botten. Bäckens omges av lågörtblandskog av lundkaraktär. I buskskiktet finns mycket skogstry men även en del olvon, hassel och lönn. Vid bäcken förekommer stråk av översilningsmarker och där växer det mycket ormbunkar, främst majbräken. I norra delen finns en djup och vacker bäckdal med äldre skog. Nära utloppet övergår bäckdalen i ett albjörkkärr med ormbunkar, högorter och tidvis vattenfyllda kärrgropar. Här växer gammal asp och al, vilka även förekommer som död ved.

Söder om vägen mot Svartviken är bäcken rätad och omgiven av granungskog med rester av källskogsvegetation. Söder om landsvägen finns ett alkärr med delvis rik flora. Floran är även i övrigt artrik och intressant och vid ett besök kan man stöta på arter som bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, strutbräken, bäckveronika, källarv, nordbräken, ormbär, rankstarr, ängsfräken, stinksyska och trolldruva (H. Rydberg 22.6.2000).

64. Lilla Daviken, Julita socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

10G2c

X6564206 Y1511757

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: dikning och skogsbruk i norr

Beskrivning: Vid Lilla Daviken ligger en tidigare dikad gransumpskog med enstaka källor i den norra delen. I källflödena sker utfällning av järnockra och här finns en riklig förekomst av dunmossa. I övrigt dominerar vitmossor i bottenkiktet. I nordöstra delen är bäcken rätad och längs denna växer högörtvegetation med bl.a. flädervänderot. Området är intressant främst genom den stora förekomsten av dunmossa (H. Rydberg 22.6.2000).

65. 800 m V om Gropen, Katrineholms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G 8f

X6540289 Y1525080

Källskogstyp: lövkällskog, lövravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: kraftledningsgata, smådiken, spår av gallring.

Beskrivning: Nära tätortsbebyggelsen öster om Katrineholm finns en i sand djupt nedskuren bäck, som västerut övergår i ett dike. Skogen i området är väl sluten och domineras av 40-årig, olikåldrig klibbal med inslag av gran och björk. Flera källor med tillhörande källdråg bryter fram i slutningen. Fältskiktet är välutvecklat och högvuxet och består främst av älggräs, majbräken, revsmörblomma samt stora bestånd av midsommarblomster. I dråget växer vit- och stjärnmossor rikligt om vartannat. Källskogsfloran är tämligen rik med arter som bäckbräsma, strutbräken, missne, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär (R. Sellberg 29.8.2002).

66. 400 m SV om Heby, Lerbo socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7g

X6539096 Y1534170

Källskogstyp: lövbevuxen skogsravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: spår av avverkning och gallring.

Beskrivning: Sydväst om Heby finns en djupt nedskuren bäckravin i ett lerigt sediment, som omgärdas av marker med ett väl slutet och flerskiktat trädsikt. Här ingår främst olikåldrig klibbal, björk och asp. Ravinens sidor är mycket branta och svårtillgängliga. Endast ett fåtal mindre översvämningsytter finns närmast bäcken. Äldre träd finns spridda i området och det finns relativt gott om död ved, mest i form av lågor och klenved. Fältskiktet är som regel dåligt utvecklat, åtminstone sommartid, och saknas bitvis. De lägre delarna av ravinen är de mest intressanta. Här dominerar högväxta ormbunkar. Bland källskogsarter i ravinen märks källarv, ormbär, svarta vinbär, trolldruva och ängsfräken (R. Sellberg 9.7.2002).

67. 600 m SO om Hultstugan, Sköldinge socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G8g

X6540319 Y1524336

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: skogsväg, körspår, skogen röjd och gallrad.

Beskrivning: Sydost om Hultstugan i Sköldinge finns en källa med utfällning av järnockra samt ett tillhörande fuktdrag i en östsluttning. Objektet är bevuxet av en välskött, cirka 40-årig granplantering, som nyligen röjts och gallrats. Kring själva källan har dock ett mindre skogsbestånd undantagits från avverkning. Yngre klibbalar uppträder på flera ställen. Fältskiktet domineras av ormbunkar, främst majbräken, men även revsmörblomma. Floran är förvånansvärt artfattig och i källskogens flora sågs endast bäckveronika, källarv, nordbräken, och ängsfräken. I bottenkiktet märks stora mängder praktmossor och bäckstjärnmossa (R. Sellberg 29.7.2002).

68. 400 m NO om Loviselund, Sköldinge socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G9h

X6549161 Y1539405

Källskogstyp: lövsumpskog, lövravinVärde: 3 Indikatorpoäng: 9Påverkan: skogen gallrad, dikat.

Beskrivning: Nordost om Loviselund finns en örtrik alsumpskog i en dalgång som västerut övergår i en bäckravin. Två bäckar/diken ansluter från öster resp. väster. Halva sumpskogen är trädlös, resterande delar är bevuxen med äldre och enskiktad alskog. Fältskiktet är mycket örtrikt och högvuxet med dominerande älggräs, hallon och brännässla. Själva bäcken kantas av högvuxen majbräken. Bäckarna som är rika på stora block omges av branta ravinsidor, där viss översilning förekommer. Död ved saknas nästan helt i området. Bland kärleväxter i ravinen märks bäckbräsma, gullpudra, bäckveronika, källarv, rankstarr, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 23.7.2002).

69. 700 m VSV om Lindstugan, Sköldinge socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G9h

X6548754 Y1535223

Källskogstyp: lövkällskog, lövravinVärde: 3 Indikatorpoäng: 8Påverkan: plockhuggning i sen tid.

Beskrivning: I det kuperade området kring östra Valdemaren ligger denna dalgång, som är ett smalt fuktstråk, vilket västerut övergår i en källpåverkad bäckravin. Trädskiktet domineras av olikåldrig och väl sluten alskog med inslag av björk och gran. Fuktdräget är i öster bevuxet med yngre skog och här finns mindre andel örter. I övrigt finns gott om majbräken, älggräs och skogssäv, särskilt intill bäcken. Bottenskiktet är förhållandevis svagt utvecklat. Död ved finns blott i ringa omfattning. Fina källmiljöer uppträder här och var. Floran är i sådana delar rik och man kan där finna bäckbräsma, gullpudra, bäckveronika, källarv, ängsfräken och missne (R. Sellberg 11.7.2002).

70. 700 m S om Staväng, Sköldinge socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G9h

X6549030 Y1540009

Källskogstyp: lövravin, lövsumpskogVärde: 3 Indikatorpoäng: 7Påverkan: ingen.

Beskrivning: Söder om Staväng finns en cirka 40-årig alsumpskog som under senare tid fått utvecklats fritt. I den övre delen finns i alskogen inslag av gran. En del av alarna står på höga socklar. En bäck från betesmarken i öster bidrar till stora översilningsytor. Även en viss källpåverkan från hagarna förekommer. Helt dominerande i vegetationen är högvuxen älggräs, majbräken och skogssäv. Bland mossor märks stjärn-, prakt- och gräsmossor. Död ved förekommer sparsamt. Källskogsfloran är ganska rik med arter som bäckbräsma, bäckveronika, källarv, rankstarr, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 11.7.2002).

71. 100 m N om Tjugesta skans, Sköldinge socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G8i

X6546770 Y1542248

Källskogstyp: lövkällskog, lövravinVärde: 4 Indikatorpoäng: 17Påverkan: ingen

Beskrivning: Strax norr om Tjugesta skans finns en delvis källpåverkad, örtrik klibbalskog nedanför en brant nordvästsluttning i anslutning till sjön Valdemaren. Skogen i området har under senare år inte påverkats av skogsbruk och det förekommer både yngre och äldre alar. Flera mindre källor uppträder i sluttningen, i söder finns ett fuktstråk och närmast sjön i norr syns en djupt nedskuren bäckravin. Fältskiktet är högvuxet och domineras av bland annat älggräs, brännässla, springkorn och majbräken. Trädsiktet saknas närmast sjön, men gränsar där mot ett äldre granbestånd. I bottenskiktet märks stjärn- och praktmossor samt spärrovitmossa. Källskogsfloran är mycket rik och man kan vid ett besök stöta på arter som bäckbräsma, gullpudra, springkorn, bäckveronika, källarv, missne, ormbär, rankstarr, trolldruva och ängsfräken (R. Sellberg 9.7.2002).

72. 1300 m S om Nästviken, Stora Malms socken 09G5f

KATRINEHOLMS KOMMUN

X6525581 Y1526400

Källskogstyp: gransumpskogVärde: 3 Indikatorpoäng: 8Påverkan: skogen delvis gallrad, körspår.

Beskrivning: Objektet utgör en mindre del av en större sumpskog, som nyligen avverkats. Skogen är cirka 60 år och är bevuxen av gran med inslag av björk och klibbal. I anslutning till skogsbeståndet finns ett dike. Fältskiktet är frodigt och högvuxet och består av majbräken, skogssäv och grenrör. Dvärghäxört förekommer allmänt i området. Bland övriga källskogsarter kan noteras bäckbräsma, skärmstarr, stinksyska och rankstarr. (R. Sellberg 13.8.2002)

73. 300 m O om Slängebäcken, Stora Malms socken (026)

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G5f

X6529399 Y1525344

Källskogstyp: lövsumpskogVärde: 3 Indikatorpoäng: 12Påverkan: dikat, ung skog, gränsar till ungskog.

Beskrivning: Öster om Slängebäcken ligger en yngre och utdikad alsumpskog med inslag av björk i anslutning till en ungskog av gran. Åldern på skogen är bara omkring 15 år och det är bitvis gott om gläntor där ljuset når ner. Grova granstubbar förekommer som rester från en tidigare avverkning. Marken är mycket örtrik och det finns stora mängder springkorn bland högväxta arter som hallon, grenrör och brännässla, vilka indikerar kväverika förhållanden. En mindre del av området, i söder, består av ett fuktstråk med äldre skog. Diket i väster är djupt och har stor dräneringskraft. Här finns också ett bestånd av gammal granskog. Bland funna källskogsarter kan nämnas bäckbräsma, skärmstarr, springkorn, bäckveronika, källarv, ormbär, rankstarr, stinksyska och ängsfräken. (R. Sellberg 12.8.2002).

74. S om Nimmen, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G5f

X6528401 Y1525493

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 21

Påverkan: körspår på flera ställen, hygge i sydost, grusväg i nordväst.

Beskrivning: Området är en utdikad dalgång bevuxen med en äldre och bitvis olikåldrig granskog. Gamla träd av björk, tall och klibbal finns spridda i beståndet. I sluttningarna finns flera mindre fuktdrag med rörligt vatten. Död ved förekommer rikligt i hela objektet, mest i form av lågor. Bottenskiktet bedöms vara ordinärt. Fältskiktet däremot bjuder på en hel del delikatesser som storgröe, bäckbräsma, dvärghäxört (riklig), gullpudra, springkorn (riklig), tibast, bäckveronika, källarv, ormbär, rankstarr, stinksyska och ängsfräken. Viss negativ påverkan av körspår finns i objektet. (R. Sellberg 14.8.2002).

75. S om Slängbäcken, Stora Malms socken (028)

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G5f

X6529124 Y1525058

Källskogstyp: granravין

Värde: 4 Indikatorpoäng: 21

Påverkan: dikat.

Beskrivning: Strax söder om Slängbäcken växer gammal granskog med inslag av klibbal i en dalgång som i centrum har ett långsgående dike. Trädskiktet är cirka 60 år. Fältskiktet varierar mellan lågorts- och högortstyp. De vanligaste arterna är harsyra, vitsippa, älggräs, majbräken och revsmörblomma. Viss källpåverkan förekommer i sluttningarna och bildar mindre översilningsstråk. Det finns gott om död ved i området, både lågor och torrträd. Marken är kalkrik och det finns gott om moränblock med kalkmineral. Det finns flera mer eller mindre sällsynta arter i området, även en hel del källskogsindikatorer, men också fattigare partier med fräken, starr och skogssäv. Källskogsfloran är som sagt rik och i området påträffas borsttistel, bäckbräsma, gullpudra (riklig), springkorn, tibast, bäckveronika, källarv, missne, nordbräken, ormbär, rankstarr, stinksyska, trolldruva och ängsfräken. På 1980-talet noterade H.Rydberg även storgröe på denna lokal. (R. Sellberg 12.8.2002).

76. 200 m SV om Nästorp, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G6e

X6532295 Y1524680

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 14

Påverkan: dikat, skogen nygallrad, körspår, stor rishög.

Beskrivning: Sydväst om Nästorp längs en grusväg ligger ett smalt fuktdrag med cirka 40-årig al-granskog. Objektet är utdikad och nyligen gallrad. Viss sockelbildning förekommer. Marken är örtrik och varierande med främst majbräken, skogsbräken, revsmörblomma, älggräs och grenrör: Död ved förekommer sparsamt, men enstaka lågor kunde noteras. Floran är trots den ringa arealen intressant med förekomst av bland annat bäckbräsma, granbräken, gullpudra, springkorn, bäckveronika, källarv, nordbräken, rankstarr, ängsfräken och svarta vinbär. (R. Sellberg 12.8.2002)

77. 900 m O om Remröd, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G6f

X6534890 Y1529309

Källskogstyp: granravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 11

Påverkan: körspår, skogen nygallrad.

Beskrivning: I en svag nordostsluttning mot en åker rinner en mindre bäck. Längs bäcken växer en granungskog med inslag av klibbal. Utmed vägen, som delar området mitt itu, växer flera grova och ihåliga aspar. Strutbräken uppträder rikligt utmed bäcken och längs vägen. I väster gränsar bäckdalen mot ett hygge. Bäcken har i flacka partier strandpartier som översvämmas vid högvatten. Död ved i form av klenved förekommer rikligt. Bland källskogarter förekommer förutom strutbräken även gullpudra, bäckbräsma, bäckveronika, ormbär, trolldruva, ängsfräken och svarta vinbär. (R. Sellberg 1.8.2002).

78. 200 m O om Melån, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G6g

X6533304 Y1534850

Källskogstyp: lövravin

Värde: 5 Indikatorpoäng: 16

Påverkan: ingen

Beskrivning: Öster om Melån ligger en mycket djupt nedskuren bäckravin i sandigt sediment. Bäcken som i norr är meanderande mynnar ut i Eriksbergsån. Asp och klibbal dominerar i trädskiktet och många av träden är mycket gamla och även grova. Fältskiktet är delvis dåligt utvecklat sommartid, men på sina håll finns stora bestånd av majbräken och strutbräken. I bottenskiktet dominerar praktstjärnmossa. Död ved förekommer rikligt, mest som lågor. Buskskiktet vid bäcken är bitvis tätt och domineras av hägg och olvon. I området finns bäver och spåren av deras verksamhet är påtaglig. Floran är rik och bland källskogarter märks, förutom strutbräken, även bäckbräsma, gullpudra, tibast, bäckveronika, missne, ormbär, stinksyska, trolldruva och svarta vinbär. (R. Sellberg 2.8.2002).

79. Långviksnäset, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7e

X6537692 Y1524249

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 5 Indikatorpoäng: 24

Påverkan: kraftledning i väster, grusväg i väster, ungskog.

Beskrivning: Vid Djulönäs ligger en av de värdefullaste källskogarna i Katrineholms kommun. Objektet utgörs av ett fuktdrag med i sluttningen flera anslutande källor. Trädskiktet domineras av gammal gran och klibbal och i buskskiktet finns hägg och brakved samt bestånd av mycket gammal hassel. Markvattnet är rörligt utmed en stor del av sluttningen. Allmänna växter i vegetationen är majbräken, strutbräken, älggräs och skogssäv. Bottenskiktet är välutvecklat med mycket tujamossor. Området är bevuxet med naturskog och har en naturlig, ostörd hydrologi. I den rika floran märks förutom strutbräken även storgröe, bäckbräsma, gullpudra, gulsippa, skärmstarr, springkorn, tibast, bäckveronika, missne, nordbräken, stinksyska, ängsfräken, trolldruva och terpentimossa. (R. Sellberg 5.8.2002).

Vid Långviksnäset finns en av de få lokalerna för gulsippa i de västra delarna av länet.

80. 100 m V om Hagsätter, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7e

X6538396 Y1520971

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: norra delen kantas av hygge – kanteffekter.

Beskrivning: Väster om Hagsätter ligger ett mycket djupt dike med branta sidor som omgärdas av olikåldrig gran och klibbal. Den södra delen domineras av en gammal granskog med lågor. Buskskiktet, som består av hägg och skogstry, är bitvis mycket tätt. Fältskiktet varierar mellan lågörtstyp och mer frodiga varianter. Marken är generellt kväverik och bland nässlor och hallon finns insprängd springkorn. Övriga källskogsarter i området är ormbär, stinksyska, svarta vinbär, ängsfräken och trolldruva. (R. Sellberg 6.8.2002).

81. 500 m N om Brenäs, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7f

X6538594 Y1529426

Källskogstyp: lövravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 12

Påverkan: hygge i söder, västra delen slutavverkad utan hänsyn.

Beskrivning: Norr om Brenäs ligger en djupt nedskuren, delvis slingrande bäckravin i ett fint, sandigt sediment. Trädskiktet domineras av en cirka 50-årig klubbalskog med yngre inväxande gran. Buskskiktet är dåligt utvecklat. Ravinens nedre del har en kvävegynnad växtlighet med riklig förekomst av hallon och brännässlor, medan det i övriga delar växer mycket ormbunkar. På flera ställen längs bäcken förekommer flacka marker som vid högvatten översvämmas. I sluttningarna går på flera håll biflöden av rörligt markvatten. Bland källskogens arter märks bland annat bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, bäckveronika, källarv, nordbräken, ormbär och ängsfräken. (R. Sellberg 1.8.2002).

82. Ingeborgs källa, 400 m O om Karlsro, Stora Malms socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7f

X6537089 Y1529824

Källskogstyp: grankällskog, sumpskog

Värde: 5

Indikatorpoäng: 28

Påverkan: spår av äldre gallring.

Beskrivning: På några få hektar uppträder en unik flora knuten till rörligt vatten och hög luftfuktighet. Det är en äldre blandsumpskog som domineras av gran och klibbal i anslutning

till en större skogsbäck. Marken är bitvis starkt påverkad av ytligt, översilande källvatten, vilket bidrar till ett artrikt och delvis högvuxet fåltskikt av olika gräs, ormbunkar och örter. Trädskiktet är slutet och flerskiktat med många gamla och grova träd. Buskskiktet är delvis välutvecklat med mycket hägg. Bäckens djupa nedskuren i fint sediment. Källskogen vid Ingeborgs källa är en av de intressantaste i länet och är avsatt som biotopskyddsområde. Bland källskogsväxter kan nämnas arter som tvåblad, storgröe, bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, skärmstarr, springkorn, strutbräken, tibast, bäckveronika, källarv, missne, ormbär, ängsfräken och sist men inte minst dunmossa (R. Sellberg 30.7.2002).

Hennikekällan, eller Ingeborgs källa, är en av länets finaste källskogar som i sista stund räddades undan en vattentäktsexploatering.

83. 400 m SO om Brogetorp, Stora Malms socken
KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7g
X6538013 Y1530630

Källskogstyp: grankällskog, ravinskog med gran
Påverkan: mindre del avverkad, spår av gallring.

Värde: 4 Indikatorpoäng: 14

Beskrivning: Sydost om Brogetorp ligger ett delvis utdikad fuktdrag som övergår i en mer eller mindre naturlig bäck. I övre delen är marken näringsfattig, i resterande delar örtrik med stora bestånd av bland annat springkorn. Trädskiktet domineras av äldre gran med inslag av yngre – medelålders klibbal. Buskskiktet är ganska klen med förekomst av olvon och svarta vinbär. En mindre del av skogen är avverkad. Längst i öster ligger en källa med järnockrautfällningar i det framsippande vattnet och i närheten finns flera mindre bäckflöden. Förutom springkorn finns i området arter som bäckbräsma, strutbräken, bäckveronika, källarv, ormbär, rankstarr och ängsfräken (R. Sellberg 30.7.2002).

84. Sluckstorp, Östra Vingåkers socken

KATRINEHOLMS KOMMUN

09G7c

X6539216 Y1514388

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 6

Påverkan: ingen

Beskrivning: Strax öster om Sluckstorp ligger en smal och långsträckt alsumpskog utmed en mindre bäck som mynnar ut i sjön Bjälken. Trädskiktet är slutet och flerskiktat och består av en cirka 40-årig alskog. Marken är örtrik och domineras av älgräs och bäckbräsma. Objektet gränsar till en betesmark i norr. Förutom bäckbräsma finns i floran även bäckveronika, ormbär, rankstarr och svarta vinbär (R. Sellberg 6.8.2002).

Flens kommun

85. Nykvarn, Bettna socken

FLENS KOMMUN

09G6h

X6532408 Y1538936

Källskogstyp: lövravin

Värde: 4 Indikatorpoäng: 9

Påverkan: bete.

Beskrivning: Vid Nykvarn, ned mot Yngaren och på en sluttning åt söder, finns en djupt nedskuren bäck med omgivande skog av asp och klibbal. Skogen är slutet och flerskiktat och av relativt hög ålder. Gamla och grova träd är vanliga. Buskskiktet är tätt med mycket hägg och hassel. Fältskiktet är i de brantare partierna mycket sparsamt medan de flackare partierna närmast bäcken äger en vegetation av höga ormbunkar och örter. Död ved förekommer rikligt i området. I dalgångens växtvärld möter vi springkorn i stora bestånd, ormbär, stinksyska, ängsfräken och trolldruva. (R. Sellberg 2.8.2002).

86. NV om Dammsjön, Dunkers socken

FLENS KOMMUN

10H2c

X6564942 Y1562577

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Påverkan: dikning, körspår

Beskrivning: Norr om Dammsjön i Dunker finns ett dike som mot sjön övergår i en mindre bäck. Trädskiktet längs bäcken domineras av en 40-årig granskog med inslag av al och björk närmast diket. I sluttningen mot diket finns en del källflöden med lågortsvegetation. I övrigt förekommer rikligt med ängsfräken och skogssäv. Andra arter i dalgången är källarv, ormbär och trolldruva. (R. Sellberg 22.8.2000).

87. NNO om Dunkersstugan, Dunkers socken

FLENS KOMMUN

10H1e

X6562105 Y1557804

Källskogstyp: lövravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 8

Påverkan: hygge, nedskräpning

Beskrivning: Norr om Dunkers kyrka och Dunkersstugan ligger en aldominerad och delvis ravinartad bäckdal som ansluter till ett nyligen planterat hygge samt en åker i söder. Trädskiktet, som är välslutet och flerskiktat, domineras av medelålders al med visst inslag av björk och gran. Utmed åkern står enstaka, äldre aspar. Själva bäcken är slingrande, har en

stenig botten med delvis storblockiga partier. Fältskiktet är av högörtstyp med bland annat stora bestånd av skogssäv och majbräken. Längs bäcken finns vissa översilningsmarker och i anslutning till dessa en flora med strutbräken, missne, ormbär, rankstarr, stinksyska, svarta vinbär och trolldruva (R. Sellberg 5.9.2000).

88. 400 m NO om Lövgården, Flens socken

FLENS KOMMUN

09G9j

X6548293 Y1547166

Källskogstyp: lövkällskog, lövsumpskog
Påverkan: gränisar mot hygge i sydost.

Värde: 3 Indikatorpoäng: 13

Beskrivning: Öster om sjön Bjuren, i en svag nordsluttning, ligger denna källpåverkade lövsumpskog. Trädskiktet är välslutet och domineras av en cirka 50-årig alskog med inslag av gran och björk. Flera mindre och långsträckta fuktdrag förekommer. Högorter och strutar av majbräken dominerar översilningspartierna. Alen i sumpskogen står på tydliga socklar och i närheten finns även grova aspar och gamla granar. Källflödena är bäst utvecklade i den övre delen. Död ved förekommer, mest som enstaka granlågor. Källskogsfloran är rik och består av bäckbräsma, gullpudra, springkorn, bäckveronika, missne (rikligt), rankstarr och ängsfräken (R. Sellberg 3.7.2002).

89. 400 m SV om Björkbacken, Vadsbro socken

FLENS KOMMUN

09G8j

X6542582 Y1549593

Källskogstyp: löv- och gransumpskog
Påverkan: spår av gallring.

Värde: 4 Indikatorpoäng: 15

Beskrivning: I det kuperade landskapet kring Jällsjön sydost om Flen finns en al- och grandominerad sumpskog utmed en mindre bäck samt ett dike. Alen är cirka 50-årig medan granen är yngre. Av de äldre alarna är många upphöjda på tydliga stamssocklar. Ett flertal rotvältor finns i området. I de lägre delarna finns flera stora översvämningssytor samt fuktstråk i sluttningarna. Fältskiktet varierar från högörttyp till ört-gräsrika växtsamhällen och bottenkiktet är bitvis välutvecklat. Springkorn finns allmänt i hela området. Bland källskogsarter i övrigt märks bäckbräsma, gullpudra, korallrot, nordbräken, ormbär, rankstarr, ängsfräken och svarta vinbär (R. Sellberg 5.7.2002).

90. Ådön i Hornskogen, Helgesta socken

FLENS KOMMUN

09H 9a

X6547017 Y1554059

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: körspår

Värde: 3 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Hornskogen är bevuxen med äldre barrskog, främst granskog men det finns även en del tall och likaså lövträdsrika delar. Rätt in i Hornskogen löper en gammal körväg. Längs denna finns översilningsstråk, där det vissa år finns stora mängder springkorn. Barrskogen har en varierad topografi och i nästan alla lägre svackor bryter grundvatten fram. Barrskogen är naturskogsartad och en hel del död ved har bildats under de senaste decennierna. I floran ingår en del skuggtåliga arter, förutom springkorn även dvärghäxört, gullpudra, källarv, rankstarr och stinksyska (K. Ingvarson 7.8.2001).

91. 1 km nordväst om Hedtorp, Helgesta socken 09H 9b

FLENS KOMMUN

X6546780 Y1558589

Källskogstyp: gransumpskog
Påverkan: ingen

Värde: 3Indikatorpoäng: 4

Beskrivning: Nordväst om Hedtorp ligger en örtrik, al-grandominerad sumpskog med varierande vattenstånd över året. I vissa partier är granskogen tät med barrmattor inunder. Där ljuset når marken växer en del källarv, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär. En del vildsvin bökar i området. Topografin är mjuk, och de källflöden som finns avtecknar sig bara diffust. (K.Ingvarson 7.8.2001).

92. Hedtorp, Helgesta socken

FLENS KOMMUN

09H 9b

X6546591 Y1558934

Källskogstyp: grankällskog, gransumpskog
Påverkan: viss gallring

Värde: 4Indikatorpoäng: 12

Beskrivning: Vid Hedtorp ligger en gammal barrskog med inslag av al och med sannolikt lång kontinuitet. I skogen finns fina översilningsmarker och sumpskog med socklar där det växer både gran och al. Död ved finns rikligt i området, som är klassat som nyckelbiotop. I de lägre delarna blir granen helt tongivande och här är också floran mer variationsrik med mycket älggräs och majbräken i mosaik med lågörter. I källskogsfloran finner man arter som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, strutbräken, källarv, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär. Lokalen är troligen intressant även med hänsyn till mossorna och lavarna (K. Ingvarson 7.8.2001).

93. Sydost om Rockelsta, Helgesta socken

FLENS KOMMUN

09H 9c

X6546005 Y1561023

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: nedströms kalavverkat

Värde: 3Indikatorpoäng: 7

Beskrivning: Någon kilometer sydost om Rockelsta finns en grandominerad, källpåverkad mark i sluttning mot norr. Vegetationen är frodig men med källpåverkad vegetation bara i vissa delar. Bland påträffade arter märks bäckbräsma, gullpudra, springkorn och lundbräken. (K. Ingvarson 23.8.2002).

94. 500 m NNV om Ramsberg, Hyltinge socken

FLENS KOMMUN

10H0b

X6553512 Y1559119

Källskogstyp: lövsumpskog
Påverkan: ingen

Värde: 3Indikatorpoäng: 8

Beskrivning: Norr om Ramsberg finns Per-Eriksmossen, även benämnt Oljebergskärret. I anslutning till detta finns ett stråk av alskog och ett litet björkkärr. I anslutning till lövsumpskogen finns ett litet bäckstråk med rik förekomst av majbräken och skärmstarr. Närmast kraftledningen står en ung granskog med ett dike där det finns mycket skogssäv. Området äger en delvis rik flora med skärmstarr, gullpudra, bäckveronika, källarv, ormbär och stinksyska. Från Oljebergskärret finns tidigare uppgifter av dvärgbjörk och lappvide, men dessa arter är idag troligen utgångna (N. Lönnell 4.8.2000).

95. Sparreholms ekhagar, Hyltinge socken

FLENS KOMMUN

10H0b

X6552462 Y1559175

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 15

Påverkan: bete

Beskrivning: I naturreservatet Sparreholms ekhagar finns ett lövskogsbevuxet bäckdråg med dominerande al, asp och ask, med hassel, hägg, rönn m.m. i buskskiktet. Bäckens nedskuren i finsediment med en del block av varierande storlek. Området var vid besöket kraftigt betat och slänterna mot bäcken var marken kraftigt eroderad till följd av tramp från betesdjur. I söder avlöses ravinen av en bitvis öppen fuktäng, som även denna var välbetad. Floran i dalgången är mycket rik och omväxlande med arter som bäckbräsma, gullpudra (riklig), springkorn, strutbräken, bäckveronika, källarv och stinksyska, på stenar i bäcken även mossor som näckmossa och *Homalia trichomanoides* (N. Lönnell 4.8.2000).

96. Hagtorp, Lilla Malma socken

FLENS KOMMUN

10G2j

X6564307 Y1546607

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: bäck rätad i väster

Beskrivning: Mellan Hagtorp och Lida, nära sjön Nälen, finns en djupt nedskuren, delvis meandrerande bäck i isälvsmaterial, omgiven av örtrik blandskog med gammal hassel och inväxande ung gran. Ekstubbar i närheten visar att det förr här fanns en ek-hasselhagmark. I västra delen av bäckdalen är terrängen mer vild med grova granar och snårigt buskskikt. I buskskiktet finns förutom hassel även tibast, olvon, try och ask. Bäckens botten är stenig där stenarna täcks av näckmossa. Längst i väster är bäcken rätad. Floran i området är rik och omväxlande och man kan här finna lungört, strutbräken (rikligt), ormbär, ängsfräken och trolldruva (H. Rydberg 20.6.2000).

97. Malmakvarn, Lilla Malma socken

FLENS KOMMUN

10H1a

X6558078 Y1553334

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 5

Indikatorpoäng: 20

Påverkan: viss gallring av skog

Beskrivning: Vid Malmakvarn utanför Malmköping ligger en vackert utbildad bäckravin omgiven av lövskog. Floran är mycket rik och omväxlande. Bäckens nedskuren i sand och delvis meandrerande. Mot nordost leder en tidvis uttorkad bäckfåra med högrötsvegetation i söder och rikligt med springkorn. Bäckfåran leder upp i en starkt beskuggad lund med asp, al, lönn och hassel. I den västra delen finns en hel del hägg och en högrötsvegetation av örter och ormbunkar. I den skuggfördragande floran kan påträffas röda och svarta vinbär, grönvit nattviol, bäckbräsma, gullpudra, springkorn (riklig), strutbräken (riklig), bäckveronika, källarv, ormbär, rankstarr, trolldruva och rikligt med ängsfräken. Ådalen är förutom sitt stora botaniska värde även estetiskt tilltalande och har viss betydelse för friluftslivet i sitt läge intill villabebyggelsen i Malmköpings utkant (H. Rydberg 16.6.2000).

98. Henardalens NR, Lilla Malma socken

FLENS KOMMUN

10H1a

X6556325 Y1556742

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 5

Indikatorpoäng: 13

Påverkan: bete

Beskrivning: Henardalens naturreservat utgörs av en betad hassellund utmed en mindre bäck. I trädskiktet växer blandskog, i vissa delar med grova granar, i buskskiktet tätt med hassel. Lundmiljön är täml. skuggig och floran är rik och krävande. Bäckens dränerar marken i de flesta delar men längs bäcken finns en skuggfördragande flora som fläckvis är rik. Död ved finns här och var och delar av området är naturskogsartade. Omgivande örtrika graninsprängda blandskogar är lundartade med växter ur ädellövskogarnas arsenal. Även svampfloran är rik med förekomst av trollskägga och rökpipsvamp, den senare mycket sällsynt och i rödlistan betecknad som starkt hotad. Bland kärleväxter i området märks vårärt, lungört, underviol, hässlebrodd, storgröe, gullpudra, tibast, källarv, missne, ormbär, stinksyska, ängsfräken och trolldruva. Även mossfloran är intressant med arter som fällmossa, *Anomodon attenuatus*, *Neckera complanata*, porellor, pösmossa, långflikmossa, krusig ulota, gullockmossa, *Herzogiella seligeri* och vedtrappmossa (N. Lönnell 9.9.2000).

Hasseldäld i Henardalens NR

99. 1200 m NNO om Lagmansö, Vadsbro socken

FLENS KOMMUN

09G7i

X6539194 Y1540575

Källskogstyp: lövkällskog, grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 13

Påverkan: dikat, skogen gallrad, körspår.

Beskrivning: Norr om Lagmansö, från hagarna i söder upp mot Bergasjön, växer en gallrad och välskött klibbal-granskog i en dalgång, som tidigare dikats. Trädskiktet är bitvis glest och luckigt med både äldre och grova träd. Flera källor uppträder i slutningen och bidrar till en

mycket örtrik miljö. I näringsrika delar kan man hitta rikligt med majbräken, älggräs, brännässla och gökärt – i sluttande delar är det gott om tujamossa. Utmed diket är vegetationen mindre örtrik. Död ved förekommer i viss omfattning, främst som granlågor och rotvältor. Bland källskogens arter i området kan nämnas röda vinbär, bäckbräsma, gullpudra, nordlundarv, springkorn, källarv, rankstarr, stinksyska, trolldruva och ängsfräken (R. Sellberg 25.7.2002).

100. Prästkällan 800 m V om Kulsta, Vadsbro socken

FLENS KOMMUN

09G7g

X6538346 Y1546474

Källskogstyp: lövkällskog
Påverkan: dikat.

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Vid den s.k. Prästkällan växer en mindre blandsumpskog med viss källpåverkan i anslutning till en öppen betesmark. Äldre klibbal och gran dominerar med inslag av björk. En viss sockelbildning förekommer i blöta delar. Lågor av gran och björk finns allmänt i området. I fältskiktet dominerar olika ormbunkar, revsmörblomma och ängsfräken och i bottenskiktet olika typer av stjärn- och praktmossor. Miljön är fuktig och bedöms stabil. Bland källskogsarter märks källarv, missne, nordbräken, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 25.7.2002).

101. 400 m O om Fannyberg, Vadsbro socken

FLENS KOMMUN

09G8i

X6542310 Y1540799

Källskogstyp: lövsumpskog, grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 14

Påverkan: dikat, tidigare gallrad skog, vissa körspår.

Beskrivning: Öster om Fannyberg ligger en utdikad alsumpskog med inslag av gran och björk. Trädskiktet är välslutet och skogen cirka 50 år gammal. I sydost finns ett bestånd av gran. I fältskiktet finner man högorter om hallon, brännässla, älggräs och springkorn – arter som indikerar goda näringsförhållanden. I bottenskiktet finns mycket stjärn- och praktmossor. Flera källor uppträder i de övre delarna. I hela området finns en hel del död ved, mest i form av vindfällda granar. I fuktiga delar uppträder springkorn i rika bestånd. Flera diken förekommer. Källskogsfloran är rik med arter som bäckbräsma, gullpudra, springkorn, bäckveronika, källarv, lundbräken, nordbräken, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 8.7.2002).

102. 150 m SO om Fannyberg, Vadsbro socken

FLENS KOMMUN

09G8i

X6542121 Y1540485

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: dikat, skog tidigare gallrad, körskador.

Beskrivning: Sydost om Fannyberg ligger ett utdikad fuktdrag bevuxet med ca 40-årig alskog med inslag av gran. Marken är örtrik med högvuxna bestånd av älggräs, hallon, brännässla och springkorn, vilka samtliga indikerar hög näringsrikedom. I områdets kanter uppträder översilningsytor. Till ett huvuddike ansluter ett flertal mindre sidodiken. Död ved förekommer, mest som vindfällda granar. Skogen i områdets lägsta del är välsluten och mer vegetationsfattig. I källskogens flora finns i området bäckbräsma, springkorn, bäckveronika, källarv, lund- och nordbräken, ormbär, svarta vinbär och ängsfräken (R. Sellberg 8.7.2002).

103. SO om Stäringe, Årdala socken

FLENS KOMMUN

09H 7a

X6536968 Y1554827

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: välskött granskog

Beskrivning: Sydost om Stäringe gård finns en bäckravin med granskog. Bäckens är tydligt markerad och cirka 1,5 meter bred och 0,5 meter djup. Bitvis är bäcken starkt meandrerande. Den omges av en planterad, mer än 60 år gammal granskog, där lågörter dominerar. Närmast bäcken är florin mer varierad. Här växer också al, björk och en del hassel. Fläckvis är det gott om ungplantor av lönn och ask. Längs bäcken växer också mycket ormbunkar, bland annat strutbräken, majbräken och hultbräken men det förekommer även andra källskogsarter som bäckbräsma, bäckveronika, ormbär, ängsfräken och stinksyska. (K. Ingvarson 12.9.2001).

104. Gökshult, Årdala socken

FLENS KOMMUN

09H 7b

X6537380 Y1555444

Källskogstyp: granklädd bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: rätning av bäck, skogsbruk

Beskrivning: Mellan Gökshult och Stäringe finns ett välutbildat bäckstråk med tämligen rik flora. Vid bäckutloppet dominerar en högörtervegetation, som söderut övergår i ung granskog med lågörter, främst harsyra, närmast bäcken även rikligt med springkorn. Bäckens är rätad vissa sträckor vilket gett dräneringseffekter på omgivningarna. I källstråken växer förutom springkorn även bäckbräsma, bäckveronika, ormbär och stinksyska (H. Rydberg 5.8.2002).

Gnesta kommun

105. Sydväst om Fräkenvassen, Björnlunda socken

GNESTA KOMMUN

09H 8f

X6541705 Y1578648

Källskogstyp: lövsumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 2

Påverkan: ingen

Beskrivning: Mellan gården Fräkenvassen och väg 223 finns en lövdominerad övesilningsmark av sumpskogskaraktär. Trädsiktet domineras av klibbal, som här är upphöjd på höga socklar med blöta gölar däremellan. Granen är på väg upp och bildar en yngre generation. Området äger sannolikt en rik moss- och lavflora, som bör undersökas. I alkärret växer en del missne och rankstarr (K. Ingvarson 24.7.2001).

106. Nordost om Ramsås, Björnlunda socken

GNESTA KOMMUN

09H 8f

X6540841 Y1577915

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: körspår

Beskrivning: Nordost om Ramsås ned mot Dalsätterssjön finns en källöversilad mark bevuxen med gran och enstaka al och björk. Uppströms är marken sargad av ett antal körspår där flera sällsynta växter samlats troligen till följd av de markblottor själva störningen skapat. Skogen omkring utgörs av ung tallskog samt litet äldre blandbarrskog. Lokalen är intressant

genom de stora förekomsterna av skärmstarr och dvärghäxört, men här förekommer också arter som skogsbräsma, repestarr, stinksyska och källarv. (K. Ingvarson 25.7.2001).

107. Sydost om Långholmstorp, Björnlunda socken

GNESTA KOMMUN

09H 8f

X6541400 Y1576537

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: bitvis troligen fördjupad bäckfåra

Beskrivning: Mellan Båven och vägen mellan Björnlunda och Nyköping ligger längs vägen till Långholmstorp en granskogsdominerad bäckravin som omges av översilningsmarker. I området finns även litet äldre skog med alar och sockelbildningar. I källskogsfloran hittar man arter som svarta vinbär, källarv, ormbär och trolldruva (K. Ingvarson 24.7.2001).

108. Kärvsätter, Björnlunda socken

GNESTA KOMMUN

10H0e

X6553701 Y1572710

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: skogen gallrad

Beskrivning: Närmast Torvsätter ligger ett smalt, albevuxet stråk med en uttorkad bäck, som slingrar sig västerut upp i en granungskog. Därefter löper den ut i ett övergångsfattigkärr. I huvudfåran närmast Torvsätter finns öppna vattenytor med missne och socklar med al, björk och/eller gran. Här är skogen gammal och orörd. Intill Torvsätter är markfloran örtrik. I den intressanta floran finns springkorn, källarv, missne, nordbräken, skogsstjärnblomma samt svamparna klubbmurkling och kärnhättning (H. Rydberg 13.6.2000).

109. Norr om Sägstugan, Frustuna-Kattnäs socken

GNESTA KOMMUN

09H 8g

X6543027 Y1580764

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Påverkan: saknas

Beskrivning: Vid Likstammens norra ände finns en mindre sprickdal som utgörs av den trådmala Långsjön. Dalgången avslutas mot Likstammen i en sågravin, där gammal granskog dominerar kring bäcken. Kring bäcken finns en del äldre al. Ett litet parti av bäcken uppvisar tydlig meandring. Mot sjön ökar lövinslaget markant och det finns i hela bäckdalen en hel del död ved. Järnutfällning uppträder vid en mindre källa. Källskogsfloran är måttligt rik med ett litet bestånd av strutbräken, missne, rankstarr och svarta vinbär. (K. Ingvarson 25.7.2001).

110. Hammarstugan, Frustuna-Kattnäs socken

GNESTA KOMMUN

09H 8h

X6540203 Y1588542

Källskogstyp: granravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 14

Påverkan: saknas

Beskrivning: Vid Hammarstugan mot sjön Sillen finns en grandominerad bäckravin med närmast bäcken ett stort inslag av al. Skogen är gammal och naturskön med åldrar uppemot 100 år. Vegetationen är frodig och domineras av majbräken. Bäcken som är ca 30 cm bred, flyter sakta fram. Bottenmaterialet är sand och grus och vattnet är klart. En del av bäcken är mer forsande och faller bitvis över en trappstegsliknande berggrund. Längs ravinkanten finns

flera översilningsytor. Örtinslaget vid bäcken minskar uppströms, efter ungefär 200 meter slingrar bäcken med flera anslutande flöden. Området har en rik flora av skuggfördragande växter som ek- och hultbräken, bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr (sparsam), strutbräken, bäckveronika, lundbräken, ormbär, stinksyska, ängsfräken och trolldruva (K. Ingvarson 2.8.2001).

111. Grönviksbäcken, Frustuna-Kattnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H0h

X6552970 Y1586252

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: ingen

Beskrivning: Nordväst om Grönvik mot Klövstafjärden i sjön Klämningen finns en större och meandrerande bäckravin med höga kanter. Äldre – medelålders al uppträder närmast bäcken tillsammans med gamla och bitvis grova granar. Omkringliggande skog utgörs av en 40-årig och välkött granskog, som norrut övergår i en äldre barrskog. Buskskiktet består främst av måbär och hägg. Fältskiktet domineras i huvudsak av högväxta ormbunkar som träjon och majbräken. Stora delar är emellertid artfattiga, mest örter finns i den sydöstra delen. Bottenskiktet är välutvecklat utmed bäcken, främst olika stjärn- och praktmossor. Smärre korvsjöar är avsnörda pga kraftig meandring. Källskogsfloran är relativt artrik med gullpudra, strutbräken, lundbräken, ängsfräken, lundbräken och ormbär (R. Sellberg 29.8.2000).

112. Grinda, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

09H 9d

X6548817 Y1569319

Källskogstyp: gran-lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: skogsbruk i S delen

Beskrivning: Norr om Inbåven, vid Grinda, finns en al-grandominerad källskog i svag sluttning mot norr. Marken är bevuxen med mycket majbräken och andra ormbunkar. Alarna är ganska grova. I den södra delen växer ungskog av gran. I källskogen förekommer gamla, delvis uttorkade bäckflöden på väl beskuggad mark. I norra delen finns grova granar och en del död ved. Längst i nordväst är bäcken rätad. Källskogen är mycket väl utbildad men med överraskande få indikatorarter. Vid besöket kunde man se gullpudra (rikligt), nordbräken, stinksyska och trolldruva (H. Rydberg 9.9.2001).

113. N om Svenstorp vid Malsnaren, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H0b

X6552984 Y1569193

Källskogstyp: lövsumpskog, lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: granplantering

Beskrivning: I dalsänkan mellan Skansbergets fornborg och Lillängsberget vid sjön Malsnaren finns ett alstrandkärr och en angränsande sluttning med rörligt grundvatten med glasbjörk, asp, gran och hassel. I fältskiktet finns blåbär och liljekonvalj, i bottenskiktet mycket kransmossa. I källstråken finns en rik flora av gullpudra och springkorn samt mossorna *Plagiomnium ellipticum* och *Rhytidiadelphus subpinnatus*. Av andra arter märks bäckbräsma, ormbär, rankstarr, stinksyska och trolldruva (N. Lönnell 1.7.2000).

114. Strömsås, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H0d

X6553246 Y1566274

Källskogstyp: lövklädd bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: nedskräpning

Beskrivning: Vid Strömsås, finns en klibbalskog i en djupt nedskuren bäckravin med talrika buketter av mycket gammal hassel. Stammarna är ofta 10-25 cm grova, buketterna vid basen 1-2 m i diameter och på marken finns stora mängder död ved av alla dimensioner och nedbrytningsgrader, vilket tyder på lång kontinuitet. Jorden är något kväveberikad då ravinen omges av åkermarker. Ingen skuggande gran finns i dalgången. Vid bäcken påträffas arter som gullpudra, springkorn, ormbär, svarta vinbär och trolldruva (N. Lönnell 1.7.2000 och H. Rydberg 2006).

115. Hässjön, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H0e

X6550028 Y1570756

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 16

Påverkan: skogen gallrad

Beskrivning: Sydost om Stjärnhov, och söder om Hässjön, finns en grandominerad källskog. Längre åt norr samlar sig markvattnet i en bäckfåra som under sommaren i regel är uttorkad. Här växer även en del klibbal. Längs bäcken växer mycket majbräken. Mot bäcken leder ett vackert biflöde med vitmossor och kärrviol tillsammans med ormbunkar. I detta flöde finns en del kalkällor. Bäckdalen är ett gott exempel på en väl utbildad, i princip hydrologiskt ostörd källskog. I den fina floran uppträder arter som bäckbräsma, gullpudra (riklig!), repestarr, skärmstarr, bäckveronika, källarv, missne, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär – bland mossor även *Rhytidiadelphus subpinnatus* (H. Rydberg 13.6.2000).

116. SV om Graneberg, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H0e

X6551811 Y1570486

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 13

Påverkan: bruksningsvägar och järnvägsbank

Beskrivning: Sydväst om Graneberg ligger en hasselrik bäckravin med en bäck som varierar i bredd från 1-4 meter. Grov hassel dominerar i hela området. Hasselbuketterna är vida, ofta 0,5 – 1,5 meter, vid basen, vilket visar på lång kontinuitet. Karaktärsart på hasselstammarna är *Uloa crispa*. Död ved av hassel finns i mängd. Längst i norr finns en lövdäld med *Salix* och grenrör i slänterna. Floran är mycket rik och bland skuggfördragande arter kan nämnas bäckbräsma, springkorn (riklig!), bäckveronika, källarv, missne, ormbär, rankstarr, stinksyska, lundelm och svarta vinbär (H. Rydberg 13.6.2000).

Den fantastiska hassellunden SV om Graneberg

117. Nytorpsravinen, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H1c

X6555794 Y1564421

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 5

Indikatorpoäng: 32

Påverkan: tidigare skogsbruk

Beskrivning: Nytorpsravinen är kanske länets artrikaste och botaniskt mest intressanta bäckravin. Ravinen är nedskuren i finsediment och omges av åkrar, utom i norra delen där likåldrig granskog ansluter. Skogen i ravinen avverkades i slutet av 1970-talet, men delen närmast Misteln i norr lämnades. Där växer nu en grov, grandominerad granskog med en del död ved i form av klenved och grova stammar. Bäckravinen korsas av landsvägen mellan Solbacka och Dunkers kyrka. Här har utbildats ett mindre lövkärr. Söder om landsvägen uppträder en lundartad ravin med rik flora. Även norr om landsvägen är floran är mycket rik. Lokalen har varit känd sedan 1960-talet då studenter vid Stockholms universitet använde dalgången för sina kurser i artkännedom. Bland dalgångens intressanta växter märks lundväxter som lungört, vårärt, underviol, hässlebrodd, vätteros och hässleklocka. Men det finns också skuggföredragande arter som storgröe, bäckbräsma (riklig), gullpudra (riklig), nordlundarv, springkorn (riklig), strutbräken (riklig), tibast, grönstarr, missne, ormbär, stinksyska, röda och svarta vinbär, ängsfräken, trolldruva och på bladskaff av strutbräken den säregna svampen bräkenpipa. Området är avsatt som naturreservat. (N. Lönnell 3.9.2000, med kompletteringar av H. Rydberg).

Nordlundarv – en skuggkrävande art, som växer i massvis i Nytorpsravinen

118. Kramphultsravinen, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H1c

X6556630 Y1563849

Källskogstyp: lövrik bäckravin, lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 18

Påverkan: nedskräpning

Beskrivning: Mot sjön Dunkern, strax väster om Nytorpsravinen, ligger en mindre bäckravin med anslutande källflöden och för den ringa arealen ovanligt rik flora. Marken är bevuxen med en blandskog med björk, al, asp och gran. I buskskiktet finns en del sälg, skogstry och hassel. Delar av området är granplanterat. I den rika floran uppträder arter som gullpudra, lungört, nordlundarv, skärmstarr, springkorn, strutbräken (rikligt), bäckveronika, lundbräken, ormbär, stinksyska och källpraktmossa (N. Lönnell 3.9.2000).

119. Dalgång N om Häggedal, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H1d

X6558216 Y1568906

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 4

Påverkan: viss plockhugning

Beskrivning: Vid Häggedal ligger en djupt nedskuren bäckdal som mynnar ut i sjön Övre Gällringen. Trädskiktet är välslutet och flerskiktat och domineras av äldre – medelålders al med inslag av ask, ek och asp. Buskskiktet är mycket välutvecklat och bitvis ogenomträngligt av främst hägg men även hassel, måbär och brakved. Fältskikt saknas i de välslutna delarna. Ett mer öppet fuktstråk av högörtstyp ansluter till bäckdalen. Området är nyckelbiotop, inte minst på grund av den stora mängden död ved med bland annat grova lågor av ask och hägg. I den sparsamt utvecklade floran kan man träffa på gullpudra, ormbär och trolldruva. Närmast sjön finns ett bestånd av en mycket sällsynt art – violtandrot, som förvildats från tidigare odling. (R. Sellberg 12.9.2000, med tillägg av H. Rydberg).

120. Öster om Åstugan, Gryts socken

GNESTA KOMMUN

10H1d

X6559891 Y1586762

Källskogstyp: lövrik bäckravin, grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: körspår, ledningsgata

Beskrivning: Vid fritidsområdet vid Öllösa kvarn ligger en aldominerad bäckdal med en slingrande bäck. Alskogen är 40-årig och bitvis tät och har inslag av gran och björk. Nordvästslutningen som är bevuxen av högrörter, domineras av olikåldrig granskog, som tidigare gallrats. Här uppträder också källpåverkade stråk, som tyvärr påverkats av djupa körspår. Flera översvåmningsytor förekommer längs bäcken där högvuxen skogssäv och högrörter som hallon och älggräs dominerar. I övrigt påträffades mindre vanliga arter som springkorn, källarv, ormbär, stinksyska och svarta vinbär (R. Sellberg 12.9.2000).

121. SV om Lilla Skinnvalla, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H1e

X6557126 Y1570355

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: körspår

Beskrivning: Sydväst om Lilla Skinnvalla ligger en källpåverkad östsluttning mot en åker. Sluttningen är bevuxen med en ca 50-årig, olikåldrig granskog med stort inslag av al. Ett dike samt en bäck ansluter från väst och sydväst och bidrar till vissa översilningsytor, där översilningen spolat gran- och alrötter rena. Flera källdråg uppträder även i sluttningen. Mycket djupa körspår leder igenom området. Fältskiktet är välutvecklat och av högrörtstyp. Området äger en väl utbildad källskog men med överraskande få indikatorarter som gullpudra, bäckveronika, källarv, nordbräken och ormbär (R. Sellberg 12.9.2000).

122. SV om Åbacka, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H1e

X6556186 Y1572117

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: körspår, angränsar till hygge

Beskrivning: Sydväst om Åbacka finns en granbevuxen bäckravin i nordvästsluttning med ett anslutande källflöde. Trädskiktet är mestadels välslutet och utgörs av en olikåldrig, cirka 40-årig granskog med inslag av al och björk närmast bäcken. Vegetationen är av högrörtstyp förutom i den mest beskuggade bäckmiljön som saknar fältskikt, åtminstone under sommaren. Död ved förekommer allmänt i området. Av indikatorarter för källskog kan nämnas tibast, källarv, ormbär, stinksyska och källpraktmossa (R. Sellberg 12.9.2000)

123. Djupvikssjöskogen, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H1g

X6559763 Y1582121

Källskogstyp: granravin, grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: dikat, övre del gränsar mot hygge

Beskrivning: I östra delen av naturreservatet Djupvikssjöskogen finns en gran-hasselklädd bäckdal på nordsluttning ned mot Djupvikssjön. Granarna är ganska gamla och en del död ved som granlågor och fallna aspar förekommer. I skogen finns också al, björk och stora, grova

aspar. I den branta sluttningen förekommer flera örtrika källor och källflöden som längre ner fångas upp av ett mindre dike. I objektets centrala delar finns en öppen och fuktig ängsmark som övergår i en mindre bäck. Floran i området är rik och vid besöket sågs gullpudra, skärmstarr, tibast, lopplummer, ängsfräken samt en del lundväxter som vårärt, lungört och skogsvicker (R. Sellberg 29.8.2000).

124. Bäckravin NO om Åbosätter, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2e

X6560590 Y1571690

Källskogstyp: grankällskog, granravin
Påverkan: körspår

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Nordost om Åbosätter ligger en större bäckravin med höga och branta kanter. Dalgången är bevuxen med granskog. Själva bäcken har en stenig botten och mynnar ut i sjön Trynen. Från sidorna kommer källflöden och rännilar, vilket bidrar till en rik flora. Fältskiktet domineras av lågorter och på översilningsmarken tillkommer mycket ormbunkar. Den kringliggande granskogen är gammal och grovvuxen, längs bäcken förekommer också grova aspar. Död ved förekommer allmänt både som grova lågor och torrträd. Bland källskogens arter bör nämnas gullpudra, källarv, lopplummer, nordbräken, svarta vinbär, ängsfräken, trolldruva och kälpraktmossa (R. Sellberg 7.9.2000).

125. Bäckdal V om Jägerdal, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2e

X6562166 Y1570936

Källskogstyp: lövbevuxen bäckdal
Påverkan: ungskog i söder

Värde: 3

Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Väster om Jägerdal ligger en bitvis blockrik bäckdal, liggande mellan en ungskog och en grusväg. Bäcken som är djupt nedskuren omsluts av en källa med tillhörande källdråg samt enstaka ytvattenflöden. Medelålders björk och al dominerar med inslag av en yngre generation gran. I söder ansluter en granungskog. Fältskiktet är av högörtstyp. Död ved förekommer i viss utsträckning, dock mest som klenved. I den relativt rika källskogsfloren möter man arter som gullpudra, springkorn, tibast, ormbär, stinksyska, ängsfräken och källpraktmossa (R. Sellberg 7.9.2000).

126. SSV om Hulta vid Kittelberget, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2e

X6563184 Y1572984

Källskogstyp: granravin
Påverkan: östra sidan om bäcken avverkad

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: Denna bäckdal är på östra sidan avverkad, men utmed västsidan växer en äldre granskog med inslag av enstaka björk och gammal rötangripen asp. I den västra sidans sluttning uppträder en källa som bildar ett fint källstråk mot bäcken. Fältskiktet är örtrikt längs den breda och nedskurna bäcken samt i källdråget. På den avverkade sidan förekommer stora mängder skogssäv och starr. Död ved, mest i form av granlågor, förekommer allmänt. Området är intressant genom förekomsten av granbräken. I övrigt växer mest vanliga arter, dock förekommer en del tibast och ormbär (R. Sellberg 7.9.2000).

127. S om Garskog, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2f

X6561134 Y1576356

Källskogstyp: granravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: dikat, gallrat

Beskrivning: I en nordostvänd dalsänka mellan två berg vid Axsjön finns en nyligen gallrad, cirka 40-årig granskog med inslag av al närmast en bäck. Viss översilning förekommer i den övre delen och i den nedre förekommer två källor med fina översilningsytor närmast bäcken. Nedströms blir skogen allt yngre och här växer en cirka 20-årig granskog. Nära bäcken och på översilad mark växer en fin flora med bland annat springkorn, skärmstarr, kälalrv, missne, ormbär, ängsfräken och stinksyska (R. Sellberg 28.8.2000).

128. Krampan, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2f

X6563387 Y1577770

Källskogstyp: lövravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: kraftledning

Beskrivning: Nordväst om Körnstorp i Krampan NR finns en djupt nedskuren bäckravin med bitvis mycket höga och branta kanter. Bäckens mynnar ut i sjön Övre Marviken. Bäckens är kraftigt meanderande och har äldre avsnörningar och anslutande lägre översvänningszoner. Ravinskogen består av medelålders björk, al och tall. I buskskiktet finns en hel del hägg, skogstry och måbär. Fältskiktet är i den nedre delen helt dominerat av strutbräken, ängs- och sjöfräken. I övriga delar är vegetationen av högörtstyp. Andra för miljön typiska arter är gullpudra, ormbär, stinksyska och trolldruva (R. Sellberg 28.8.2000).

129. Sydost om Svinsjön, Gåsinge-Dillnäs socken

GNESTA KOMMUN

10H2f

X6564012 Y1578882

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: dikning

Beskrivning: En källa med tillhörande vattenflöde övergår i ett dike som mynnar ut i Svinsjön. Objektet ligger i en västsluttning i anslutning till väg 223. Trädskiktet är olikåldrigt och domineras av björk, al och ask – närmast sjön finns dessutom ett aspbestånd. I buskskiktet finner man en hel del hassel, nyponbuskar och måbär. I den övre delen närmast vägen är det mycket sankt. Här växer stora bestånd av hallon, älggräs och majbräken. Bottenskiktet är mestadels dåligt utvecklat. I den intressanta floran märks arter som lungört, brudborste, tibast, skärmstarr, ormbär, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 28.8.2000).

Nyköpings kommun

130. strax S om Backa, Bergshammars socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 2c

X6512443 Y1562772

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Påverkan: igenväxning

Beskrivning: Längs en liten väg söder om Backa finns en tät al-hägg-bevuxen bäckdal med bäcken nedskuren i lätteroderade, lätta jordarter. Vegetationen är snårig och svårframkomlig, särskilt i söder där häggbuskar bildar täta bestånd i de branta slänterna. Vid bäcken växer en högörtvegetation med delvis kvävegynnade arter. Mitt i bäcken finns ett märkligt klippsprång, en bergtröskel, vilket är ovanligt i Sörmland. Strax söder om detta sker en utplaning där det bland annat växer en enda tuva av strutbräken. Längst i söder är marken kring bäcken översvämmad och ett litet alkärr har bildats. I floran märks bland annat strutbräken, smörbollor, lundelm, luddtåtel, nordbräken, stinksyska och trolldruva (H. Rydberg 18.7.2002).

131. Nordväst om Bergastugan, Bogsta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5g

X6529226 Y1580459

Källskogstyp: lövbevuxen bäckravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 9

Påverkan: ingen

Beskrivning: I den starkt kuperade terrängen nordväst om Tystberga och Bergastugan finns en lövdominerad bäckravin med en ca 5 m bred bäck som meandrerar nedströms. Längs bäcken växer cirka 50-årig alskog. Mot bäcken leder ett antal översilningsstråk. Floran i dessa delar är tämligen rik med inslag av springkorn, bäckbräsma, gullpudra, ormbär och trolldruva (K. Ingvarson 22.7.2001).

132. N om Ökna säteri, Bogsta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6f

X6531192 Y1577318

Källskogstyp: lövravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 6

Påverkan: granplantering nedströms

Beskrivning: Norr om Ökna säteri, mot Runnviken, ligger en långsträckt dalsänka med en bäck i mitten. Den omges i söder av en granplantering, längre norrut av lövträdsdominerade översilningsmarker med ymnig vegetation. I detta parti finns också en del äldre granar. Majbräken dominerar i hela området men även älggräs finns på sina håll i mängd. Längst upp i norra delen dominerar granen helt. I källskogsfloran påträffades gullpudra, bäckveronika, källarv, stinksyska och trolldruva. (K. Ingvarson 23.7.2001).

133. NNO om Ökna säteri, Bogsta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6f

X6533046 Y1583532

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 10

Påverkan: ingen

Beskrivning: Mellan Ökna gård och sjön Lästen, nära Ängshult, i anslutning till en nyanlagd våtmark i norr, ligger denna gran-al-bevuxna källskog. Centralt finns en tidigare rätad bäck av

ca 20-40 cm bredd, som idag är totalt igenslammad. Skogen domineras helt av lågörter och ormbunkarna, främst majbräken, spelar här en underordnad roll. I källskogen finns en del topogena partier av sumpskogskaraktär. Död ved finns i liten omfattning. Floran är rik med flera intressanta källskogsarter som skärmstarr, bäckbräsma, gullpudra, springkorn, missne och rankstarr. (K. Ingvarson 17.7.2001).

134. Söder om Bråfall, Bälinge socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4h

X6523705 Y1589473

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3 Indikatorpoäng: 7

Påverkan: svaga dikningsingrepp, gallrad skog

Beskrivning: Söder om Bråfall nära Nynäsreservatet finns en relativt väl utbildad källskog av äldre typ. Marken översilas av grundvatten och uppvisar en växlande mikrotopografi med källstråk och mellanliggande torrare partier. Granskogen är rätt gammal och visar spår av tidigare betesdrift. Gallring av skogen sker kontinuerligt. I källmiljöerna dominerar i vegetationen majbräken, hultbräken och harsyra. På sina håll finns även fläckar med högörter som älggräs och humleblomster. I området finns en del död klenved och några färska vindfällan av gran. Bland funna växter kan noteras ängsnattviol, jungfru Marie nycklar, gullpudra, grönstarr, källarv, nordbräken, ormbär och trolldruva (H. Rydberg 17.7.2002).

135. N om Furholmen vid Hundkroksviken, Bälinge socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4i

X6520724 Y1591912

Källskogstyp: lövbäckdal

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Påverkan: svagt påverkad hydrologi

Beskrivning: Vid vägen från Nynäs slott mot Sandviks badplats finns en granbevuxen sänka med insprängda bäckar, vilka periodvis är uttorkade. Träskiktet i de fuktigare partierna domineras av al men i övrigt växer det grov granskog. I buskskiktet finns hassel och en del självföryngrad ask samt slån, hagtorn och olvon. Vegetationen är delvis av högrörtyp med majbräken och älgört som tongivande arter, på något torrare mark av lågrörtyp med vitsippa och harsyra. Bland källskogsarter noterades vid besöket gullpudra, lundbräken, stinksyska och ormbär. Död ved finns i begränsad omfattning. (K. Ingvarson 6.9.2001).

136. 400 m NO om Nystugan, Helgona socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4e

X6520356 Y1571750

Källskogstyp: grankällskog och gransumpskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 8

Påverkan: kraftig dikning i N delen, äldre körspår

Beskrivning: Söder om en liten väg nordost om Nystugan ligger en källskog med dominerande gran. Skogen är i den sydvästra delen är flerskiktad. Söderut, med ökad näringstillgång, ökar inslaget av al. Stora ytor av marken i gransumpskogen täcks av fattigmarskväxter, bland annat vitmossor. Topografin är varierande – småskalig med stråk av svagt sluttande och vattenöversilade partier. Biotop-/substratvariationen är stor, bland annat finns en hel del död ved. Bland svampar märks exempelvis signalarterna rödgul trumpetsvamp och svavelrisk och bland källskogsarter bäckbräsma, repestarr, bäckveronika, grönstarr, källarv och rankstarr. (K. Ingvarson 28.8.2001).

137. 250 m SV om Ottorp, Husby-Oppunda socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G5j
X6529035 Y1546258

Källskogstyp: lövsumpskog
Påverkan: dikat.

Värde: 4 Indikatorpoäng: 14

Beskrivning: Sydväst om Ottorp ligger en stor, tämligen opåverkad blandsumpskog bevuxen med gamla, grova alar och granar. Trädskiktet är mestadels slutet och flerskiktat. Alen står på meterhöga socklar. Vattenståndet är högt under vår och höst och socklarna bildar då små öar i det vattenfyllda kärret. Det finns även rikligt med död ved i form av lågor och torrträd. Floran är rik och bland källskogsarter märks dvärghäxört, gullpudra, källarv, nordbräken, ormbär, rankstarr, stinksyska, svarta vinbär, ängsfräken och terpentimossa. (R. Sellberg 26.8.2002).

138. Vallbykvarn, Husby-Oppunda socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6b
X6533850 Y1556218

Källskogstyp: lövrik bäckravin
Påverkan: ingen

Värde: 3 Indikatorpoäng: 7

Beskrivning: Mellan Prästsjön och Torpfjärden i sjön Långhalsen leder en strömmande bäck vid vilken ligger en gammal kvarn. Bäckravinen är brant sluttande, lummig av lövträd men på marken växer det inte mycket under sommar och höst. Troligen är vårfloran rikare med vitsippor och kanske svalört. Där det finns vegetation är den av högörttyp med mycket älgört och nässlor. I buskskiktet finns rikligt med hassel, särskilt i den södra delen. Bäckens stenig-blockig botten som bitvis är mer lerig. Bland typiska men mer ovanliga växter i miljön märks gullpudra, strutbräken, bäckveronika, stinksyska och svarta vinbär samt ett bestånd av myska, vilken troligen förvildats från någon närbelägen trädgård (K. Ingvarson 12.9.2001).

139. Mellsätter, Husby-Oppunda socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7b
X6535216 Y1556387

Källskogstyp: löv- och grankällskog
Påverkan: äldre körspår, hygge i anslutning till området

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: Vid Mellsätter finns i en sluttning en al- och grandominerad källpåverkad mark. Trädskiktet är cirka 50-årigt, tämligen likåldrigt och domineras av al och gran. Den norra delen av området övergår i en mer vanlig topogen sumpskog med omgivande hygge. Alen bildar socklar i hela området. Mossfloran tycks intressant och bör därför undersökas närmare. I källskogsfloran finns arter som springkorn, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär (K. Ingvarson 12.9.2001).

140. Rökärr, Husby-Oppunda socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7b
X6536284 Y1556488

Källskogstyp: granklädd bäckravin
Påverkan: granplanterat i norr

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Beskrivning: Öster om Stäringe finns en mindre, öst-västlig förkastningslinje. Vinkelrätt mot denna löper en trång dalgång med en bäck, som omges av äldre granskog. Söderut ökar inslaget av al. Åt norr omges bäcken av vitmossor och lågväxta örter, bland annat gullpudra. Längs bäcken finns även en del bäckbräsma och svarta vinbär och i granskogens fuktiga delar

även en del svavelrisk. I norra delen av området ansluter en granplantering. (K. Ingvarson 12.9.2001).

141. 100 m SV om Nybygget, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G1j

X6508435 Y1548820

Källskogstyp: lövsumpskog och grankällskog
Påverkan: körspår omkring området, gränisar mot yngre gallringsskog - kanteffekter

Värde: 3 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Objektet består av en alsumpskog, som i norr har ett smalt och tämligen näringsrikt källflöde. Alen är äldre – medelålders och bildare ett välslutet bestånd. Fältskiktet är i södra delen delvis dåligt utvecklat. I fuktträdet norrut växer främst majbräken, olika starrar, tuvtåtel och revsmörblomma. Bland mossor märks främst granvitmossa och olika arter ur släktena *Plagiomnium* och *Rhizomnium*. Här växer också äldre granskog. Ett mindre dike ansluter längst i norr. I buskskiktet finns mycket olvon. Bland källskogsarter märks bäckbräsma, skärmstarr (även funnen under inventeringen för Sörmlands flora), tibast, källarv, missne, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär (R. Sellberg 20.8.2002).

142. Vretaån 500 m NO om Korsbäcken, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2h-i

X6513439 Y1539662

Källskogstyp: lövrik bäckdal
Påverkan: ingen

Värde: 3 Indikatorpoäng: 9

Beskrivning: Området utgör en del av Vretaåns naturreservat och ingår även i Natura 2000. Vretaån är djupt nedskuren och slingrande och får sitt vatten från Kolmårdsskogarna i nordväst. Genom att träd och buskar växer tätt är markvegetationen dåligt utvecklad och saknas över stora ytor. Intressanta översilningsytor och fuktdrag saknas i princip helt. Gamla träd, främst klibbal och asp, finns allmänt. I buskskiktet märks främst hägg och skogstry. Örtflora uppträder främst i ljusbrunnar och är då främst av högörttyp. Aspen bidrar i stor utsträckning till att det finns död ved i området. På döda aspar växer bl.a. kandelabersvamp. Bland kärlväxter kan noteras den rödlistade och i hela Norden mycket sällsynta piplokan, lungört, borstistel, gullpudra, strutbräken, tibast, ormbär, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 30.8.2002).

143. Vretaån 500 m NV om Korsbäcken, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2h

X6513279 Y1538929

Källskogstyp: lövrik bäckdal
Påverkan: ingen

Värde: 3 Indikatorpoäng: 8

Beskrivning: Området utgör en del av Vretaåns naturreservat och ingår även i Natura 2000. Ån är här kraftigt slingrande och mycket djupt nedskuren i ett sandigt-moigt sediment. Eroderade åkanter förekommer allmänt. Trädskiktet domineras av gammal, olikåldrig klibbal och asp, som bildar ett väl slutet krontak. Buskskiktet är välutvecklat med mycket hägg och skogstry. I vissa delar är åbrinkarna mycket svårframkomliga på grund av lutning och det täta buskskiktet. Fältskiktet varierar men saknas bitvis på grund av hård beskuggning. På grönskande ytor märks högortsvegetation och en del ormbunkar, bland annat ståtliga bestånd av strutbräken. I massor förekommer också hallon, piprör och grenrör. Bland källskogsarter

märks förutom den i Sverige så sällsynta piplokan, skavfräken, gullpudra, tibast, stinksyska och ängsfräken (R. Sellberg 18.9.2002).

144. 250 m SO om Dammkärrsstugan, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2h

X6511140 Y1541518

Källskogstyp: lövrik bäckdal, källskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: gränisar i SV mot 25-årig granplantering

Beskrivning: Nära järnvägen väster om Ålberga finns en mindre bäckravin som är djupt nedskuren i ett sandigt sediment. Flera mycket fina källor uppträder i ravinens kanter och bildar värdefulla källdrag som sluter an till bäcken. Trädskiktet är olikåldrigt och domineras av klibbal och björk. I den nedre delen är terrängen flackare och skogen yngre. Floran är dessutom mer artfattig. Större delen av vegetationen är av högörtstyp med älggräs, maj- och hultbräken. Längst i öster finns stora bestånd av skogssäv. I bottenskiktet märks främst tujamossa, granvitmossa och gräsmossor. I källskogen fanns det gott om rödgul trumpetsvamp. Bland källskogsarter märks i området bäckbräsma, tibast och dunmossa – den senare en viktig indikator och dessutom sällsynt och rödlistad i källskogsmiljöer (R.Sellberg 17.9.2002).

145. Kilaån 700 m V om Vreta, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i

X6513286 Y1540793

Källskogstyp: lövrik bäckdal

Värde: 3

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: ingen

Beskrivning: Objektet ingår i Vretaåns naturreservat och är även ett Natura 2000-område. Ån är mycket djupt nedskuren i sandigt-moigt sediment. Den kantas av ett tätt trädskikt av gammal – medelålders asp. Även gamla björkar och klibbalar står på flera håll. Åbrinkarna är mycket branta och på flera håll finns temporära översilningsytor. Flacka åstränder översvämmas vid högvatten. Buskskiktet är mycket tätt och består i huvudsak av hägg och skogstry. Under buskarna ligger marken ofta helt bar. Floran är på sina håll mycket rik och besökaren kan få möta arter som skavfräken, borsttistel, lungört, bäckbräsma, springkorn, strutbräken, tibast, bäckveronika, ormbär, stinksyska, ängfräken och trolldruva. (R. Sellberg 30.8.2002).

146. Ramundsbäck, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i

X6512779 Y1540430

Källskogstyp: granravin, grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 16

Påverkan: ingen

Beskrivning: Området är naturreservat och ingår i Natura 2000. Nedanför Ramundsberget ned mot Kilaslätten finns en bäck, som i delar är starkt strömmande – ett fenomen som är mycket ovanligt i länet. Bäckens kanter är bitvis branta och har eroderade sidor. I omgivningarna växer en gammal granskog med stort inslag av gammal och olikåldrig klibbal. I söder förekommer låga, avsnörda meanderslingor samt flera fina källmiljöer. Dalgången är bevuxen med naturskog där gamla träd och död ved förekommer i stor omfattning. Fältskiktet är välutvecklat och på många håll stöter man på ovanliga växter knutna till den hydrologiskt intressanta miljön som borsttistel, lungört, bäckbräsma, gullpudra, strutbräken, tibast, bäckveronika, källarv, missne, rankstarr, stinksyska, trolldruva och riklig ängsfräken,

Området innehåller också en intressant mossflora med bland annat grön sköldmossa, långfliksmossa, *Scapania undulata*, *Campylophyllum sommerfeldtii*, *Lejeunea cavifolia*, trubbfjädermossa och *Fissidens bryoides* (R. Sellberg 30.8.2002, kompl. med mossor av Hans Rydberg 20.9.2003).

Ramundsäck i nedre delen med strutbräken i mängd

147. 1 km O om Korsbäcken, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i
X6512641 Y1540147

Källskogstyp: granravin, grankällskog
Påverkan: körspår, bäcken omgärdas av
25-årig granungskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 16

Beskrivning: Sydväst om Ramundsäck och utanför naturreservatet Vretaån ligger en mindre bäckdal, som kantas av en välsluten cirka 25-årig granskog. I slutningen mot bäcken uppträder ett flertal mycket fina och utvecklade källmiljöer. Fältskiktet är varierande och saknas i vissa delar på grund av granarnas skuggverkan. Dalgången är intressant som växtplats för piploka men också för dunmossa som växer på flera håll på översilad mark. Av övriga växter märks bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, tibast, bäckveronika, nordbräken, rankstarr, stinksyska och ängsfräken. I sörmlandsflora-inventeringen noterades också springkorn. (R. Sellberg 17.9.2002).

148. 500 m SSO om Virbystugan, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i
X6512760 Y1544597

Källskogstyp: granravin, grankällskog
Påverkan: gränisar mot väg, bäcken rinner
bitvis i vägdike, spår av tidigare gallring.

Värde: 3 Indikatorpoäng: 9

Beskrivning: Längs vägen mellan Ålberga station och Ålberga gård leder mot vägen en mindre och bitvis slingrande bäck, som här och var bildar fina översvämningssytor. Bäckens är delvis nedskuren i det fina sedimentet. Från söder ansluter ett biflöde med tillhörande fuktdrag. Trädskiktet är välslutet och består av en ca 50-årig granskog, närmast bäcken med inslag av klibbal. Bäckens kantas av ormbunkar, i nedre delen dominerar en frodig grönska med högorter. I bottenskiktet dominerar tujamossa och granvitmossa och på flera ställen växer det dunmossa, vilken är känd här sedan tidigare. I övrigt märks arter som gullpudra, skärmstarr, missne och svarta vinbär. Tidigare har rapporterats (H. Rydberg 1980-talet) arter som repestarr och spädstarr (R. Sellberg 17.9.2002).

149. 300 m SSV om Virbystugan, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i

X6513012 Y1544377

Källskogstyp: granravin, grankällskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 13

Påverkan: körspår, delar av skogen gallrad, hygge i sydost - kanteffekter

Beskrivning: Nära Vretaån och vägen mot Ålberga station finns en grandominerad dalgång med en i finsediment nedskuren bäck och tillhörande fuktdrag. Granen är i 60-årsåldern och enskiktad, vilket tyder på att den planterats. Delar av skogen är nyligen gallrad. Flera fina källmiljöer uppträder på många ställen utmed sluttningen och i sydost finns ett mycket värdefullt parti. I fältskiktet växer en frodig vegetation med älggräs, skogssäv, ombunkar och revsmörblomma. I området finns ett stort bestånd av dunmossa. Bland övriga källskogarter kan nämnas bäckbräsa, gullpudra, skärmstarr, bäckveronika, källarv, nordbräken och ängsfräken. (R. Sellberg 17.9.2002).

150. 1000 m S om Kila kyrka, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i

X6512760 Y1542999

Källskogstyp: granravin

Värde: 3 Indikatorpoäng: 11

Påverkan: ingen

Beskrivning: Någon kilometer söder om Kila kyrka, i en nordsluttning ned mot slätterna vid Kilaån, leder en naturlig skogsbäck som bitvis är djupt nedskuren i moränmark. Bäckens omges av en omkring 50-årig, tidigare planterad granskog. Under granarna trivs en lågörtvegetation med harsyra, hult- och majbräken. I söder leder bäcken nedför ett brant och blockrikt berg och bildar mindre fallsträckor. Uppströms finns en del fina översilningsytor. I den bitvis rika floran möter man lungört, skärmstarr, tibast, strutbräken, bäckveronika, nordbräken, ormbär, stinksyska och ängsfräken. (R. Sellberg 10.9.2002).

151. 150 m NO om Rothult, Kila socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09G2i

X6512466 Y1542510

Källskogstyp: granravin

Värde: 4 Indikatorpoäng: 16

Påverkan: gränisar mot hygge – kanteffekter.

Beskrivning: Rothultsravinen är sedan tidigare känd och uppmärksammades redan i slutet av 1970-talet vid inventeringar för naturvårdsplanen. Det är en mindre, men djupt nedskuren bäckravin i en nordsluttning mot de öppna fälten vid Kilaån. Ett dike från Bålsjön förser ravinflödet hela året med vatten. Skogen är väl sluten och domineras av gran och klibbal.

Inslag av riktigt gamla träd förekommer. Det finns ett frodigt och väl utvecklat fältskikt av olika ormbunkar, ängsfräken, skogssäv och revsmörblomma. I den norra delen finns ett parti med mycket död ved. I området uppträder en rik flora av arter knutna till källskogar som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, springkorn, tibast, bäckveronika, nordbräken, stinksyska och trolldruva. (R. Sellberg 10.9.2002).

152. 150 m NO om Haga, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G2j
X6514822 Y1548950

Källskogstyp: grankällskog
Påverkan: dikat.

Värde: 3 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Nordost om Haga ligger ett av dikningar påverkat område med en cirka 40-årig, tidigare planterad granskog. Trots dessa skogliga och hydrologiska ingrepp finns ännu värden kvar, bland annat är källorna i slutningen oskadade, vilket innebär en fungerande ytvattenhydrologi med översilning. Granskogen öppnar sig här och var och i gläntorna förekommer en del klibbal, särskilt i fuktdragen. I fältskiktet finns det mycket majbräken, älggräs, skogssäv och humleblomster. Vid inventeringen var marken på många håll uppriven av vildsvin. I området finns ett flertal källskogsarter som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, bäckveronika, källarv, ormbär, svarta vinbär och ängsfräken. (R. Sellberg 22.8.2002).

153. 100 m S om Dymosskärret, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G3g
X6518412 Y1532438

Källskogstyp: granravin, grankällskog
Påverkan: skogen tidigare gallrad, körspår.

Värde: 3 Indikatorpoäng: 10

Beskrivning: Området ligger i nordvästra hörnet av Virlången, mot Dymosskärret, och uppmärksammades redan under slutet av 1970-talet i inventeringar för länets naturvårdsplan. I området rinner en mindre skogsbäck nedför en svag nordsluttning. Bäckens är bitvis djupt nedskuren i en sandig-stenig morän. Dess övre del omges av örtrika marker, längre ned växer mest starr och gräs. Bäckens omges av en cirka 50-årig granskog med inslag av ung – medelålders klibbal. I den nordöstra delen uppträder en källa med tillhörande fuktdrag. Trädskiktet är här betydligt yngre. Vid källan noterades stora mattor av dunmossa. I området finns även fläckar med mörk husmossa. Längs bäcken dominerar annars vitmossor, vilket antyder sura förhållanden. Bland källskogsarter kan nämnas repestarr, skärmstarr, lopplummer, nordbräken och stinksyska. (R. Sellberg 18.9.2002).

154. Åboravinen, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G3g
X6517101 Y1532506

Källskogstyp: granravin
Påverkan: ingen, men tidigare dämning

Värde: 4 Indikatorpoäng: 7

Beskrivning: Åboravinen är en av många naturälskare välkänd bäckravin belägen utmed vägen till Skogsby och i nära anslutning till Sörmlandsleden. Bäckens i ravinen leder från Båtmanskärret ned till Virlången. Nedströms Åboravinen och längs stranden av Virlången finns länets mest kända och individrikaste lokal för hårklomossa – en art som ingår i art- och habitatdirektivet och som skall bevaras långsiktigt. Området är avsatt som biotopskydd och

ingår dessutom i Natura 2000. Naturtypen är mycket representativ och ett pedagogiskt exempel på en granklädd skogsravin av låglandstyp.

Bäcken är djupt nedskuren i en sandig-stenig morän. Vattendraget omges av gammal granskog med stora grova träd och en hel del död ved, bl.a. stora lågor som ligger som broar över bäcken. Buskskiktet är bitvis välutvecklat. Åns kanter är delvis eroderade. Vegetationen är mestadels av lågörtstyp med sippor, harsyra och ormbunkar. I mossrika partier finns en rik svampflora med bland annat ovanliga arter taggsvampar. Brist på översilningsytor innebär att förhållandevis få indikatorarter för källskogar hittades, dock kan noteras dvärghäxört i norra delen, samt lopplummer, lundbräken, missne, nordbräken och ormbär. Närmast Åbo i väster finns rester av en gammal kvarn. (R. Sellberg 18.9.2002).

Åboravinens breda bäckfåra omges av gammal granskog

155. 700 m SO om Ålsjötorp, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G3g
X6518872 Y1532288

Källskogstyp: gransumpskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: kraftiga körspår, skogen tidigare gallrad

Beskrivning: Sydost om Ålsjötorp ligger en mindre gransumpskog i en svag sydostsluttning mot Dymoskärret. Sumpskogen är cirka 40 år gammal, enskiktad och helt grandominerad. Enstaka lågor i form av rotvältor finns i området. Fältskiktet präglas av högorter, ormbunkar, starr och fräken. I sluttningen uppträder flera mindre fuktdrag. I sumpskogen dominerar vitmossor i bottenskiktet. Hela området är påverkat av vildsvinens bökningar. Det finns även en del kraftiga körspår. Lokalen är intressant genom förekomsten av dvärghäxört och repestarr. (R. Sellberg 9.9.2002).

156. 400 m SV om Ålsjötorp, Kila socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09G3g
X6519113 Y1531625

Källskogstyp: granravin, grankällskog Värde: 3 Indikatorpoäng: 5
Påverkan: grusväg i norr, skogen visar spår av gallring

Beskrivning: Sydväst om Ålsjötorp ligger en delvis källpåverkad gransumpskog som övergår i en djupt nedskuren bäckravin, vilken mynnar ut i sjön Virlången. Marken sluttar åt norr, vilket innebär att snön ligger kvar länge på våren. Granskogen är välsluten och cirka 60-årig, den övre delen dock yngre. I beståndet finns gott om gamla, senvuxna granar. Fältskiktet är relativt dåligt utvecklat och består främst av starr och fräken, i bottenskiktet är det total dominans av vitmossor. I området finns några källskogsarter som dvärghäxört, skärmstarr och nordbräken, i slutet av 1970-talet finns även rapport om kärrfibbla (Rydberg 1979), som i länet är en sällsynt art. (R. Sellberg 9.9.2002)

157. Öster om Brink, Lids socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6d
X6530903 Y1568953

Källskogstyp: lövrik bäckravin Värde: 3 Indikatorpoäng: 5
Påverkan: igenväxning

Beskrivning: Söder om Kappstasjön nära torpet Brink finns en lövdominerad bäckravin med en omgivning av äldre granskog. Vid bäckdråget växer alskog med en högörtflora där älggräs dominerar. Bland kärllväxter kan nämnas bäckbräsa, bäckveronika, nordbräken och svarta vinbär (K. Ingvarson 16.8.2001).

158. Baggetorpsravinen, Lids socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7c
X6536643 Y1562654

Källskogstyp: lövklädd bäckravin Värde: 3 Indikatorpoäng: 8
Påverkan: granplanterat f.d. hygge

Beskrivning: Denna källskog är sedan tidigare känd som en rik växtlokal med strutbräken, dvärghäxört och skärmstarr. Efter avverkningar på 1980-talet utplånades skogen helt fransett några enstaka träd längs bäcken. Idag växer i ravinen en 20-årig, spontant uppkommen lövskog med al och björk. Bäcken är djupt nedskuren och innehåller periodvis mycket vatten. Trots det skogliga ingreppet påträffades rester av en tidigare källskogsvegetation med strutbräken, skärmstarr, dvärghäxört, ormbär och ängsfräken. (K. Ingvarson 9.8.2001).

159. Trollesund, Ludgo socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6f
X6533016 Y1576672

Källskogstyp: lövravin, lövkällskog Värde: 4 Indikatorpoäng: 16
Påverkan: ingen

Beskrivning: Alkärren vid Trollesund och Ludgo kyrka är en av de bäst utvecklade översilningsskogarna i Nyköpings kommun. Ovanför kärren leder en slingrande bäck med rik flora längs kanterna. I alkärren förekommer ett helt slutet trädsikt av företrädesvis klibbal. Övriga trädslag är ask, björk och hägg och i buskskiktet finns även en hel del hägg. De mycket mjuka markerna i sluttningen ned mot Ludgosjön är vid högvatten äventyrliga att bevista och det är lätt att trampa igenom och bli fast. Hydrologiskt är området helt orört. Det

finns en rik flora längs bäcken och i källskogen söder om med arter som bäckbräsa, gullpudra, nordlundarv, springkorn, strutbräken, bäckveronika, källarv, ormbär, rankstarr, stinksyska och trolldruva. Tidigare har arter som dvärghäxört och skärmstarr uppgivits från området. (K. Ingvarson m.kompl. av H.Rydberg, 20.7.2001).

Bestånd av strutbräken i allunden vid Ludgo kyrka

160. SO om Stora Dammen, Ludgo socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7e

X6539094 Y1573855

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 4

Påverkan: avverkning i norra delen

Beskrivning: Ned mot Ämtvikssjön i Ludgo finns en granbevuxen bäckravin med stort inslag av al. Granskogen är högvuxen och grovstammig. Vegetationen är rätt frodig men saknar många av källskogens indikatorarter. Det finns relativt få översilningsytor, vilket kan vara orsaken. Bland funna växter kan nämnas gullpudra, källarv och bäckveronika. (K. Ingvarson 23.8.2002).

161. Tovetorp, Ludgo socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7f

X6537151 Y1577500

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: ingen

Beskrivning: Vid Tovetorp ned mot Malmasjön finns en liten dalgång med skuggfördragande arter. Närmast sjön växer en blandskog av gran, asp, lönn och björk med ett buskskikt av hassel. Terrängen är starkt kuperad med erosionsmönster i den underliggande åsen. Vegetationen är påfallande örtrik och vid besöket kan man se arter som lungört, hässlebrodd, revlumner, missne, nordbräken (rikligt!), ormbär, rankstarr, ängsfräken och trolldruva. (H. Rydberg 30.7.2001).

162. Torpesta gård, Ludgo socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7f
X6536211 Y1579109

Källskogstyp: granravin
Påverkan: övre delen kalavverkad

Värde: 4 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Ned mot Likstammen, norr om Torpesta gård, ligger en vacker skogsdäld, som tyvärr avverkades i sin övre del i början av 2000-talet. Nedströms växer en gammal, grov och delvis högstammig granskog och en flora rik på lågörter och ormbunkar. Flera av granarna är uppemot 90 cm i diameter! Bland lågörterna är vitsippa och harsyra de klart tongivande. I buskskiktet finns en hel del måbär och hassel. Död ved förekommer allmänt, både klenved och grövre lågor. Bäckens som rinner genom skogen är ned mot sjön grunt nedskuren i moiga – sandiga sediment. Bland källskogsarter i området kan nämnas dvärghäxört, gullpudra, skärmstarr, bäckveronika, lundbräken, nordbräken, stinksyska och svarta vinbär (H. Rydberg 29.7.2001).

Död ved i källskogen nordväst om Torpesta.

163. Torpesta kvarn, Ludgo socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7f
X6535334 Y1579003

Källskogstyp: lövravin
Påverkan: tidigare dämning, röjda stigar

Värde: 3 Indikatorpoäng: 12

Beskrivning: Vid Likstammen nära Torpesta rinner en cirka 1 meter bred kvarnbäck fram över en tämligen fast, moig morän i en lövskog av al och asp med buskskikt av framför allt hägg. Markfloran är starkt utträngd av kirskaål, som täcker cirka 75% av marken i området. Vegetationen domineras av kväveälskande örter men det finns också källskogsarter som strutbräken (stort bestånd), ängsfräken, lund- och nordbräken, rankstarr, trolldruva och svarta vinbär. På gamla bladskärf av strutbräken växer också den märkliga svampen bräkenpipa. Uppströms bäcken ligger Torpesta kvarn – en gammal sågkvarn från 1600-talet, som

restaurerades 1971-72. Vattnet till kvarnen kommer från Fräkensjön, som under 1950- och 60-talet användes för fiskodling. I denna damm finns ett rikt bestånd av blodigel. (H. Rydberg 29.7.2001).

164. NO om Sandbrink, Ludgo socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7f

X6537998 Y1576908

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 16

Påverkan: tidigare avverkning

Beskrivning: Nordväst om forskningsstationen Tovetorp, ned mot Malmasjön, finns en lövlund med asp, björk, al och hassel på sandig mark. I buskskiktet finns förutom hassel även try, olvon, måbär och röda vinbär. Markvattnet är ytligt och rörligt och leder småningom ned i en al-björksumpskog. Små bäckrännilar finns utbildade men de leder vatten endast under våren eller regnperioder. Ett centralt parti av dalgången domineras av strutbräken. Floran är även i övrigt värdefull med inslag av sällsynta arter som storgroë och skogsbräsma. Övriga funna källskogsarter är källarv, missne, ormbär, stinksyska, ängsfräken och trolldruva. På torrare mark finns en rik lundflora med lungört, hässlebrodd, vårärt och skogsvicker (H. Rydberg 30.7.2001).

165. Hultstugan, Ludgo socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7f

X6539279 Y1575568

Källskogstyp: lövravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 10

Påverkan: delvis bete

Beskrivning: Vid Hultstugan längs vägen ut mot Sofielund och Dagnäsön, ligger en liten, hasseldominerad nyckelbiotop. I trädskiktet växer gran, al och björk och förutom hassel finns buskar av ask, alm, olvon, lönn och måbär. Även en s.k. bordsgran finns i området. Hasseln är mycket grov och delvis gammal. Död ved av skilda trädslag förekommer, främst björk och hassel. Vegetationen domineras av majbräken och strutbräken. Bäckens slingrar sig fram i sandigt material och är ned mot vägen nedskuren i sedimenten. I bäckfåran växer en del näckmossa, i omgivningarnas rika växtlighet kan man bland annat finna ängsdaggkäpa, röda och svarta vinbär, ormbär, stinksyska, trolldruva och ängsfräken. På bladskaff av strutbräken växer den märkliga svampen bräkenpipa (H. Rydberg 30.7.2001).

166. N om Sandvik, Ludgo socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7g

X6537221 Y1581237

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: ingen

Beskrivning: Vid Sandvik, vid den östra av sjön Likstammens två nedåtpekande vikar ligger denna bäckravin. Den är djupt nedskuren och ravinen cirka 6 meter bred. Trädskiktet domineras av en likåldrig cirka 70-årig granskog. Längs bäcken växer rikligt med majbräken, liksom på de översilningsytor som ansluter till huvudfåran. Bland källskogsarter som anträffades hör bäckbräsma, gullpudra, bäckveronika, källarv och ängsfräken. (K. Ingvarson 20.7.2001).

167. Svartsjöns norra ände, Lunda socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 1a

X6506310 Y1551383

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 11

Påverkan: gammal körväg

Beskrivning: Sörmlandsleden passerar Svartsjön i norr förbi en vacker källskog med dominerande gran. Lokalen ligger nära gränsen mot Östergötlands län. Vid leden finns en källa med brunnslock. I skogen finns en liten bäck, som flödar under våren och efter regnvädersperioder. Trädskiktet består av ca 80-90-årig granskog med inslag av enstaka tall och al. Buskskiktet är ganska klen utvecklat med litet hassel, brakved och rönn. Vegetationen är både art- och individrik med dominerande majbräken och skogsfräken. Stora delar av området är översilningsmark. Död ved finns bara i ringa omfattning. I den rika floran märks den sällsynta spädstarr, repstarr, skärmstarr, grönstarr, källarv, nordbräken, jungfru Marie nycklar och rankstarr (K. Ingvarson 30.7.2001).

168. S om Lindaberg, Lunda socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 2a

X6511454 Y1553613

Källskogstyp: lövrik bäckravín

Värde: 3 Indikatorpoäng: 5

Påverkan: igenväxning

Beskrivning: Längs vägen några kilometer söder om Lunda kyrka finns denna lövrika bäckdal där klippal förhärskar i trädskiktet. Buskvegetationen är delvis väl utvecklad med mycket hägg. Vegetationen är även i övrigt frodig med högväxta ormbunkar samt hallon och älggräs. Floran är annars relativt artfattig. Bäckens är ca 1,5 meter bred, nedskuren ca 0,5 meter och med kraftig meandring och spår av igenslammade korvsjöar. Bottensubstratet är mest finkornigt, fläckvis med grövre material. Bland funna växter bör noteras grönvit nattviol, strutbräken (litet bestånd), tibast och stinksyska (K. Ingvarson 30.7.2001).

169. Skimraskogen, Lästringe socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7b

X6535224 Y1582510

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 4 Indikatorpoäng: 15

Påverkan: ingen

Skimraskogen eller Timmermo utskog är ett naturreservat och Natura 2000-område bevuxet med i huvudsak gammal granskog. Utskogen har tidigare betats och man kan på flera håll se rester av tidigare mer öppna förhållanden. Idag bär skogen prägel av naturskog och inga sentida ingrepp finns i området. De mossiga blocken, de gamla träden och områdets terrängformer ger besökaren känsla av orördhet.

Skogen har lång kontinuitet och äger en rik kryptogamflora, delvis knuten till ädla lövträd men också en rik källskogsflora. Centralt i området finns nämligen ett system av källpåverkade dalgångar, vilka omges av grövre skog. I de fuktiga – våta partierna finns en rik flora av skuggfördragande arter, bl.a. ett mycket stort bestånd av skogsbräsa. Andra arter i dessa källdrag är gullpudra, källarv, stinksyska, bäckbräsa, repstarr och spindelblomster – i riktigt våta partier med mer stillastående vatten även missne och rankstarr. Bland mossor märks arter som mörk husmossa, källpraktmossa och skogshakmossa. (H. Rydberg 3.7.2003).

170. Linuddens NR, Nicolai socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 2e
X6513460 Y1574447

Källskogstyp: lövkällskog
Påverkan: ingen

Värde: 5 Indikatorpoäng: 15

Beskrivning: Det välkända naturreservatet Linudden innehåller i vissa delar marker, vilka genomströmmas av ytligt, kalkrikt vatten. Mulljordslagret är förhållandevis tunt och vilar på ett lager kalkrika strandvallar. Lutningen är relativt svag men konstant över ett större område. I trädsiktet märks främst asp, ask, al och björk – i torrare delar lind. Busksiktet av hägg och hassel bidrar till lummigheten. Kärlväxtfloran är artrik och varierad med många sällsynta arter, vilka åtminstone delvis gynnas av det rörliga markvattnet. Fläckvis blir floran mer ensartad, vilket beror på ett tätt uppslag av askplantor, vilka tar näring från omgivande vegetation. I området finns rikligt med död ved och det ter sig idag alltmer naturskogsartat. I skötselplanen rekommenderas fri utveckling i dessa delar av lunden. I den rika kärlväxtfloran möter man arter som storgröe, nordlundarv, nästrot, strutbräken, ormbär, stinksyska, trolldruva och ängfräken, den senare dominerande över stora ytor. Andra växter är hässleklocka, smörbollor, storrams, lungört, vårärt, vätteros och lundelm (K. Ingvarson 26.7.2001).

171. Norr om Lund, Nicolai socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4d
X65209951 Y1565332

Källskogstyp: lövravin
Påverkan: gallring i anslutning till bäcken, lerduveskyttebana

Värde: 3 Indikatorpoäng: 12

Beskrivning: Norr om Lund, nära Nyköpingsån, ligger en aldominerad 3 – 10 meter bred bäckravin med en meterbred bäckfåra. Alskogen är tämligen gammal. I busksiktet finns en del hägg, rönn, sälj och hassel. Bäckens botten har en lerig botten. Den ligger i flack terräng, vilket gör att bredden ökar markant, upp till 4 meter, vid höga vattenflöden. En viss källpåverkan finns lokalt. Källskogsfloran är tämligen rik med arter som bäckbräsa, gullpudra, springkorn, strutbräken, bäckveronika, källarv, ormbär och stinksyska (K. Ingvarson 29.8.2001).

172. Lidakärret, Rottninge, Nykyrka socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4a
X6523460 Y1552915

Källskogstyp: lövsumpskog
Påverkan: ingen

Värde: 4 Indikatorpoäng: 2

Beskrivning: Mellan Lida och Rottninge, nära Hallbosjön, ligger en av länets finaste sumpskogar. Området är biotopskyddat och ingår i Natura 2000 som representativt exempel på lövsumpskog. Sumpskogen omges på de flesta håll av gammal barrskog. Själva sumpskogen, som är uppdelad i två separata avdelningar, domineras av klibbal, där framför allt den del som ligger närmast Rottninge är ett utpräglat sockelkärr med vattenytor mellan de vegetationsklädda alsocklarna. Bök av vildsvin förekommer allmänt. Det finns mycket död ved i området, som bär prägel av naturskog. Troligen finns en rik flora av kryptogamer, men denna är inte speciellt inventerad. Kärlväxtfloran är fattig och bland antecknade arter kan nämnas rankstarr och nordbräken (K. Ingvarson 29.8.2001).

173. Sågstugan, Ripsa socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7c
X6538309 Y1562599

Källskogstyp: lövklädd bäckravín
Påverkan: ingen

Värde: 4 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Sydväst om Sågstugan, nära sjön Båven, ligger en liten, i huvudsak opåverkad, albevuxen bäckdal med en rik flora av skuggtåliga växter. I sluttningen vid sidan av bäcken förekommer en del översilade ytor. Bäckens som delvis har en stenbelagd botten mynnar i ett dike med skogssäv. Lövskogen i lunden domineras av klibbal och hassel, i övrigt märks majbräken, hallon och andra kväveälskande arter samt källskogsväxter som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, strutbräken, bäckveronika, ormbär och trolldruva. (H. Rydberg 5.8.2002).

Den giftiga trolldruvan växer vid Sågstugan i Ripsa. Foto: Hans Rydberg

174. Gullringsdal, Ripsa socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7c
X6537600 Y1562284

Källskogstyp: lövklädd bäckravín
Påverkan: ingen

Värde: 4 Indikatorpoäng: 11

Beskrivning: Nedanför den välkända Spikstenen, intill landsvägen ned mot Sibro vid Båven ligger denna fina källskog med väl utbildade översilningsmarker i en sluttningen mot väster. Rester av igenslammade gamla diken kan skönjas. Trädskiktet är ganska glest med några äldre träd av al och gran samtidigt som buskskiktet tycks få en allt högre omfattning av framför allt hägg. Det finns i skogen även en del hassel. Hasseln är delvis grov och död ved finns i stor omfattning. Ned mot sjön ökar inslaget av gran. Även om källskogen är mycket fint utvecklad är florán inte påfallande rik. Det finns litet tibast, ett bestånd med skärmstarr, samt ängfräken, nordbräken och ormbär. Dock är skogen i övrigt relativt artrik, delvis på grund av variationer i fuktigheten (K. Ingvarson 9.8.2001).

175. Sydost om Åby, Ripsa socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 8d

X6540954 Y1568430

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: dikning, körspår, granplantering

Beskrivning: Längs den slingrande vägen mellan Aspa och Ripsa kyrka ligger denna bäckravin. Dalgången domineras av ung askskog med en omkringliggande ca 30-årig granplantering. Ravinen har flera översilningsytor beväxna med ormbunkar och andra källskogsväxter. Bäckens botten är stenig – grusig med enstaka block. Bäckens delar sig ibland och då är omgivande markytan översilad. I den delvis rika floran finns gullpudra, bäckbräsma, näckmossa, missne, rankstarr, stinksyska och ängsfräken (K. Ingvarson 14.8.2001).

176. Norr om Bjurkärr, Ripsa socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 8e

X6542536 Y1571094

Källskogstyp: granravin, grankällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 16

Påverkan: dikning, granplantering, kraftledning

Beskrivning: Norr om Bjurkärr mot Tyviken i Båven finns en granbevuxen bäckdal med små rännilar från kanterna. Granen är likåldrig, men i luckor uppträder lövskog med al, björk och hassel. Bäckens botten består av finsediment och vegetationen i denna del är vacker och omväxlande. Källskogen äger en rik mossflora som bör undersökas närmare. Floran längs bäcken och i källpåverkade partier är rik med inslag av bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, springkorn, bäckveronika, källarv, nord- och lundbräken, stinksyska, svarta vinbär, ängsfräken och trolldruva (K. Ingvarson 14.8.2001).

177. Grindstugan SO om Hult, Runtuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5d

X6527324 Y1566767

Källskogstyp: grankällskog, lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: Dikning och körspår i vissa delar.

Beskrivning: Sydost om Hult finns en klassisk lokal för skogsbräsma, uppmärksamman redan 1978 vid länsstyrelsens naturinventering. Området består av en mindre dalgång, som delvis betas av kreatur. Trädskiktet domineras av gammal al. I kanterna finns gott om gamla granar. Området består av olika typer av källpåverkad mark med översilningsytor, bäckfåror och topogent alkärr. Topografin är varierad och det finns gott om strukturer som stenar, stubbar, rotvältor etc. Vegetationen varierar från högrötsamhällen där högväxta ormbunkar ingår till lågrötpartier, där det vissa år växer tusentals exemplar av skogsbräsma. Därutöver finns i området arter som gullpudra, bäckveronika, källarv, lundbräken, missne, rankstarr, ormbär och trolldruva. Troligen är källskogen en intressant mosslokal, som bör undersökas närmare (K. Ingvarson 28.8.2001).

178. Öster om Björktorp vid Långsjön, Runtuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5e

X6525121 Y1571602

Källskogstyp: grankällskog, lövkällskogVärde: 3Indikatorpoäng: 8Påverkan: Gallring av skog på översilad mark..

Beskrivning: Vid sydändan av Långsjön finns en liten översilningsmark med delvis intressant flora. Gran och klibbal dominerar i området och alen, som växer i de blötaste delarna är relativt ung, men delvis sockelbildande. Hydrologin är i stort sett opåverkad och översilningsmarken väl utbildad. Lågörter dominerar i fältskiktet och bland funna källskogsarter kan nämnas bäckbräsa, repestarr, bäckveronika, källarv, nordbräken och ormbär (K. Ingvarson 21.8.2001).

179. Sydsydost om Brobystugan, Runtuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5e

X6525442 Y1572569

Källskogstyp: lövkällskogVärde: 3Indikatorpoäng: 1Påverkan: Ingen

Beskrivning: Nära väg 223 ligger en alsumpskog med sockelbildning och vattenfyllda sänkor mellan träden. Under lågvatten ligger dessa ytor som nakna gyttjebäddar. Med ökad succession kommer området att stiga i värde. Vitmossor dominerar marken upp- och nedströms kärret och det växer en hel del starr, främst rankstarr i själva alskogen. Uppemot västra branten finns ett källpåverkat parti med intressanta mossor. Möjligen bör mossfloran här inventeras. (K. Ingvarson 21.8.2001).

180. Rosenlund, Runtuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5e

X6525437 Y1573548

Källskogstyp: granbäckdal, grankällskogVärde: 4Indikatorpoäng: 7Påverkan: gammal körväg, gallring av skog

Beskrivning: Öster om Rosenlund finns en grandominerad bäckravin med tydlig källpåverkan. En hel del al finns vid bäcken. Området tycks inte ha varit kalavverkat på lång tid och en viss trädkontinuitet kan skönjas. Hydrologin är relativt orörd. I källskogsfloran finns en hel del ormbunkar, bland annat majbräken och hultbräken samt arter som gullpudra, repestarr, bäckveronika, källarv och nordbräken (K. Ingvarson 21.8.2001).

181. SV om Sjöstugan, Runtuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6d

X6530884 Y1569347

Källskogstyp: grankällskogVärde: 3Indikatorpoäng: 6Påverkan: fördjupat dike

Beskrivning: Söder om Kappstasjön vid Sjöstugan ligger en sluttning intill en bergbrant. En viss källpåverkan förekommer nedanför denna brant med ytligt markvatten. Trädskiktet domineras av gran med inslag av al och lönn. En del stubbar tyder på tidigare gallring. Springkorn växer uppe i bergbranten och i skrevor och små plataer, gynnad av sippervatten i berget och på hög luftfuktighet vid källsprånget nära bergfoten. Övriga arter i källmiljön är gullpudra, källarv och svarta vinbär. (K. Ingvarson 21.8.2001).

182. Österby, Råby-Rönö socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5c

X6528677 Y1563983

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: Ingen

Beskrivning: Nära Österby ned mot en mindre åkerlapp finns ett opåverkat, källpåverkat alkärr omgiven av granskog med hassel. Till skogen angränsar ett litet fattigkärr. I kanten mot alkogen bryter källor fram. Det finns ingen utbildad bäckfåra, däremot en ca 5-20 meter bred, källpåverkad dalplata, där det sannolikt är mycket sankt under högvatten. Större delen av marken täcks av lågörtvegetation med delvis nakna fläckar. Skärmstarr är tidigare uppgiven härifrån, men arten sågs inte alls. I stället växte i den källpåverkade delen arter som bäckveronika, källarv, missne, nordbräken, rankstarr och svarta vinbär. (H. Rydberg 19.7.2002).

183. Kurtorp, Råby-Rönö socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5c

X6529476 Y1563633

Källskogstyp: granbevuxen bäckravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: Ingen

Beskrivning: Cirka 500 m SO om Kurtorp finns en bäckdal med omgivande, olikåldrig cirka 60-årig granskog. Bäckan meandrerar i sin nedre del. I detta parti växer mest lövskog. Vegetationen är näringskrävande med högväxta gräs och örter. I anslutning härtill finns en videlund med nässlor och andra kvävegynnade arter. I norra delen finns källor med järnhaltigt, rostfärgat vatten. Vid dessa växer bland annat stora mängder gullpudra. Kring själva bäcken finns marker med rörligt, ytligt rinnande vatten och en karaktäristisk vegetation med örter och ormbunkar, särskilt majbräken. Där marken inte är källpåverkad täcks den av morän med blåbär och skogsmossor. Området är hydrologiskt opåverkat. I partier med rörligt grundvatten finns rika örtmattor. Området är botaniskt intressant genom förekomsterna av gullpudra, dvärghäxört, bäckbräsma, bäckveronika, källarv, rankstarr, skogsstjärnblomma, besksöta, röda vinbär och på stenar i bäcken rikligt med näckmossa (H. Rydberg 19.7.2002).

184. Strax SV om Hultstugan, Råby-Rönö socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6c

X6532579 Y1562554

Källskogstyp: granravin, lövrik bäckravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: ingen

Beskrivning: På östra sidan av Lidsjön finns en grandominerad bäckravin med stort inslag av hassel samt en del klibbal. Bäckravinen är nedskuret i lerigt material. Skogstyperna varierar från unga igenväxningsbestånd till äldre skogar, från barrmiljöer till lummiga bestånd med mycket lövträd. Bland källskogsväxter påträffades vid besöket bäckbräsma, gullpudra, springkorn, bäckveronika och källarv (K. Ingvarson 7.9.2001).

185. Nölstabäcken, Stigtomta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4b

X6522438 Y1558540

Källskogstyp: lövravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 17

Påverkan: bäcken rätad väster om stora vägen.

Beskrivning: Nära Nölsta i Stigtomta finns en grandominerad bäckravin med flera mycket grova granar. Bäckan är djupt utskuren i det fina materialet och visar exempel på typisk och mycket kraftig meandering med avsnörda korvsjöar. I genomsnitt är bäcken cirka 3 meter bred. Mot bäcken finns flera biflöden, ofta utbildade som källströmmar. Skogen är gammal, troligen uppemot 100 år. I norra delen ökar inslaget av al. Ravinslänterna domineras på de flesta håll av lövträd som rönn, björk och asp. Även väster om vägen ökar inslaget av lövträd. Vildsvin bökar i området. Floran längs Nölstabäcken är artrik och varierad och bland noterade arter kan nämnas majbräken, hässlebrodd, bäckbräsa, gullpudra, strutbräken (rikligt), bäckveronika, källarv, lundbräken, nordbräken, ängsfräken, svarta vinbär, hultbräken och rutlungmossa (K. Ingvarson 29.8.2001).

186. Åsendal-Nysätter, Svärta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 3f

X6518671 Y1575480

Källskogstyp: löv-barrsumpskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 1

Påverkan: ingen

Beskrivning: Väster om Åsendalsbergets fornborg finns en mycket intressant sumpskog av topogen, örtrik typ men utan egentlig källinfluens. Kärret är ett mycket välutbildat sockelkärr med rik grönska på socklarna och vattenspeglar (under högvatten) däremellan. Under torrperioder täcks ytorna av svart gyttja. Kryptogamfloran är sannolikt av intresse, men är ej undersökt. Trädskiktet är flerskiktat och består av al och gran. I öster övergår sumpskogen i en mer öppen våtmark. Sumpskogen innehåller mycket få källskogsarter men är ändå mycket värdefull genom sin representativitet och sina välutbildade strukturer. Bland funna växter kan nämnas rankstarr, kärrbräken och hultbräken (K. Ingvarson 30.8.2001).

187. Asplund, Svärta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 3f

X6519867 Y1577061

Källskogstyp: lövrik bäckdal

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: skogen avverkad i SO delen

Beskrivning: Vid Asplund, öster om Sjösafjärden, finns en liten bäckravin. I den sydöstra delen är skogen avverkad men längs vägen finns litet kvar av den ursprungliga vegetationen. Här domineras trädskiktet av al, gran och hassel. Bland buskar märks förutom hassel även rönn, try, måbär och olvon. Mycket ljus strömmar dock in från kanterna. Åt öster ökar graninslaget och skogen omkring är tätare. Bäckan är ca 0,5 meter bred och kantas av små brinkar. Kring bäcken dominerar majbräken och harsyra, fläckvis även skogsfräken. Bland intressanta kärllväxter noterades lundelm, blåsippa, skärmstarr, strutbräken, bäckveronika, ormbär, trolldruva och ängsfräken (K. Ingvarson 5.9.2001).

188. Söder om Malins mosse, Svärta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4e

X6523959 Y1572012

Källskogstyp: lövrauin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: skog påverkad av gallring uppströms, där även granplanterat.

Beskrivning: I skogarna nordväst om Svärta kyrka finns en liten aldominerad bäckrauin med uppkommande gran. Omgivande barrskog är av äldre typ. I ett litet område längs bäcken finns ett mindre sockelkärr och ett fint källparti med fina miljöer för kärleväxter, lavar och mossor. Exempelvis finns dunmossa i stora bestånd. Bland kärleväxter kan man vid besöket få se bäckbräsmå, repestarr, nordbråken och rankstarr (K. Ingvarson 28.8.2001).

189. Vretastugan, Svärta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4e

X6521413 Y1573295

Källskogstyp: lövrauin, lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 8

Påverkan: körspår i själva bäckfåran

Beskrivning: Vid Vretastugan söder om Svärta kyrka ligger en lövdominerad bäckrauin med översilningsytor omgivna av cirka 60-årig blandbarrskog. Topografin är småskalig och variationen av mikrobiotoper stor, bland annat finns en del död klenved. I bäcken växer en del näckmossa, vid sidan av bäckfåran källskogsarter som bäckbräsmå, gullpudra, bäckveronika, grönstarr, källarv och rankstarr (K. Ingvarson 22.8.2001).

190. Brobystugan, Svärta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 4e

X6520923 Y1573698

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 12

Påverkan: ingen

Beskrivning: Vid Brobystugan längs gamla E4:an söder om Svärta kyrka ligger en intressant källskog, som domineras av cirka 40-årig klibbal med inslag av glasbjörk och enstaka gran. Trädsiktet är likåldrigt och buskvegetation saknas i princip helt. Marken översilas på många håll. Åt söder dirigeras vattenflödet ner i en mindre bäck som är djupt nedskuren under ett äldre trädsikt av gran. Död ved förekommer i hela området. Källskogen omges av äldre barrskog. Vildsvin bökar periodvis i området. Floran är rik med inslag av bäckbräsmå, gullpudra, springkorn, bäckveronika, nordbråken, svarta vinbår, trolldruva och riklig ängsfråken och lundelm (K. Ingvarson 22.8.2001).

191. Sydväst om Bergastugan, Sättersta socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 5g

X6528610 Y1580885

Källskogstyp: lövkällskog, granrauin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 9

Påverkan: planterad 30-årig tallskog intill bäcken.

Beskrivning: I den starkt kuperade terrängen nordväst om Tystberga, norr om Blåbärskärret, ligger denna grandominerade bäckrauin med ung al i bäckfåran. Omgivande mark består av 30-årig ung tallskog. Bäcken är blockig i botten men mellan blocken finns mycket sand. Uppströms ligger ett litet kärrparti med den i Sörmland sällsynta kärrfibblan. Västerut finns ett översilningsparti med källskogsarter som bäckveronika, grönstarr, källarv, rankstarr, stinksyska och ängsfråken (K. Ingvarson 17.7.2001).

192. Ökna, Sättersta socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6g
X6531854 Y1582212

Källskogstyp: granravin
Påverkan: ingen

Värde: 4 Indikatorpoäng: 10

Beskrivning: Nordväst om Ökna leder längs en liten väg en väl synlig bäckdal, där gran dominerar på de flesta håll, framför allt i norra delen. Bäckens är mycket djupt nedskuren och i anslutning till denna finns ett antal mycket grova granar med 60-70 cm i diameter. Död ved förekommer allmänt längs bäcken. I söder ökar lövträdsinslaget och här finns mycket al, men även rönn och hassel. Här ökar också bäckens meandering och man kan se antydning till igenvuxna korvsjöar. Längs ravinen finns stora bestånd av strutbräken. Andra källskogsarter i området är nordlundarv, bäckbräsma, nordbräken och ormbär. (K. Ingvarson 17.7.2001).

193. Norrby, Sättersta socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 6g
X6530639 Y1580015

Källskogstyp: lövbevuxen bäckravin
Påverkan: ingen

Värde: 5 Indikatorpoäng: 17

Beskrivning: Bäckravinen vid Bogsta har varit känd som intressant naturområde sedan mitten av 1970-talet. Bäckens meandrerar långsamt i stora slingor i närheten av Norrby säteri och vidare åt söder. Dalgången är bevuxen med en gammal ädellövskog och klibbal. Vegetationen är påverkad av näring och många högorter finns i mängd. Bitvis är bäcken mycket djupt nedskuren och på de branta brinkarna samt nära bäcken, i dess översvämningsspartier, finner man en artrik källskogsflora med inslag av bäckbräsma, gullpudra, nordlundarv (riklig!), springkorn (riklig!), ormbär, rankstarr, stinksyska, trolldruva, humle, smörbollor och svarta vinbär. Tidigare på 1970-talet fanns även storgroë, *Poa remota*, i området. Det finns gott om död ved i bäckdalen, som klassats som nyckelbiotop. (K. Ingvarson 17.7.2001).

Vid Norrby växer det mycket springkorn. Foto: Hans Rydberg

194. Skog SV om Harlinge, Torsåkers socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 7h

X6536234 Y1587226

Källskogstyp: granravin

Värde: 3

Indikatorpoäng: 4

Påverkan: uppströms bäcken finns dikningar och ungskog

Beskrivning: Sydväst om Harlinge ligger en grandominerad bäckravin med cirka 90-årig granskog med litet inslag av al och hassel. Bäcken har en bredd av 20-40 cm och porlar sakta fram. Ravinen har en bredd av cirka 6 meter. Botten är omväxlande grusig och lerig. Bland växter i dalgången kan nämnas gullpudra, bäckveronika och källarv. (K. Ingvarson 19.7.2001).

195. Fada kvarn, Tuna socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 2c

X6512420 Y1560078

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 6

Påverkan: ingen, dock tidigare kvarnverksamhet.

Beskrivning: Nedanför den kulturhistoriskt intressanta kvarnmiljön vid Fada kvarn finns en bäckravin med kraftigt strömmande vatten. Bäcken är på bredaste stället omkring 2 -3 meter bred. Närmast landsvägen finns rester av den gamla kvarnen. Bäcken omges av grov lövskog med dominerande al. Insprängda ädellövträd, främst lönn, bidrar till lummigheten liksom buskskiktet som består av hägg och hassel, den senare ej sällan mycket grov och trädformig. I området finns rikligt med död ved, allt från grenar och pinnar till mycket grova lågor av lövträd. Det är mycket blockigt i och längs bäcken. Nära landsvägen finns en naturlig forssträcka. Sörmlandsleden passerar i området. Kärlväxtfloran är inte så rik som man kunde förvänta sig med tanke på de goda förutsättningarna men det finns gott om skuggtåliga arter i lunden. Bland funna arter märks nässelklocka, röda och svarta vinbär, rödblära, ängsdaggkåpa, lundelm, bäckveronika, ormbär, stinksyska och framför allt trolldruva, den senare i mycket stora bestånd (H. Rydberg 17.7.2002).

196. Vibberholmen, Tunabergs socken

NYKÖPINGS KOMMUN

09H 0b

X6501070 Y1555425

Källskogstyp: bäckravin

Värde: 5

Indikatorpoäng: 18

Påverkan: ingen, dock omgiven av tidigare planterad åkermark

Beskrivning: I länets sydöstligaste hörn, vid Vibberholmen, ligger en ganska djupt nedskuren bäckravin med kraftig meandering i nedre delen. Tidvis är bäcken uttorkad och man ser då att bottenfåran på många håll är stenig. I norra delen omges bäcken av f.d. åkermark som planterats med gran. Ravinen är örtrik i den norra delen mot åkrarna. Trädskiktet domineras av klibbal med inslag av ask, alm och asp, men i norra delen ovanför vägen är det mest gran. I buskskiktet är det rätt gott om hägg, ask och hassel och det finns inslag även av try, måbär och olvon. Området är sedan tidigare känt för sina botaniska värden. Bland källskogsarter märks bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, strutbräken, tibast, bäckveronika, källarv, ormbär, stinksyska, svarta vinbär och ängfräken (K. Ingvarson 20.6.2001). Vid ett besök i maj 2009 återfanns samtliga ovan nämnda arter samt lundväxter som sårläka, vätteros, vårärt, lungört, tandrot, hässlebrodd, lundelm och skogsvicker. Området ingår i naturreservatet Nävekvärns klint. (H. Rydberg, kompl. uppg. 2009).

Den rika lövskogen kring bäckravinen vid Vibberholmen.

197. 500 m SO om Bråten, Tunabergs socken
 NYKÖPINGS KOMMUN

09H 0d
 X6500140 Y1566401

Källskogstyp: löv- och gransumpskog Värde: 3 Indikatorpoäng: 5
Påverkan: avverkning i anslutning till lokalen, körspår.

Beskrivning: Sydost om Bråten, nära Bråviken, finns en sumpskog med lågt vattenstånd, där vitmossor dominerar i bottenkiktet. Trädskiktet är flerskiktat med al, gran och björk. Sockelbildning är vanlig runt träden. Vegetationen är varierad och i viss mån påverkad av röjningsgödsling från intilliggande avverkningar. Död ved förekommer i begränsad omfattning. Flöden med rörligt vatten finns i kanten, där vi också har den rikaste floran med bland annat skärmstarr och dvärghäxört (K. Ingvarson 17.8.2001).

198. Strax NV Björksund, Tystberga socken
 NYKÖPINGS KOMMUN

09H 3g
 X6519623 Y1584215

Källskogstyp: lövrik bäckdal Värde: 3 Indikatorpoäng: 6
Påverkan: dikning

Beskrivning: Nordväst om Björksund finns en mindre bäckdal med en gles, ca 50-årig alskog. Bäckens har rätats och fördjupats till ett dike. Topografen är jämn, men marken lutar svagt åt sydost. Partier med ytlig grundvattenströmning förekommer. Floran är delvis trivial, mest växer högröter, främst älggräs, men rester av en intressantare flora förekommer här och var, exempelvis finns det gullpudra, lundelm, springkorn, ormbär och stinksyska i området (K. Ingvarson 30.8.2001).

199. Hälgö, ca 1 km N om, Tystberga socken
NYKÖPINGS KOMMUN

09H 3h
X6517037 Y1586286

Källskogstyp: löv-/grankällskog
Påverkan: dikning

Värde: 4 Indikatorpoäng: 13

Beskrivning: Söder om Björksund, vid Blankviken och ned mot Hälgö, finns en blandskog på mark med rörligt grundvatten. Trädskiktet utgörs av gran och klibbal, där alen är ca 50-årig – granen betydligt yngre. Bitvis är skogen nästan flerskiktad. Död ved finns bara i ringa omfattning. I buskskiktet finns en del föryngrad ask. Längs vägen, cirka 20 meter från denna leder ett dike. Marken är kraftigt uppbökad av vildsvin, vilket påverkar vegetationen. Trots detta är floran rik med många intressanta arter som dvärghäxört, gullpudra, skärmstarr, springkorn, nordbräken, ormbär, stinksyska, ängsfräken och svarta vinbär (K. Ingvarson 5.9.2001)

Trosa kommun

200. SO om Ullaberg vid Sillen, Trosa-Vagnhärads socken
TROSÅ KOMMUN

09H 7i
X6536321 Y1592271

Källskogstyp: granravin
Påverkan: granplantering, dikning

Värde: 3 Indikatorpoäng: 9

Beskrivning: Från vägen ned mot sjön Sillen, sydost om Ullaberg, finns en grandominerad bäckravin som endast är grunt nedskuren i sedimenten. Bäckens botten är grusig – stenig och är ca 30-40 cm bred. Granskogen är omkring 90 år gammal, men mot sjön är den tidigare avverkad och nu ersatt av ungskog. Allra närmast sjön är skogen sparad och här finns även en del al. Bäckens utloppet är rätad. Floran i ravinens är relativt artrik med arter som strutbräken, gullpudra, lundbräken, nordbräken, ängsfräken, ormbär och stinksyska. (K. Ingvarson 27.7.2001).

201. SV om Ullaberg, Trosa-Vagnhärads socken
TROSÅ KOMMUN

09H 7i
X6536209 Y1591863

Källskogstyp: granravin
Påverkan: ingen

Värde: 3 Indikatorpoäng: 6

Beskrivning: Sydväst om Ullaberg finns en liten bäckravin med ett likåldrigt, ca 70-årigt trädskikt av gran. Bäckens botten är ca 1-1,5 meter bred och verkar på flera håll fördjupad. Bottensubstratet är sand och grus. På små stenar väcker näckmossa. Vattnet i bäcken är brunfärgat av utfälld humus. Bitvis omges bäcken av mindre hyggen. Floran är relativt trivial men fläckvis rikare med kärrfräken, gullpudra, stinksyska, svarta vinbär, ormbär och grönstarr. (K. Ingvarson 27.7.2001).

202. O om Eriksborg, Trosa-Vagnhärads socken

TROSA KOMMUN

09H 7i

X6539731 Y1599550

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: körvägar, granplantering

Beskrivning: I Tullgarns kronopark mellan Eriksberg och Karlsro, ned mot en liten väg, sträcker sig en källskog bevuxen med gran. Marken är till stor del översilad, men hydrologin har påverkats av vildsvinens bökande. Den översilade marken är bevuxen med en ca 45-årig granskog av lågörttyp med ek- och hultbräken samt harsyra som tongivande arter. Skogen gränsar till hyggen och granplanteringar. Marken är något kalkhaltig vilket avspeglar sig i florán där det finns ovanliga halvgräs som slankstarr, loppstarr, knagglestarr, repestarr och skärmstarr, samt örter som bäckveronika och ormbär. (K. Ingvarson 31.7.2001).

203. Pilskogen nära Söräng, Trosa-Vagnhärads socken

TROSA KOMMUN

09I 7a

X6537207 Y1601226

Källskogstyp: grankällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 5

Påverkan: körspår, diken

Beskrivning: I Pilskogens sluttning mot Östersjön i kronoparken Tullgarns södra skifte finns en källpåverkad granskog. Skogen är likåldrig, ca 40 år, med litet inslag av lövträd som al och björk. Marken är svagt sluttande och över stora ytor finns ett ytligt, rörligt grundvatten. Nedströms samlar sig vattnet i en bäck. Vildsvin har bökade omkring rejält i markprofilen. Genom kalkpåverkan är florán relativt rik och man kan finna arter som skärmstarr (riklig), grönstarr, ängsfräken, trolldruva, knagglestarr, slankstarr samt lågörter av mer vanligt slag. Som en följd av högt pH finns i området en rik askföryngring (K. Ingvarson 10.8.2001).

204. Dyvikskärret, Trosa-Vagnhärads socken

TROSA KOMMUN

09I 7a

X6536183 Y1602544

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 5

Indikatorpoäng: 32

Påverkan: gränsar till ungskog

Beskrivning: Dyvikskärret i Tullgarns kronopark har som växtlokal varit känd sedan 1950-talet och genom åren lockat hundratals botanister. Kärret är en albevuxen, rätt kraftigt sluttande översilningsmark med kalkpåverkan från omgivande bergs- och moränområden. Mot Östersjön blir kärret flackare och av sumpskogskaraktär. Al och björk dominerar men det finns också enstaka ask, hägg, rönn och asp. I buskskiktet finns unga ädellövträd samt måbär, try och litet hassel. Alarna bildar stora socklar och mellan dessa flödar ett ytligt grundvatten, som har sitt ursprung från källor i sluttningen. Under högvattenperioder är kärret sankt och det är då lätt att gå ned sig. Periodvis drabbas marken hårt av vildsvinens verksamhet, men någon utvärdering hur den rika florán påverkats av deras framfart har ännu inte gjorts. Florán i Dyvikskärret är unik för sörmländska källskogar och många rariteter är funna genom åren. Troligen kommer inte alla arter upp varje år, vilket är en följd av att markerna ibland drabbas av torka eller översvämning och periodvis utsätts för rejäl störning av bökande vildsvin. Källskogarter i området är bäckbräsma, dvärghäxört, gullpudra, korallrot, nästrot, repestarr, skärmstarr (riklig), spindelblomster, springkorn, tibast, bäckveronika, källarv, lundbräken, nordbräken, ormbär, rankstarr, trolldruva, ängsfräken och inte minst dunmossa. Andra ovanliga arter i kanten av källskogen är kärrbräken, tvåblad, grönkulla, ögonpyrola och

kvällsmaskros. Området är skyddat som naturreservat (K.Ingvarson 27.7.2001, kompl. av Hans Rydberg).

205. Lilltorp, Trosa-Vagnhärads socken

TROSA KOMMUN

09H 8j

X6540489 Y1599015

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 3

Indikatorpoäng: 11

Påverkan: dikning

Beskrivning: I norra delen av Tullgarns kronopark, vid Lilltorp, ligger i norra kanten av en åker en fullkomligt utdikad sumpskog bevuxen med cirka 40-årig granskog. I övre delen är floran rik på asksly, örter och ormbunkar under ett tak av gran och björk. Här ligger ett antal källor, vars vatten flödar ned genom kärret. Källskogen är svårt skadad genom dikningen men delar av den rika floran finns alljämt kvar med arter som bäckbräsma, gullpudra, skärmstarr, strutbräken, bäckveronika, källarv och stinksyska (H. Rydberg 19.8.2002).

206. Norr om Karlsfors vid Björken, Nynäs, Västerljungs socken

TROSA KOMMUN

09H 5i

X6526583 Y1590817

Källskogstyp: lövrik bäckravin

Värde: 4

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: granplantering i anslutning till området

Beskrivning: Norr om en liten väg söder om sjön Björken finns en liten bäckravin med flerstammiga alar på socklar. I buskskiktet finns det gott om hassel. Skogen längs bäcken är naturskogsartad och det finns rikligt med död ved. På östra sidan står dessutom flera mycket grova aspar. Floran längs bäcken är relativt rik med inslag av strutbräken, skärmstarr, rankstarr, ormbär och trolldruva (K. Ingvarson 31.7.2001).

207. Hållsnäs, Västerljungs socken

TROSA KOMMUN

09H 5j

X6527180 Y1599252

Källskogstyp: lövkällskog

Värde: 4

Indikatorpoäng: 7

Påverkan: ingen

Beskrivning: På östra sidan av Hållsviken, nära gården Hållsnäs, ligger en flerskiktad, al-grandominerad källskog med en vegetation av högorter samt majbräken och rankstarr som tongivande inslag. Åt norr övergår fältskiktet först i en lågörttyp med mycket hultbräken. Ännu längre åt norr ökar inslaget av vitmossa på marken. Här är skogen relativt orörd och det finns rikligt med död ved. Sumpskogsfloran är mycket intressant med gammelgranslav, kattfotslav, skriftlav, rödgul trumpetsvamp och rankstarr. I mer källpåverkade delar märks källskogsarter som repestarr, skärmstarr, grönstarr och nordbräken. (K. Ingvarson 6.9.2001).

KARTBILAGA

**Samtliga källskogar av klass 4 och klass 5 redovisas här på karta.
Områdets nummer hänvisar till beskrivningen i rapporten.**

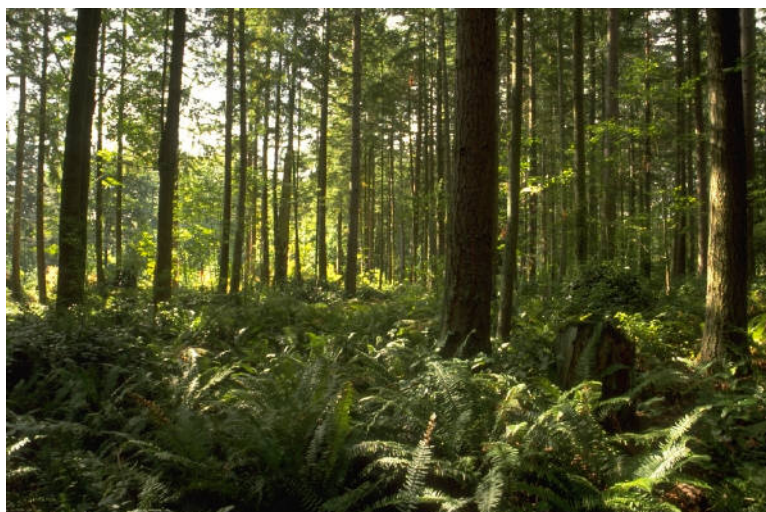
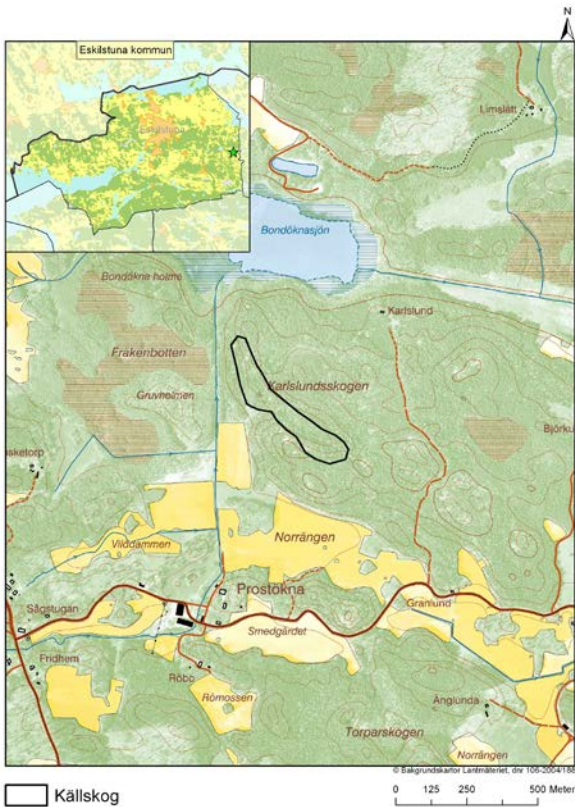

Foto: Bild från ClipArt ur Microsoft Word.

**Källskogar av klass 3 finns inte med på karta.
För dessa områden finns en x/y-koordinat, som
går att översätta till en punkt på en karta, t.ex.
i Artportalen. Punkten ligger inom området och
pekar i regel på en del av området där floran är rik
och där naturtypen är representativ.**

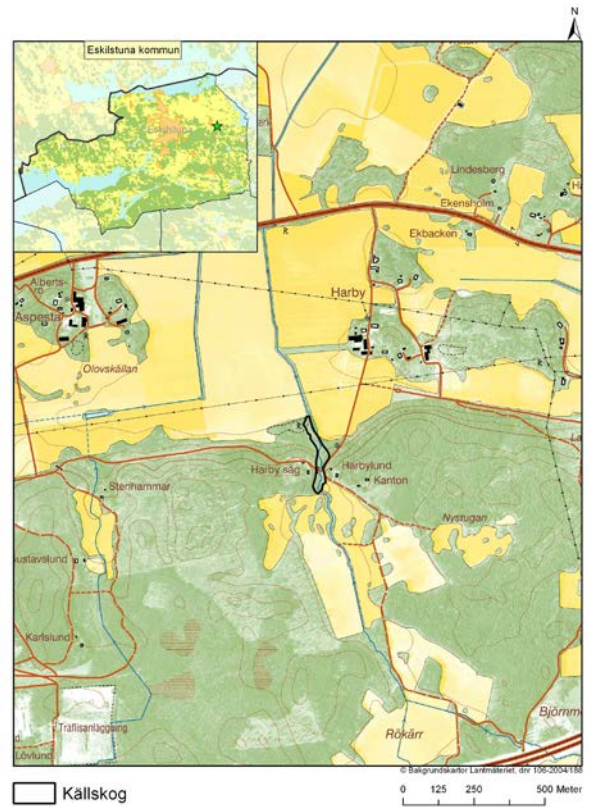
1. Eskilstuna kommun, Karlslundsskogen, Barva socken

Värde: 5

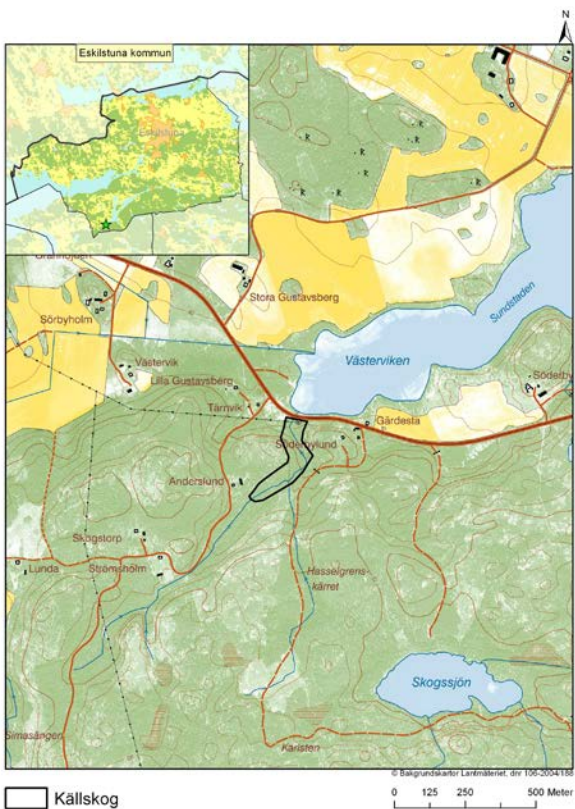
6. Eskilstuna kommun, Harby såg, Barva socken

Värde: 4

7. Eskilstuna kommun, Strömsholm, Näshulta sn

Värde: 4

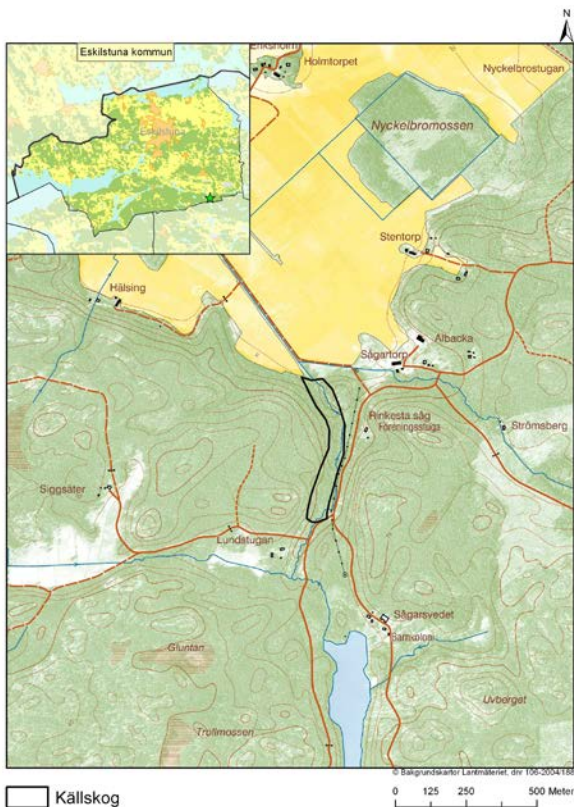
8. Eskilstuna kommun, Sandviken, Näshulta sn

Värde: 4

9. Eskilstuna kommun, Rinkesta säg, Ärla socken

Värde: 4

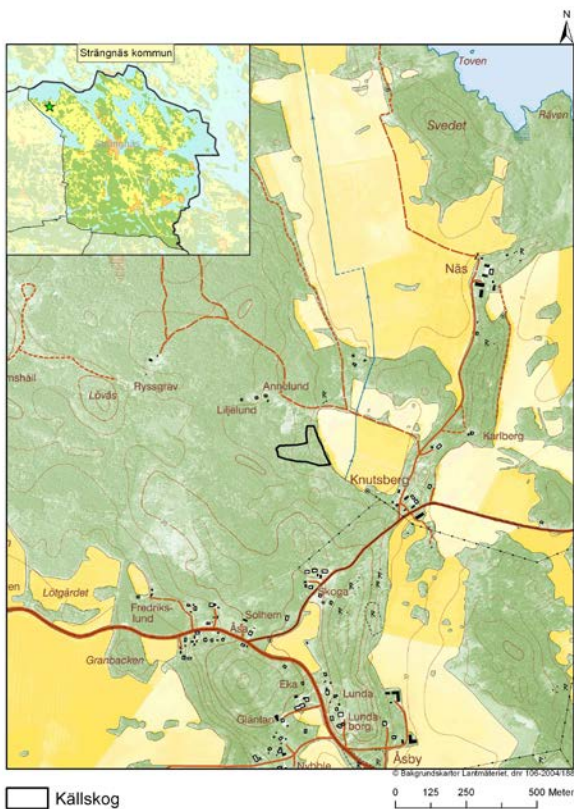
10. Eskilstuna kommun, Vagnstaviken, Öja socken

Värde: 4

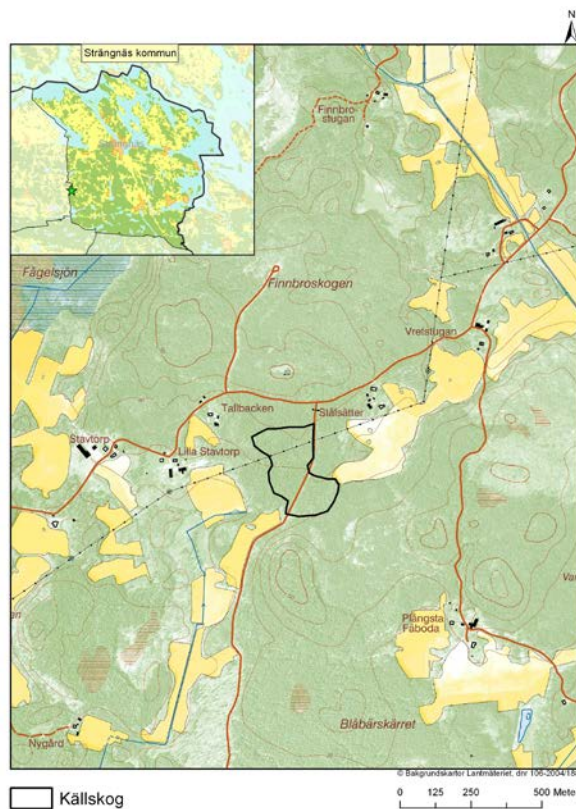
15. Strängnäs kommun, V om Knutsberg, Helgarö sn

Värde: 4

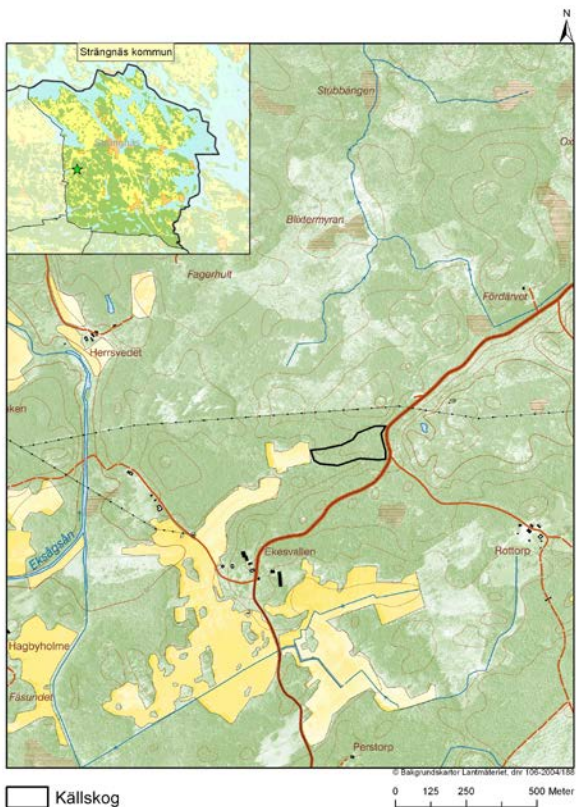
16. Strängnäs kommun, Ö om L Stavtorp, Häradns sn

Värde: 4

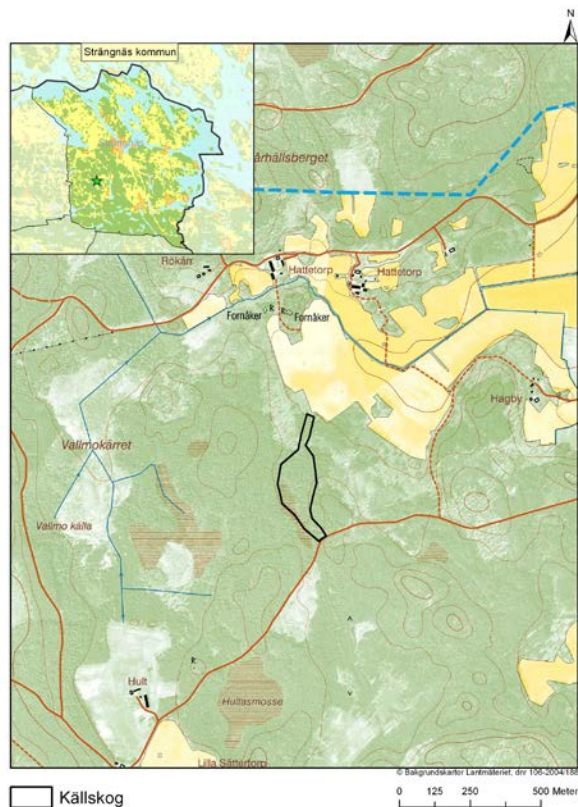
17. Strängnäs kommun, NNO Ekesvallen, Härads sn

Värde: 4

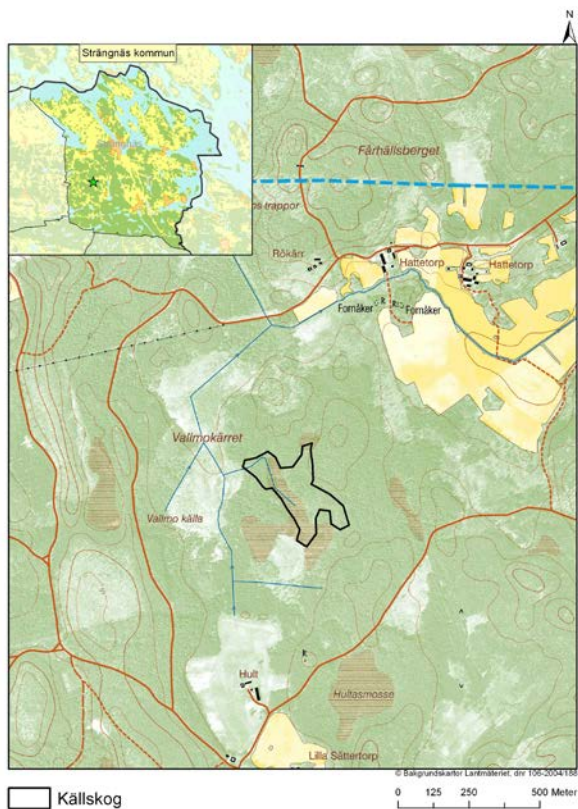
27. Strängnäs kommun, Söder om Hattetorp, Länna sn

Värde: 5

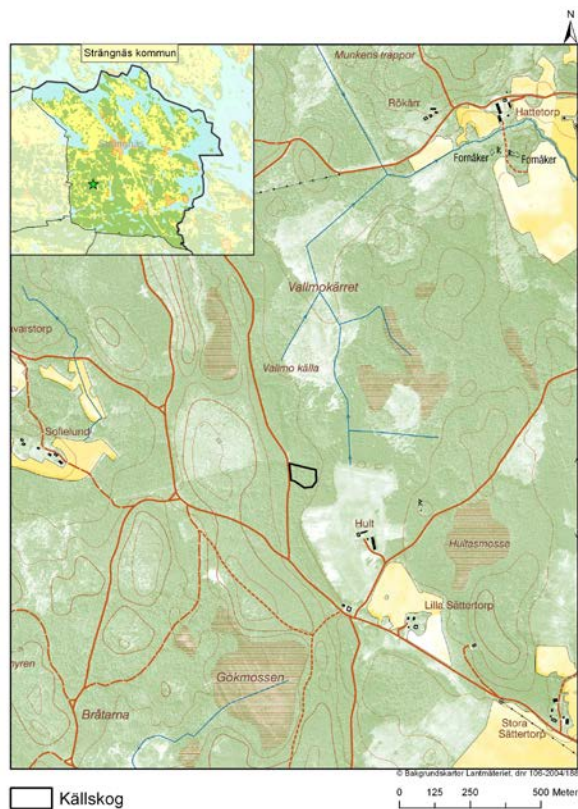
28. Strängnäs kommun, SSV Hattetorp, Härads sn

Värde: 5

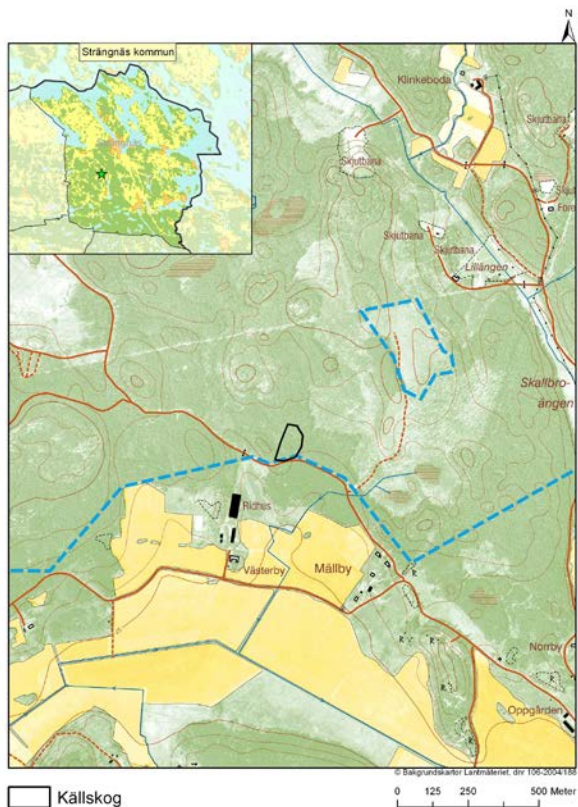
29. Strängnäs kommun, SV om Rödskär, Länna sn

Värde: 4

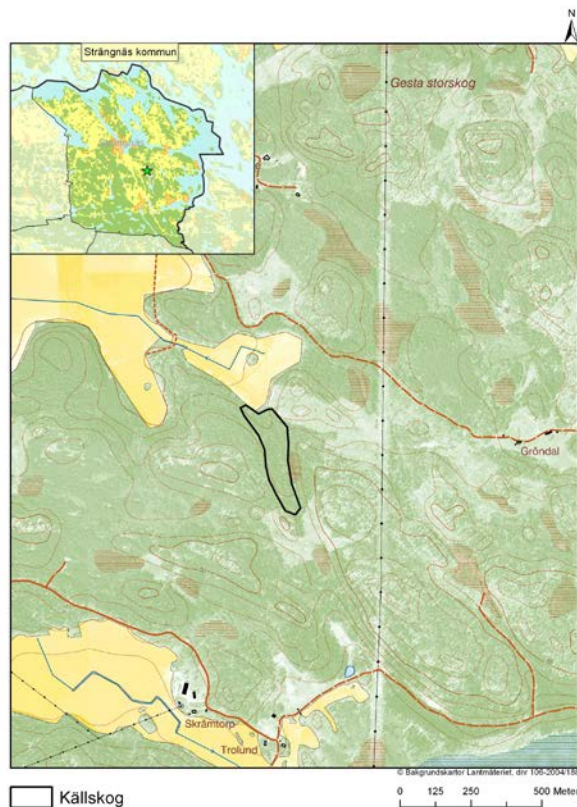
30. Strängnäs kommun, Sumpskog N om Mällby, Länna sn

Värde: 4

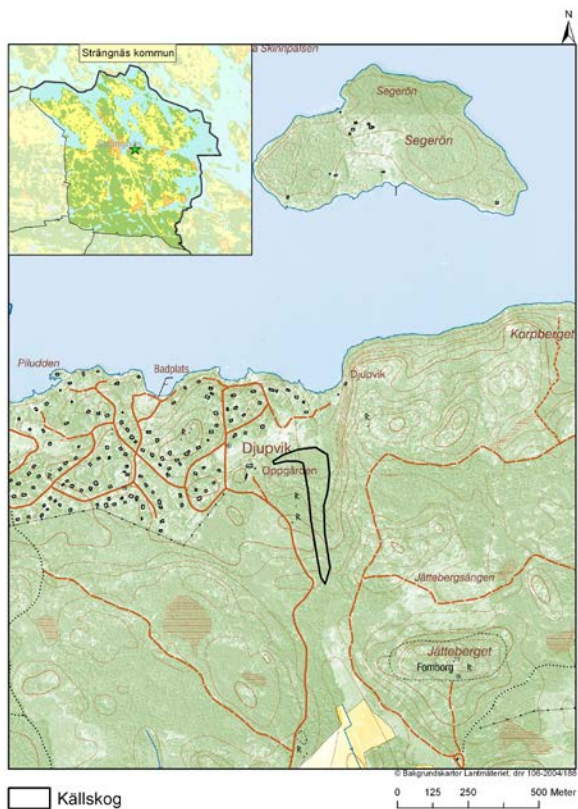
31. Strängnäs kommun, V om Gröndal, Strängnäs sn

Värde: 4

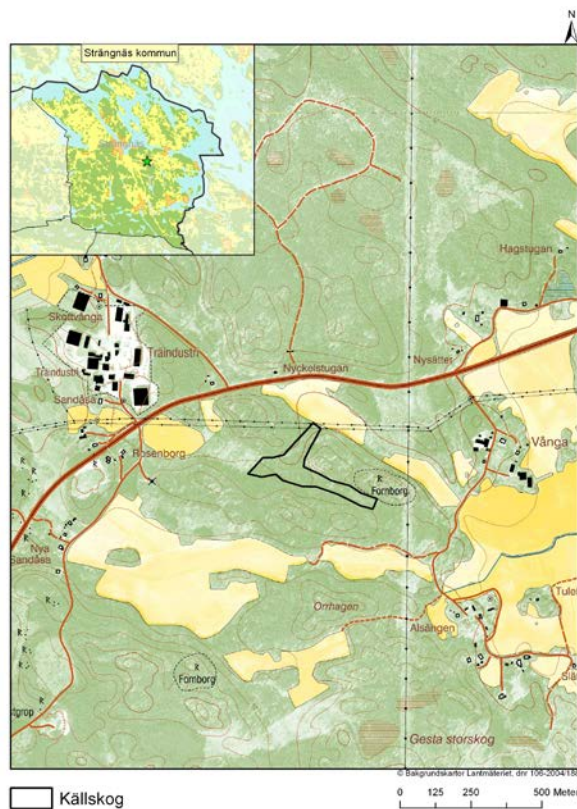
32. Strängnäs kommun, S om Djupvik, Strängnäs sn

Värde: 4

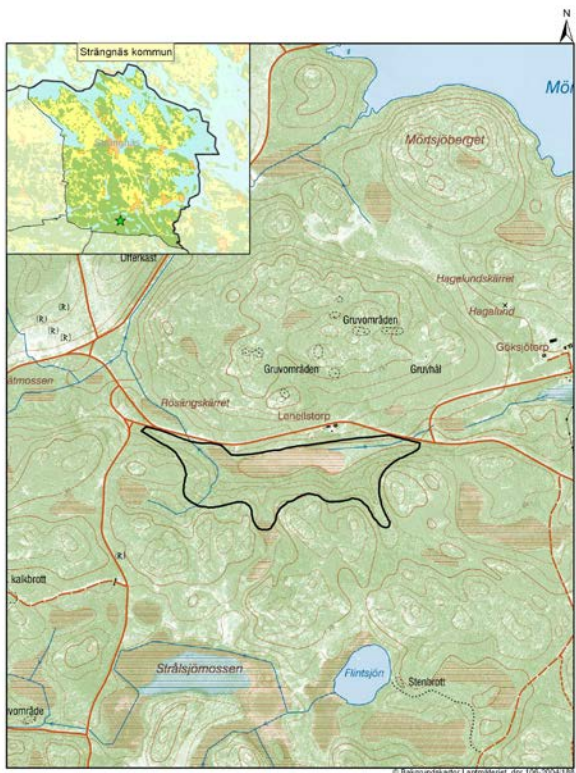
33. Strängnäs kommun, S om Nyckelstugan, Toresunds sn

Värde: 4

42. Strängnäs kommun, Lenellstorpskärret, Åkers sn

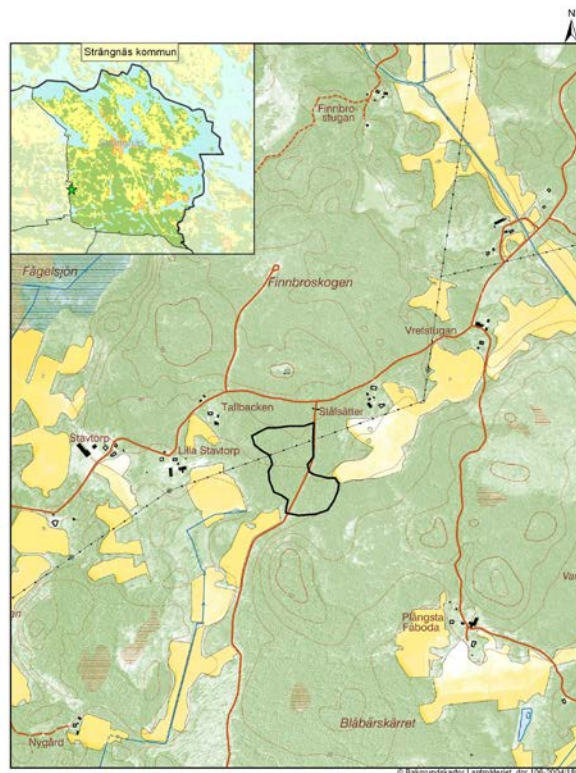
Värde: 5

☐ Källskog

46. Strängnäs kommun, N om Lövsvedet, Åkers sn

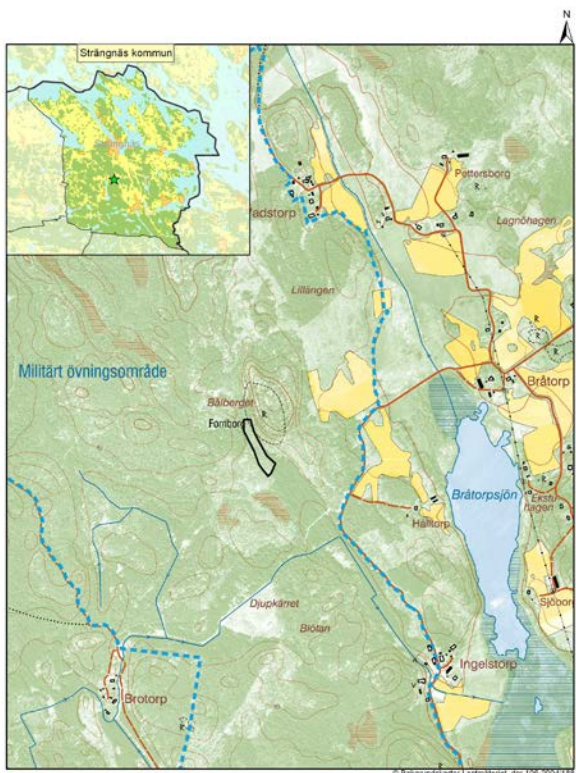
Värde: 5

☐ Källskog

48. Strängnäs kommun, V om Hälltorp, Bålberget Åkers sn

Värde: 4

☐ Källskog

49. Strängnäs kommun, Brösickeskogen, Överselö sn

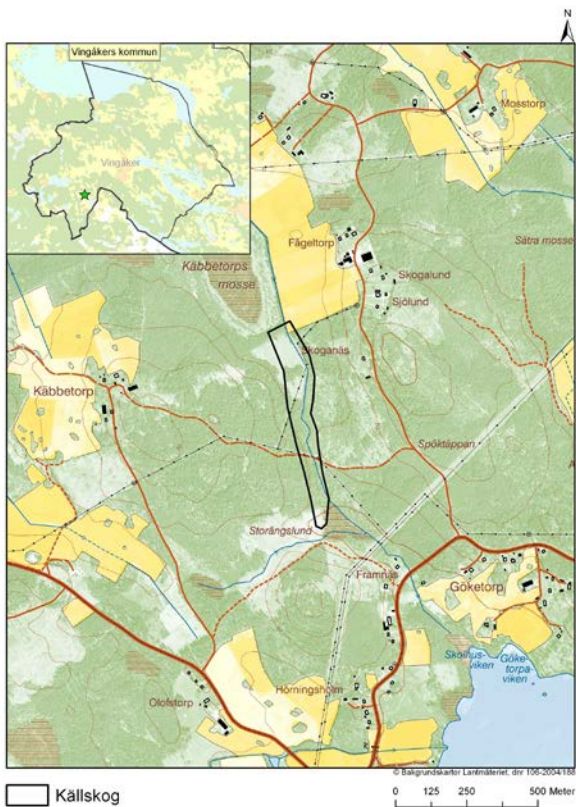
Värde: 5

☐ Källskog

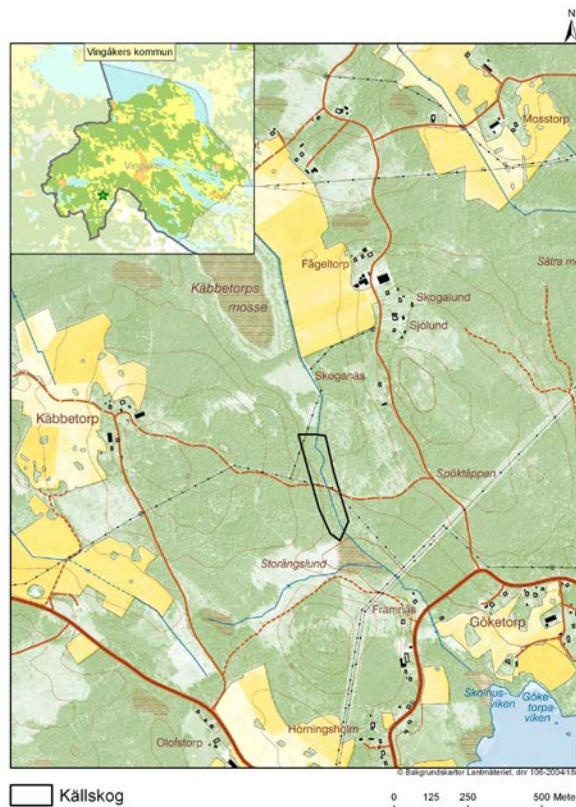
51. Vingåkers kommun, 500m S om Vittorp, V.Vingåkers sn

Värde: 4

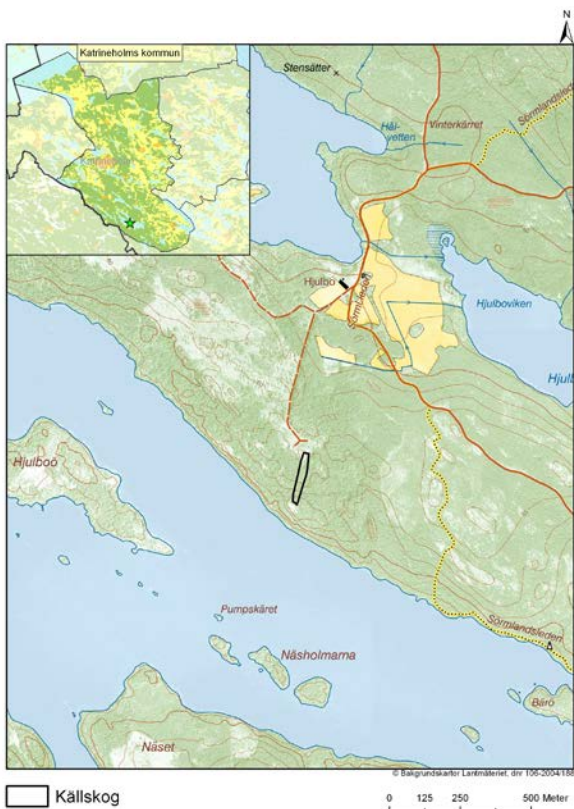
52. Vingåkers kommun, 500m NNV Framnäs, V.Vingåkers sn

Värde: 4

57. Katrineholms kommun, 600m SV om Hjulbo, Björkviks sn

Värde: 4

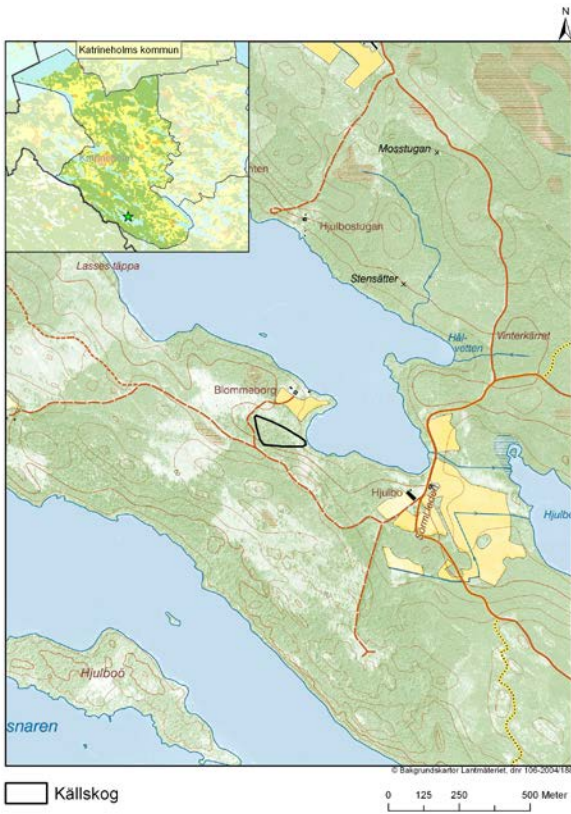
59. Katrineholms kommun, 700m SO Djupvik, Björkviks sn

Värde: 4

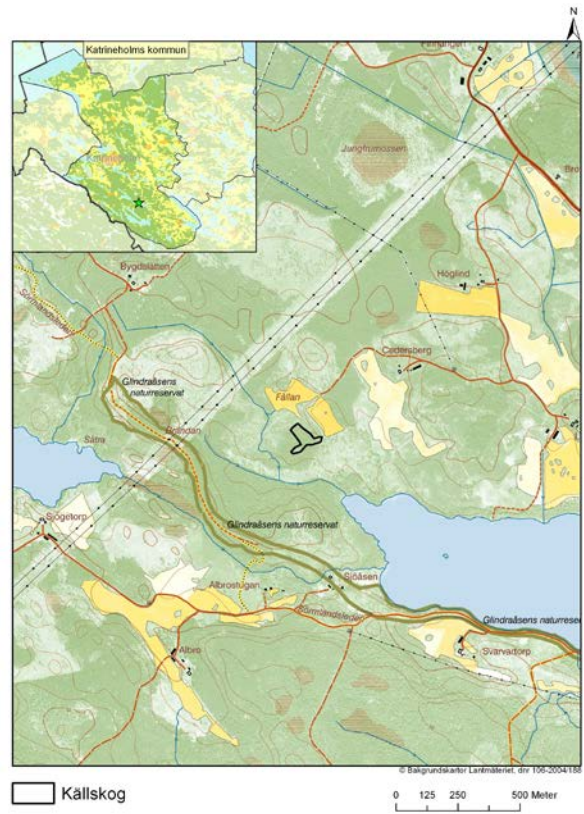
61. Katrineholms kommun, 100m S Blommeberg, Björkviks sn

Värde: 5

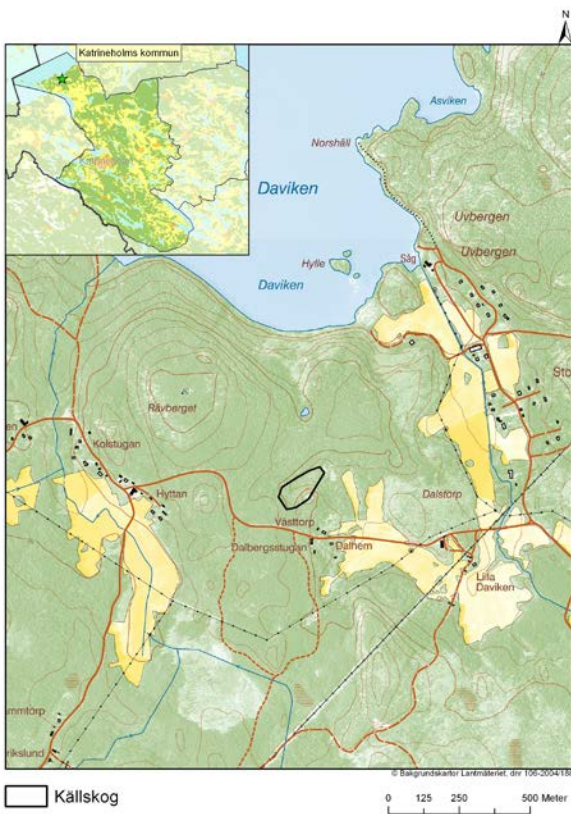
62. Katrineholms kommun, 500m VSV Cederberg, Björkviks sn

Värde: 4

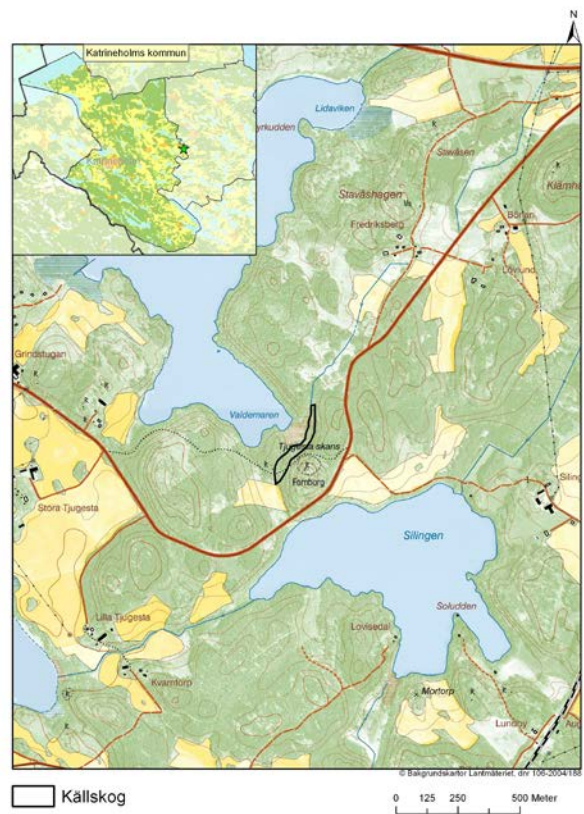
63. Katrineholms kommun, Rävbergets V sida, Julita sn

Värde: 4

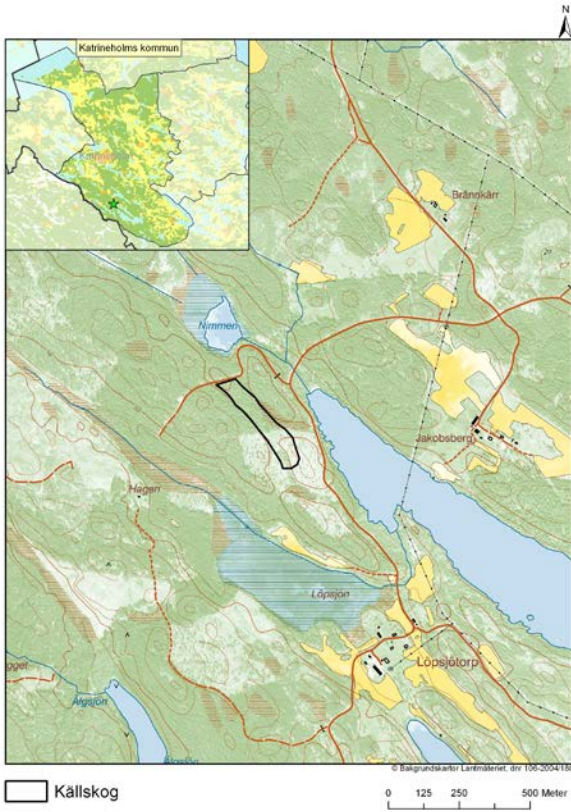
71. Katrineholms kommun, Tjugesta Skans, Sköldinge sn

Värde: 4

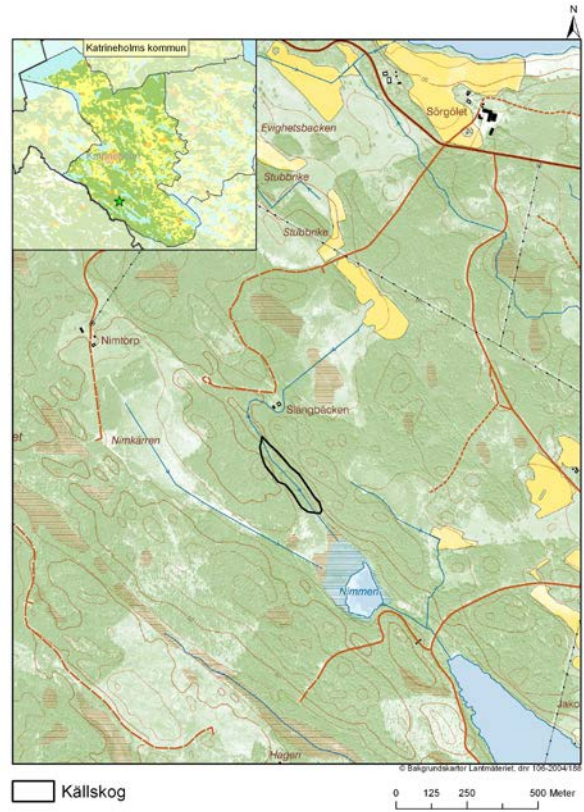
74. Katrineholms kommun, S om Nimmen, St Malms sn

Värde: 4

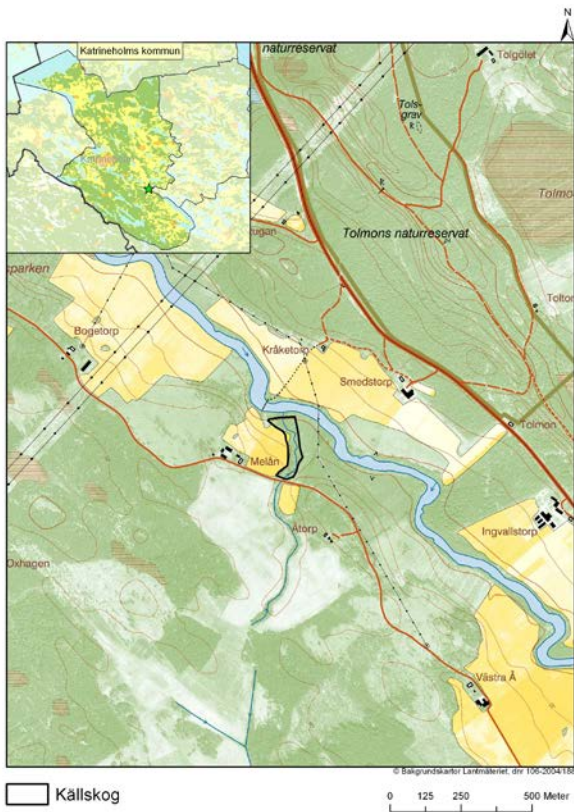
75. Katrineholms kommun, S om Slängbacken, St Malms sn

Värde: 4

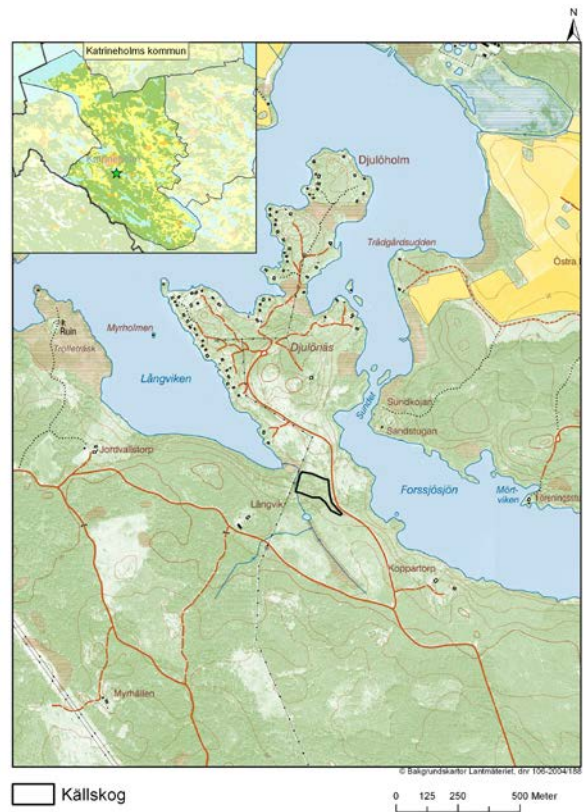
78. Katrineholms kommun, 200m O om Melån, St Malms sn

Värde: 5

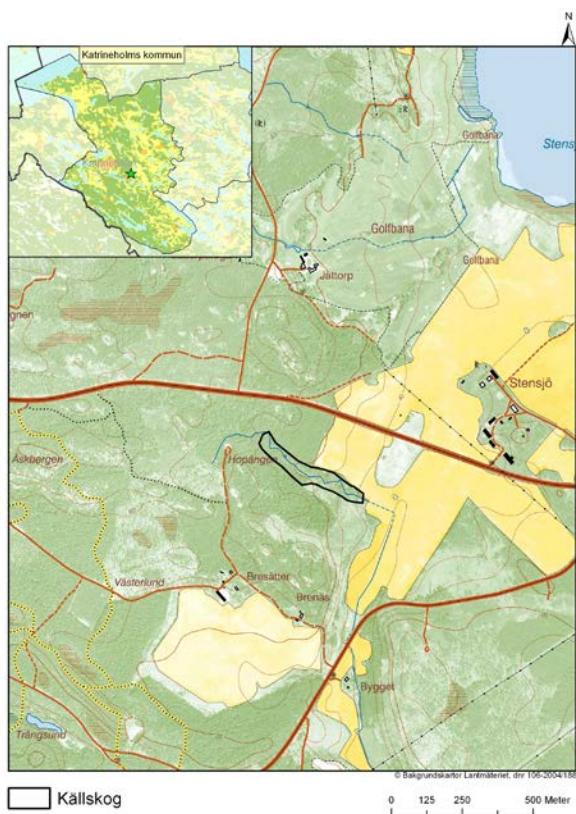
79. Katrineholms kommun, Långviksnäset, St Malms sn

Värde: 5

81. Katrineholms kommun, 500m N om Brenäs, St Malms sn

Värde: 4

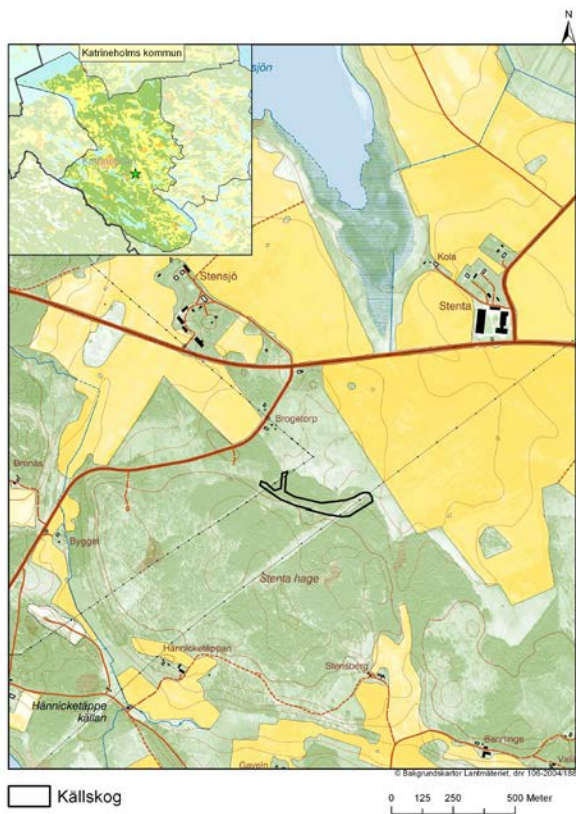
82. Katrineholms kommun, Ingeborgs källa, St Malms sn

Värde: 5

83. Katrineholms kommun, 400m SO Brogetorp, St Malms sn

Värde: 4

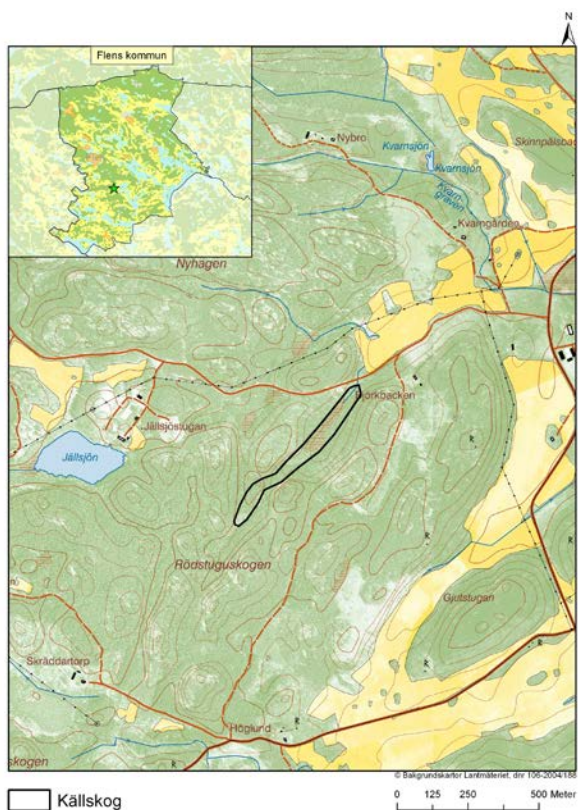
84. Flens Kommun, Nykvam, Bettna sn

Värde: 4

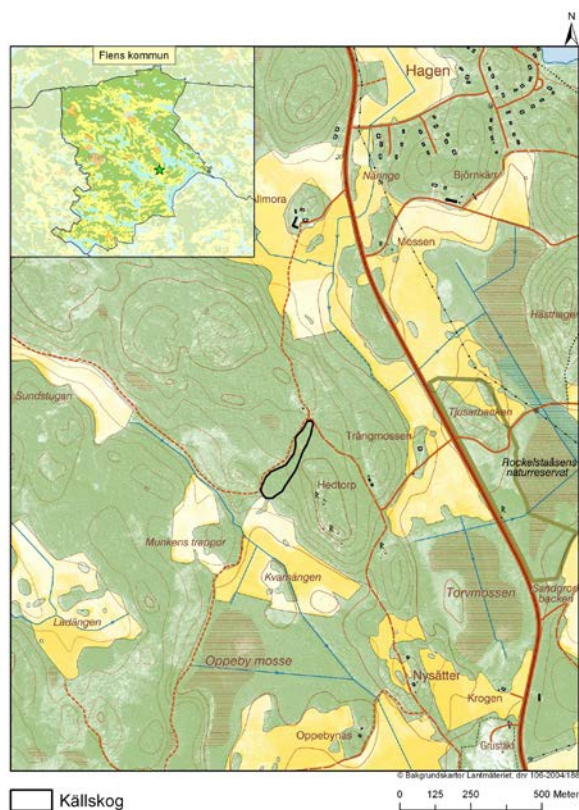
89. Flens Kommun, 400m SV Björkbacken, Vadsbro sn

Värde: 4

92. Flens Kommun, Hedtorp, Helgesta sn

Värde: 4

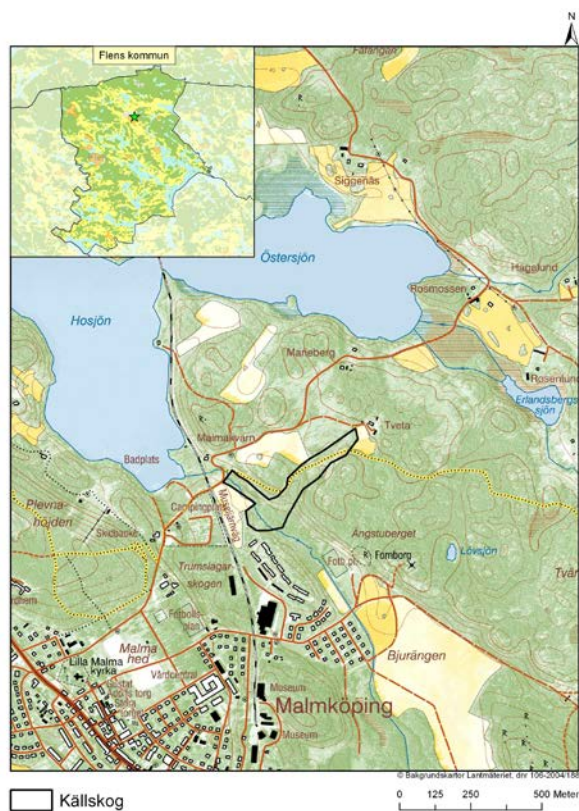
95. Flens Kommun, Sparreholms Ekhagar, Hyltinge sn

Värde: 4

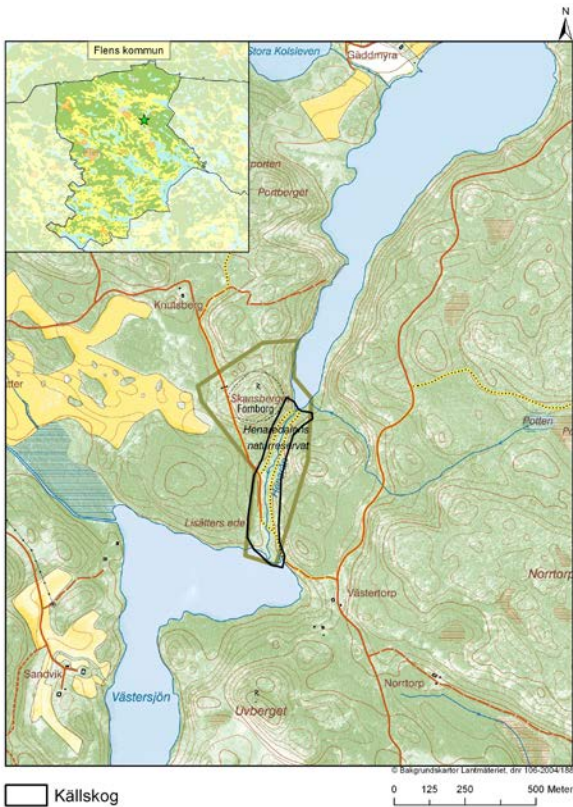
97. Flens Kommun, Malmakvarn, Lilla Malma sn

Värde: 5

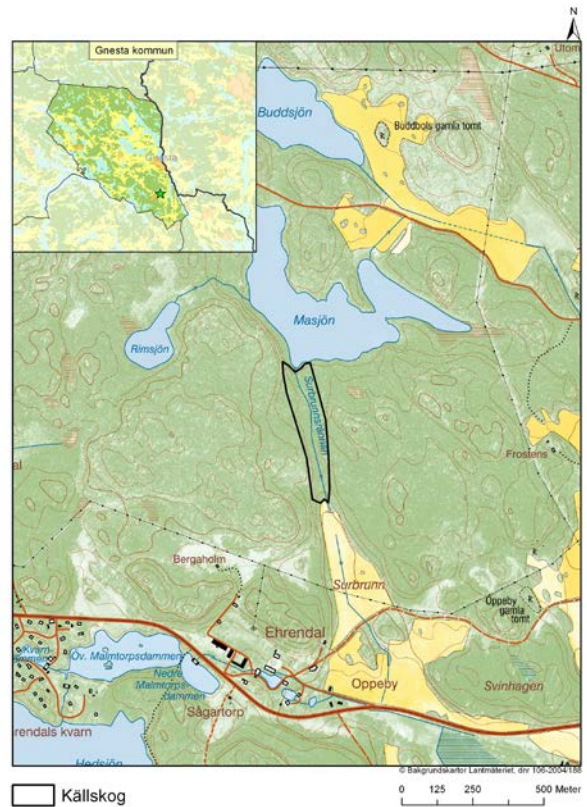
98. Flens Kommun, Henaredalens NR, Lilla Malma sn

Värde: 5

110. Gnesta Kommun, Hammarstugan, Frustuna-Kattnäs sn

Värde: 4

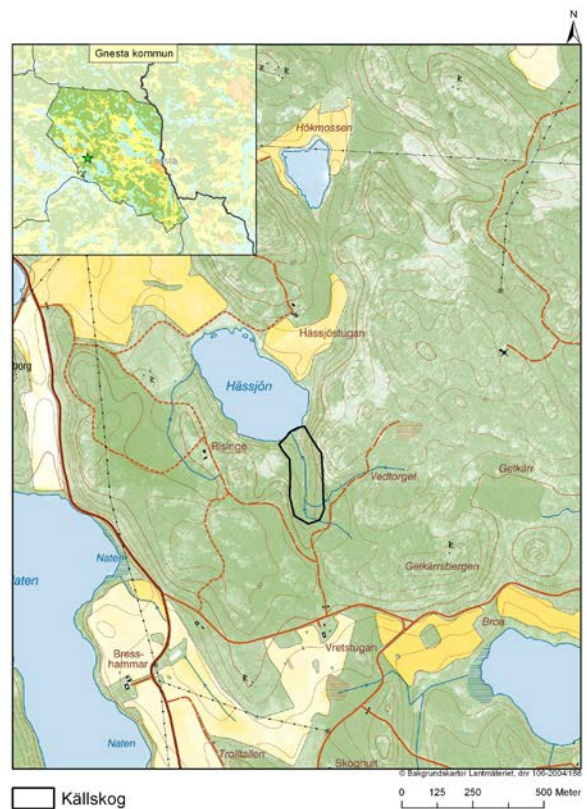
111. Gnesta Kommun, Grönviksbäcken, Frustuna-Kattnäs sn

Värde: 4

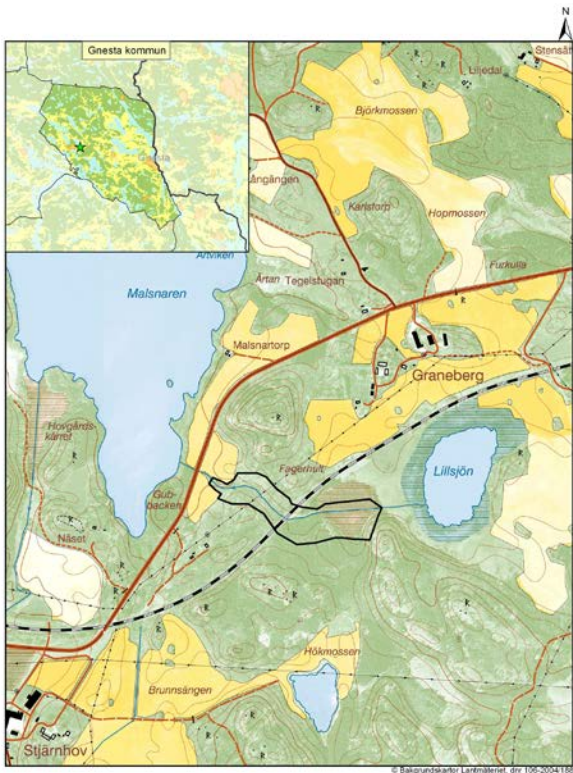
115. Gnesta Kommun, Hässjön, Gryts sn

Värde: 4

116. Gnesta Kommun, SV om Graneberg, Gryts sn

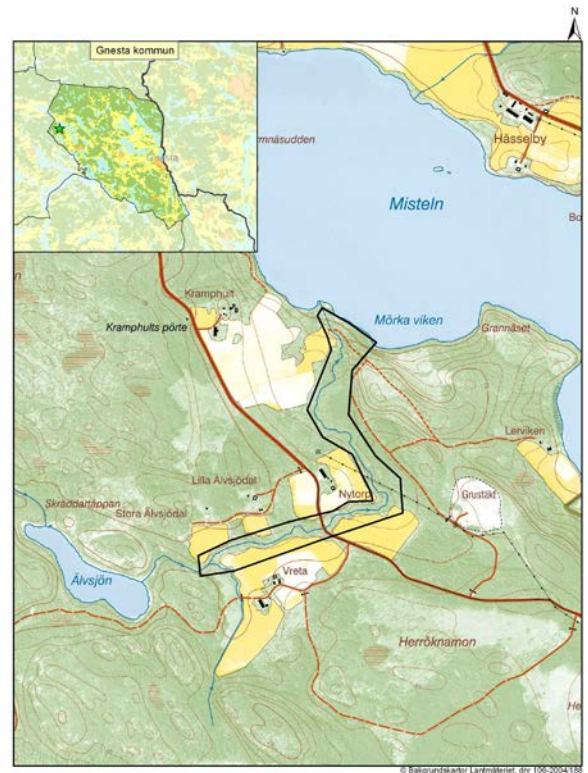
Värde: 4

Källskog

117. Gnesta Kommun, Nytorpsravinen, Gryts sn

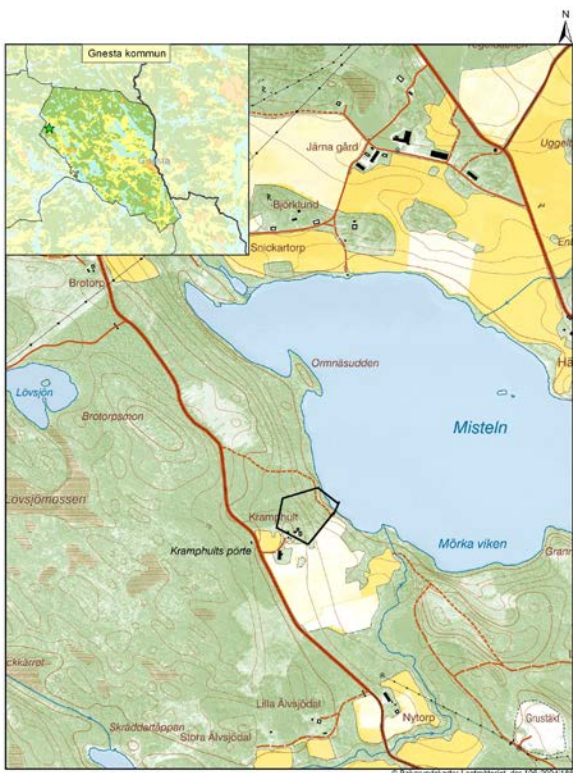
Värde: 5

Källskog

118. Gnesta Kommun, Kramphultsravinen, Gryts sn

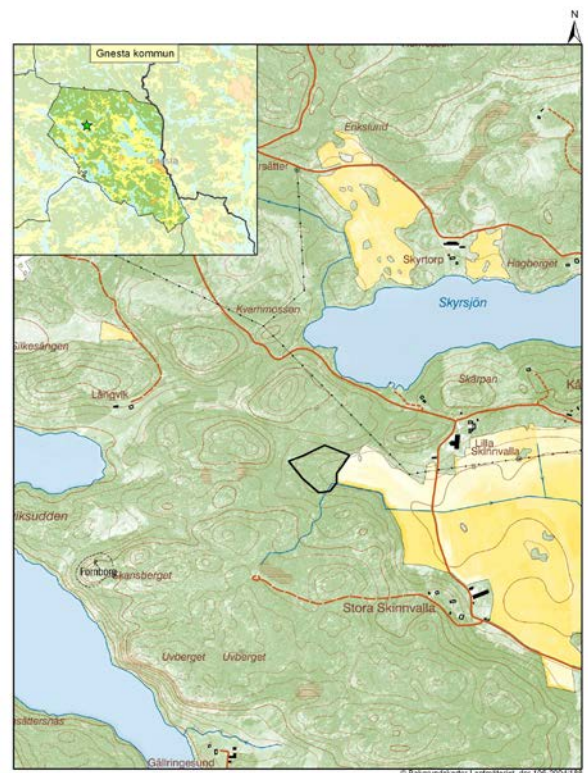
Värde: 4

Källskog

121. Gnesta Kommun, SV Lilla Skinnvalla, Gåsinge-Dillnäs sn

Värde: 4

Källskog

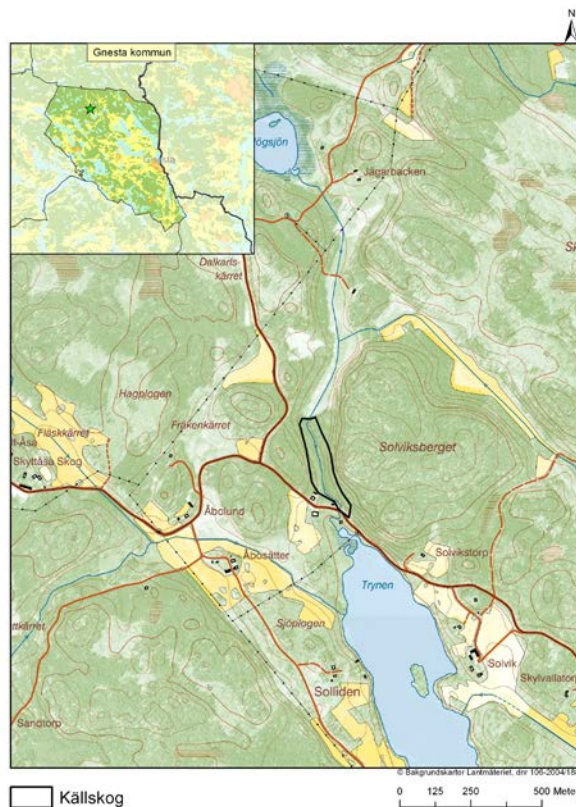
123. Gnesta Kommun, Djupvikssjöskogen, Gåsinge-Dillnäs sn

Värde: 4

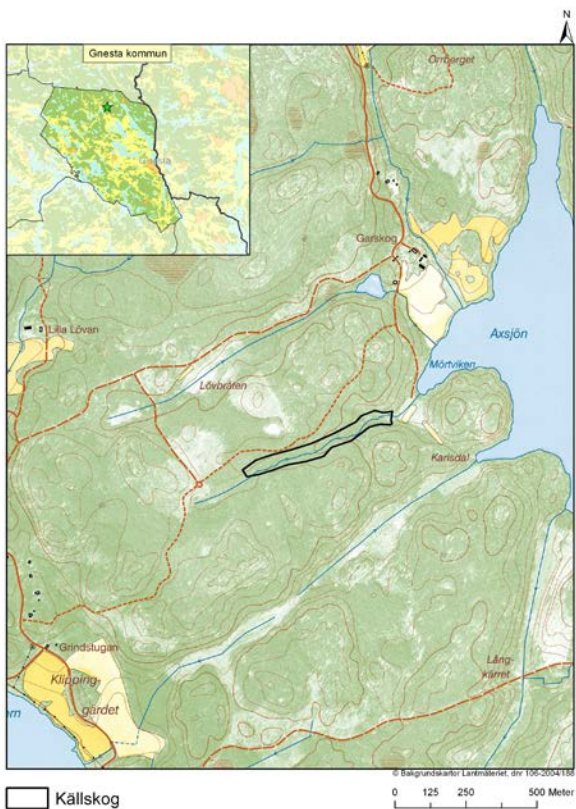
124. Gnesta Kommun, NO om Åbosätter, Gåsinge-Dillnäs sn

Värde: 4

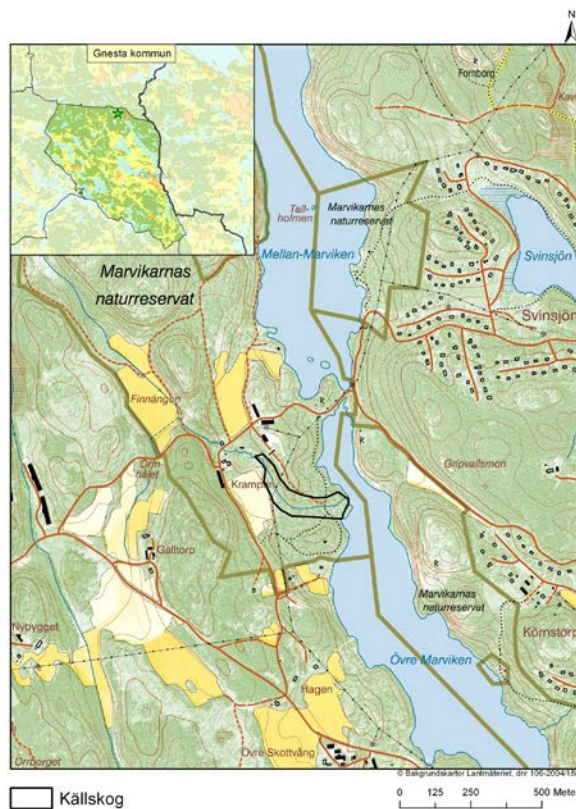
127. Gnesta Kommun, S om Garskog, Gåsinge-Dillnäs sn

Värde: 4

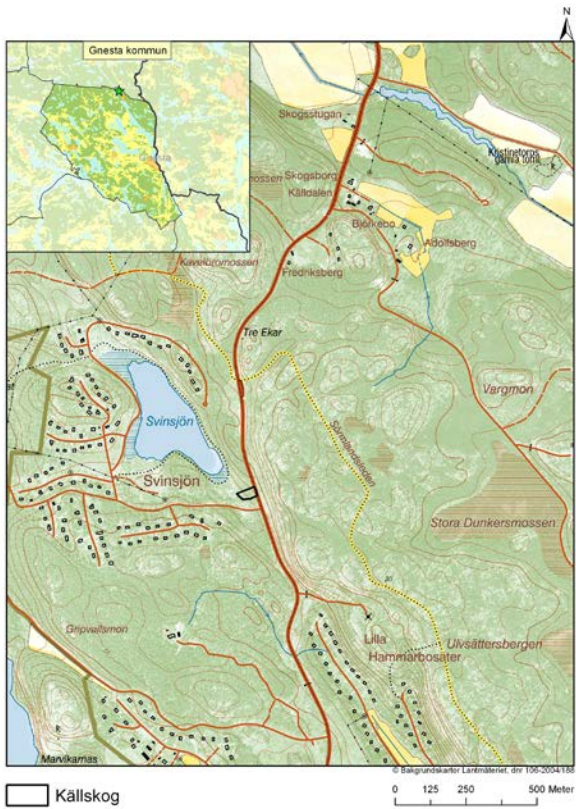

128. Gnesta Kommun, Krampan, Gåsinge-Dillnäs sn

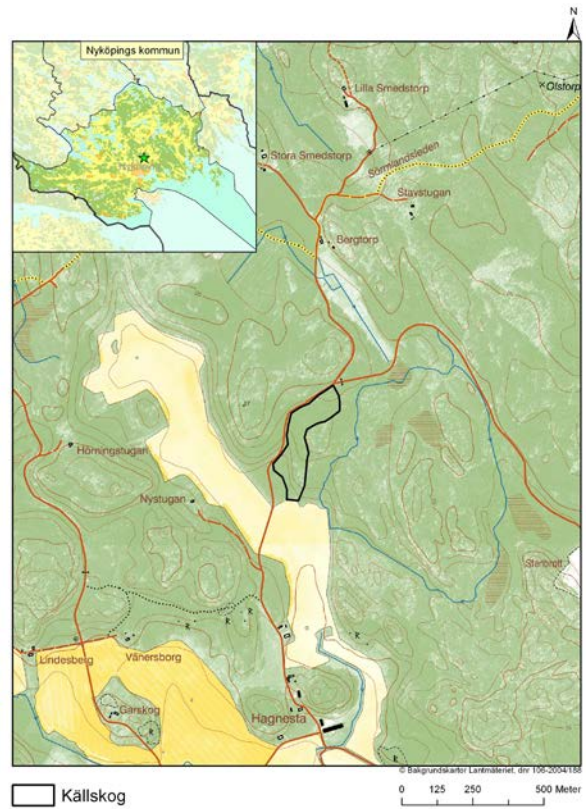
Värde: 4

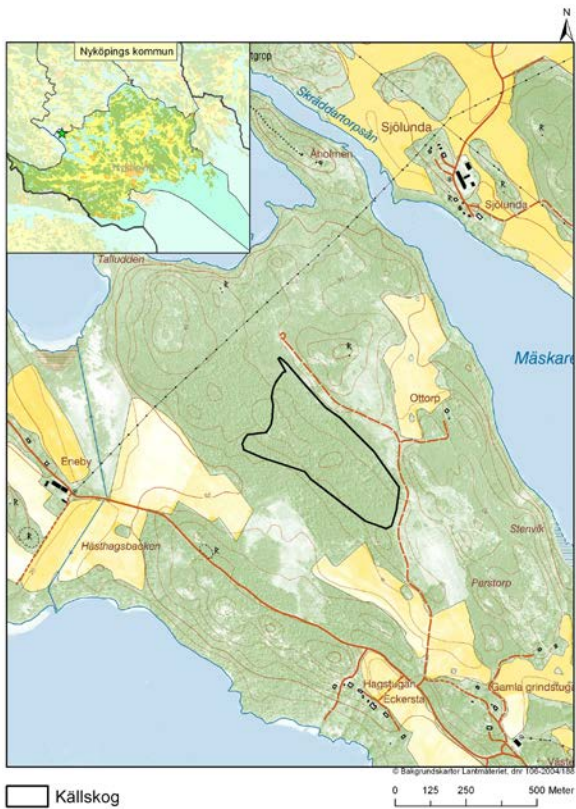
129. Gnesta Kommun, SO om Svinsjön, Gåsinge-Dillnäs sn
Värde: 4

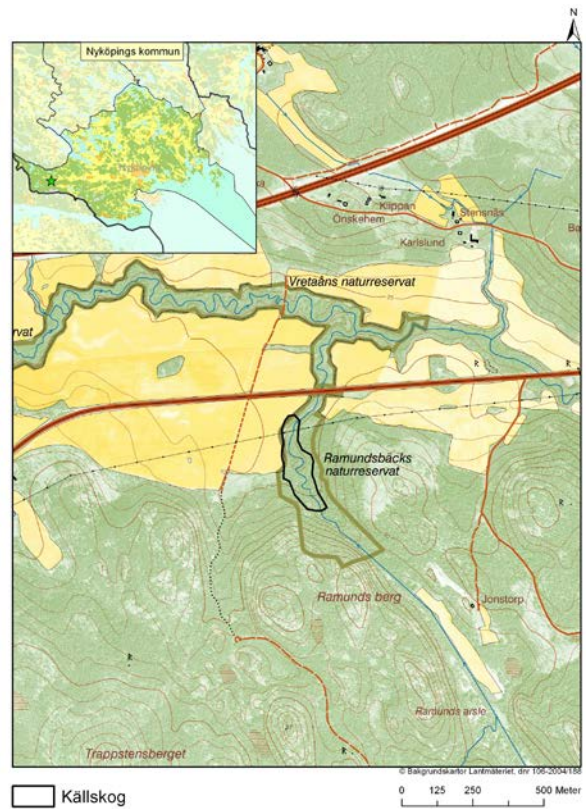
136. Nyköpings Kommun, 400m NO Nystugan, Helgona sn
Värde: 4

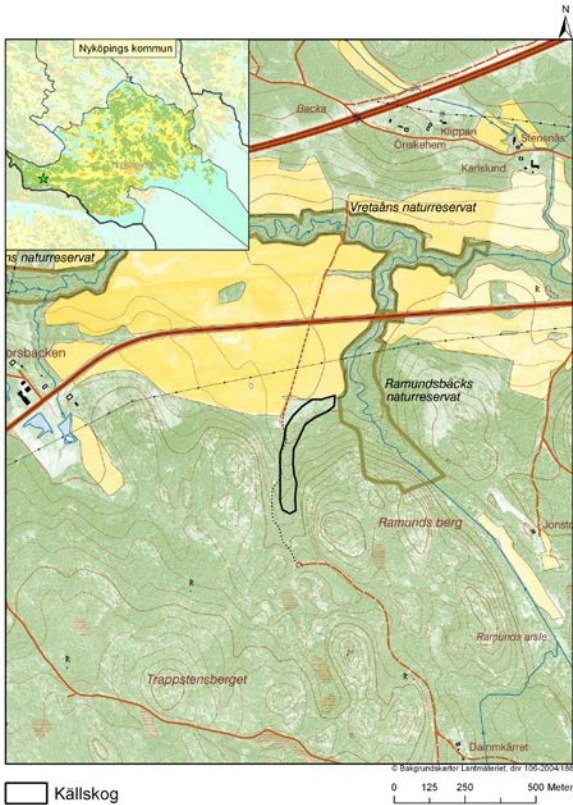
137. Nyköpings kommun, 250m SV Ottorp, Husby-Oppunda sn
Värde: 4

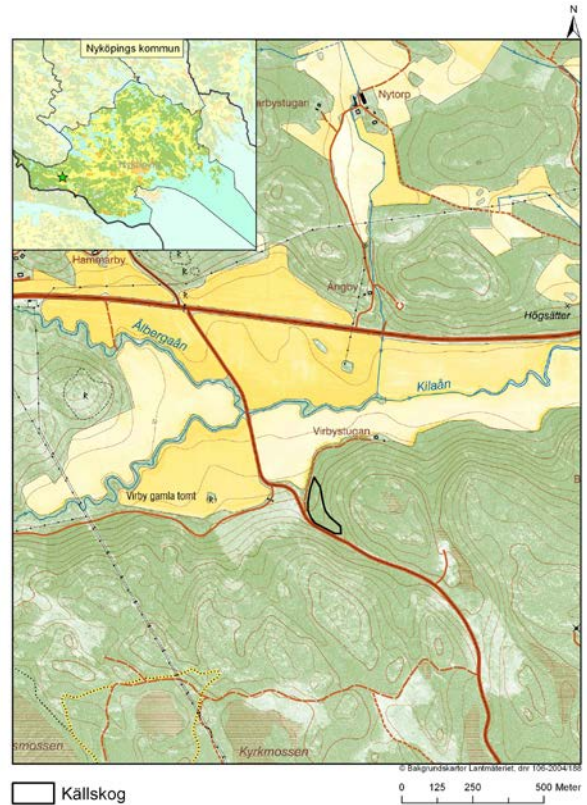
146. Nyköpings Kommun, Ramundsback, Kila sn
Värde: 4

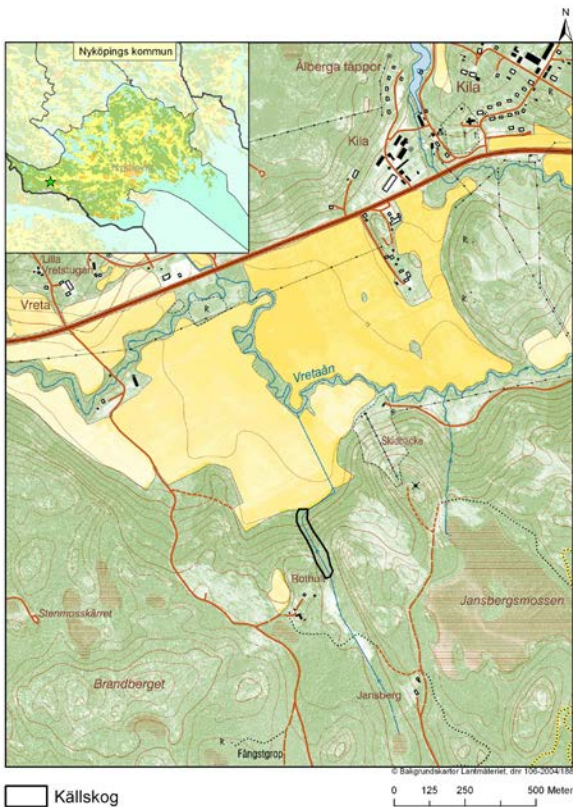
147. Nyköpings Kommun, 1km O om Korsbäcken, Kila sn
Värde: 4

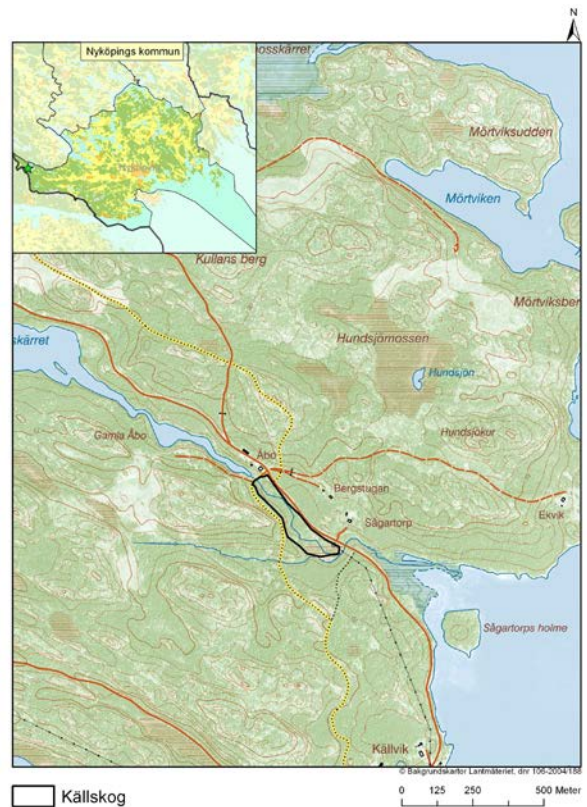
149. Nyköpings Kommun, 300m SSV om Virbystugan, Kila sn
Värde: 4

151. Nyköpings Kommun, 150m NO om Rothult, Kila sn
Värde: 4

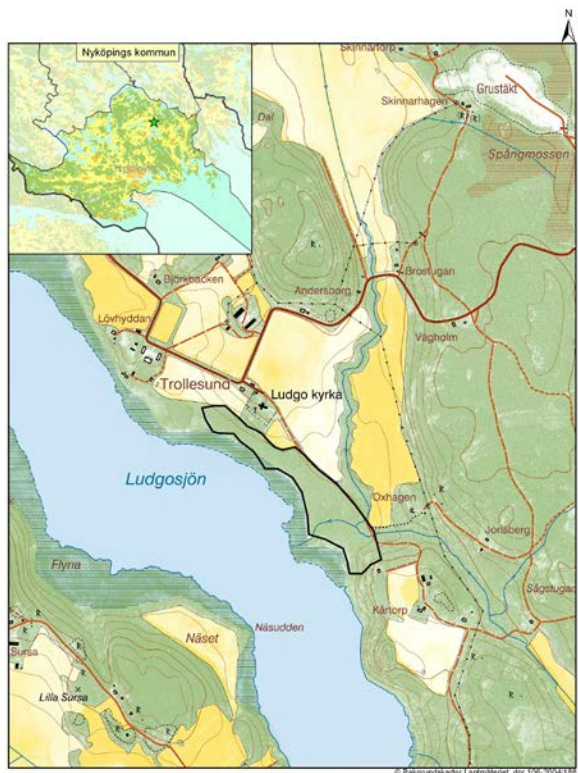

154. Nyköpings Kommun, Åboravinen, Kila sn
Värde: 4

159. Nyköpings Kommun, Trollesund, Ludgo sn

Värde: 4

Källskog

162. Nyköpings Kommun, Torpesta gård, Ludgo sn

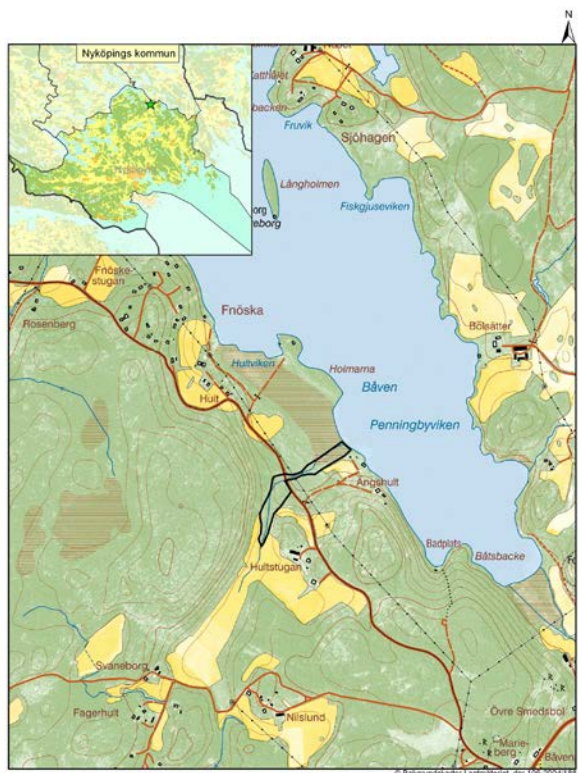
Värde: 4

Källskog

165. Nyköpings Kommun, Hultstugan, Ludgo sn

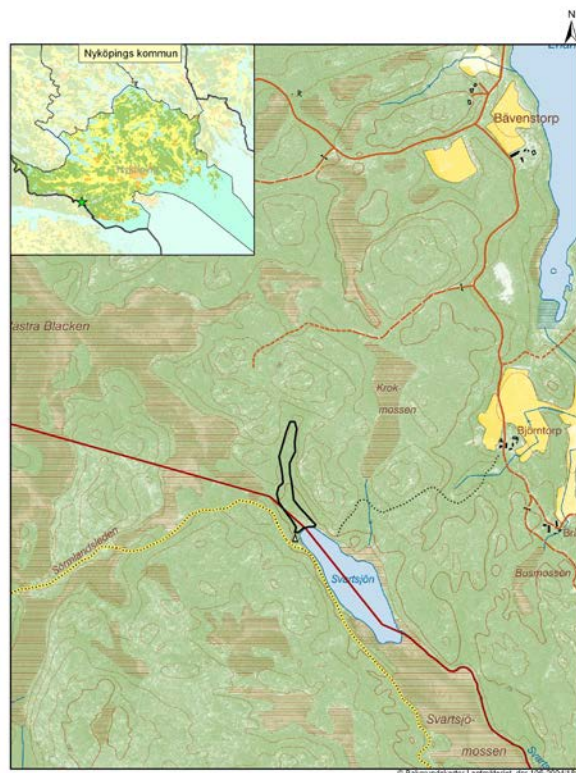
Värde: 4

Källskog

167. Nyköpings Kommun, Svartsjöns N ände, Lunda sn

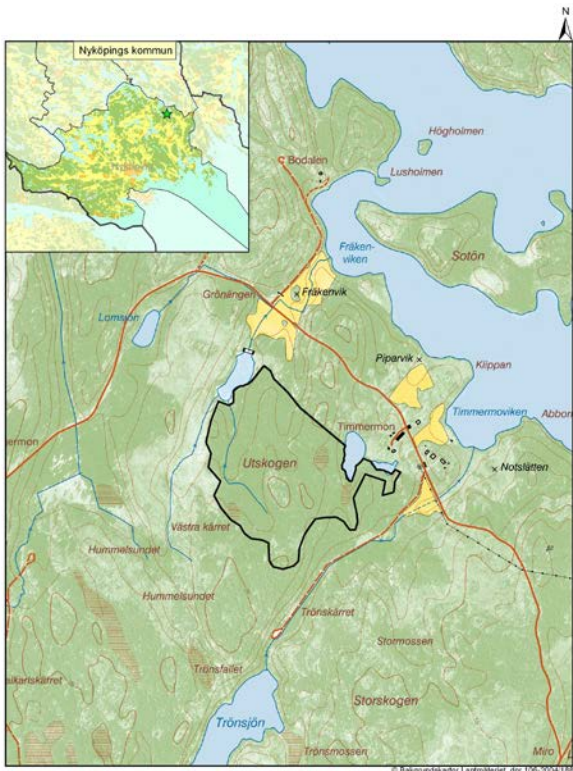
Värde: 4

Källskog

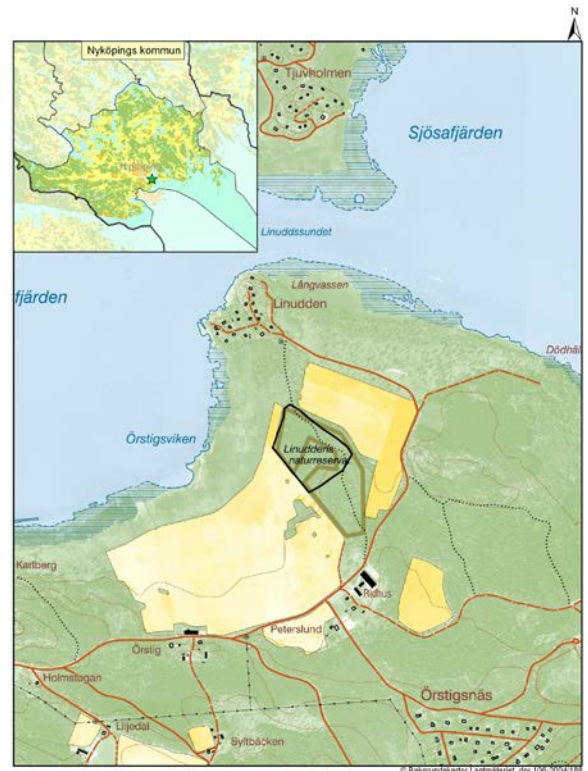
169. Nyköpings kommun, Skimraskogen, Lästringe sn

Värde: 4

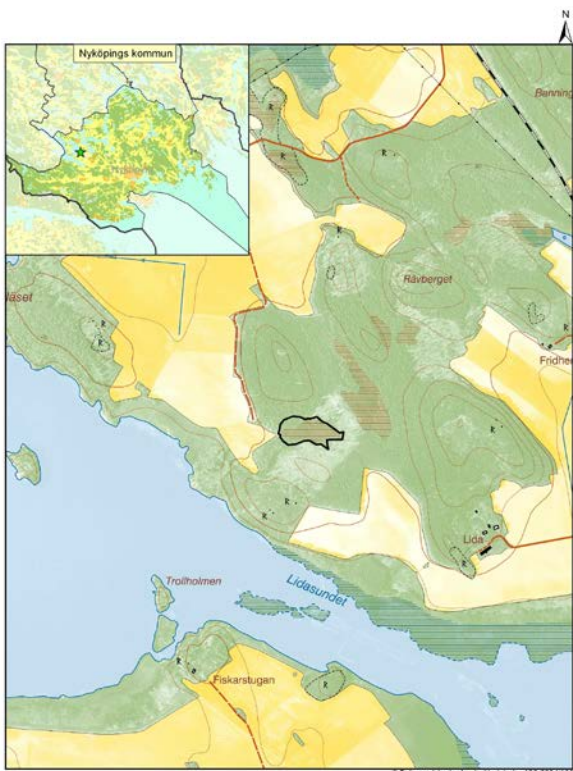
170. Nyköpings kommun, Linuddens NR, Nicolai sn

Värde: 5

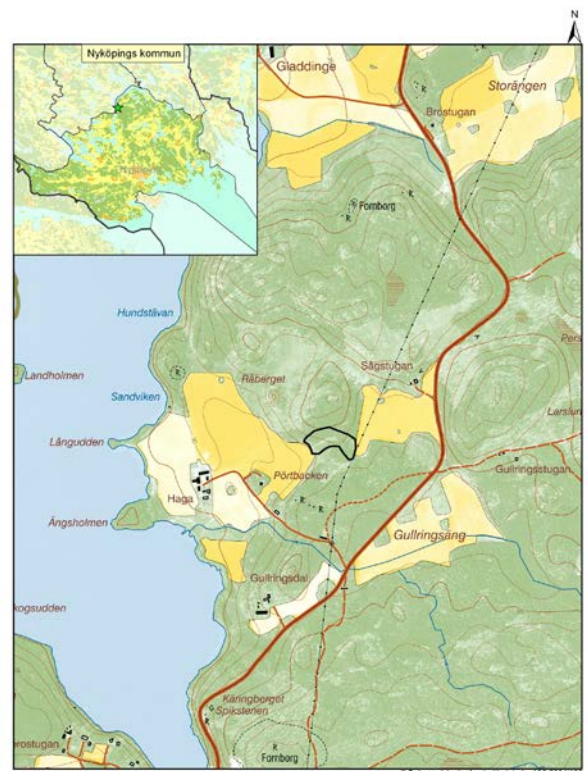
172. Nyköpings kommun, Lidakärret, Rottninge, Nykyrka sn

Värde: 4

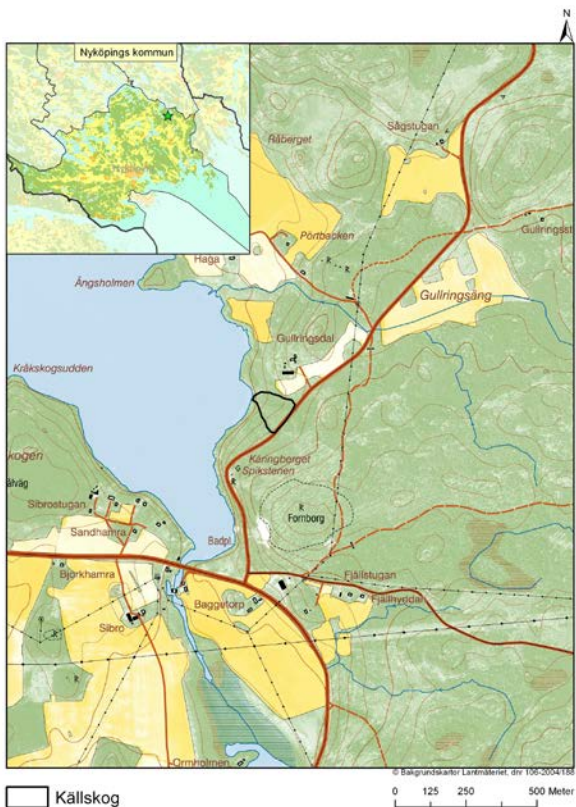
173. Nyköpings kommun, Sägstugan, Ripsa sn

Värde: 4

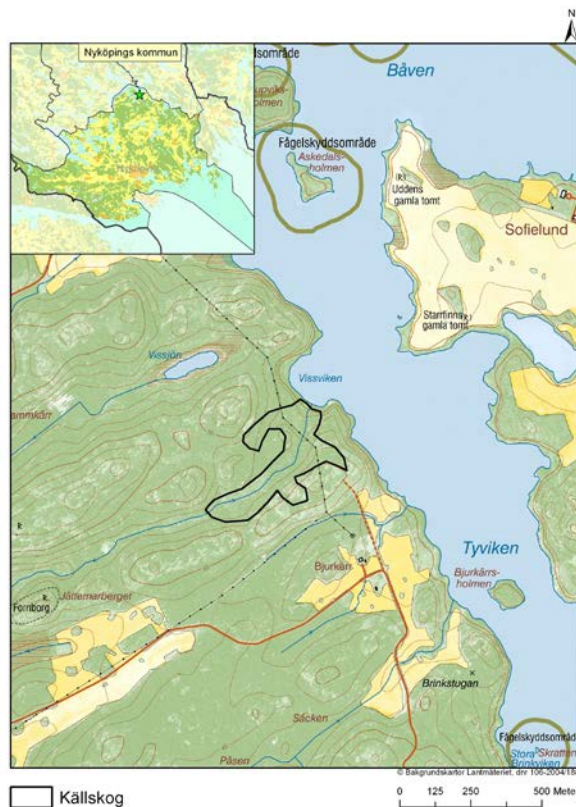
174. Nyköpings kommun, Gullringsdal, Ripsa sn

Värde: 4

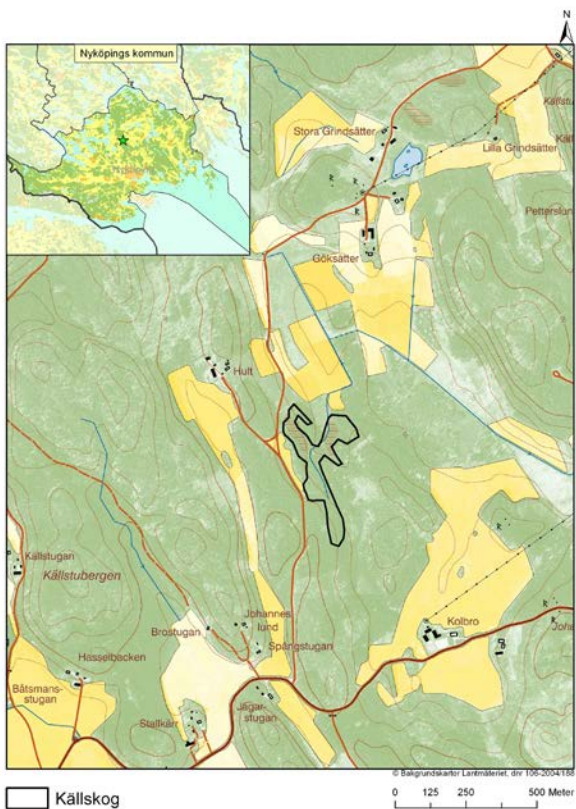
176. Nyköpings kommun, N om Bjurkärr, Ripsa sn

Värde: 4

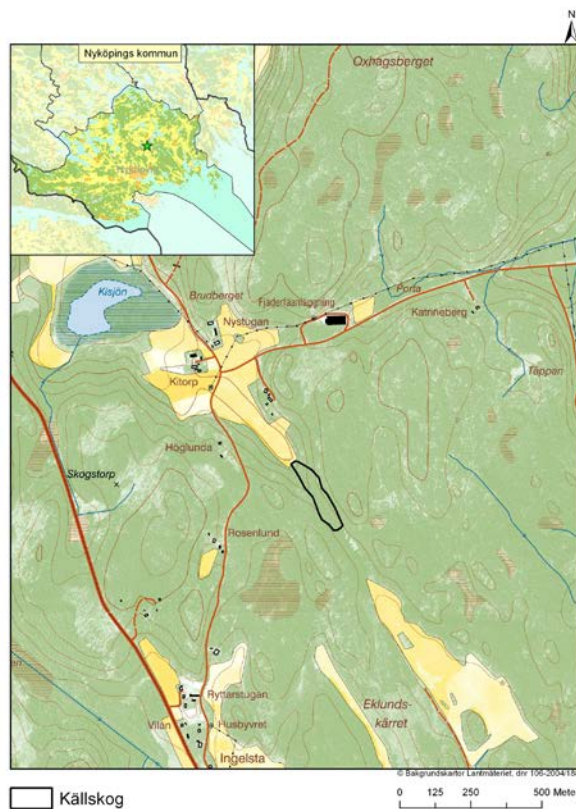
177. Nyköpings kommun, Grindstugan SO Hult, Runtuna sn

Värde: 4

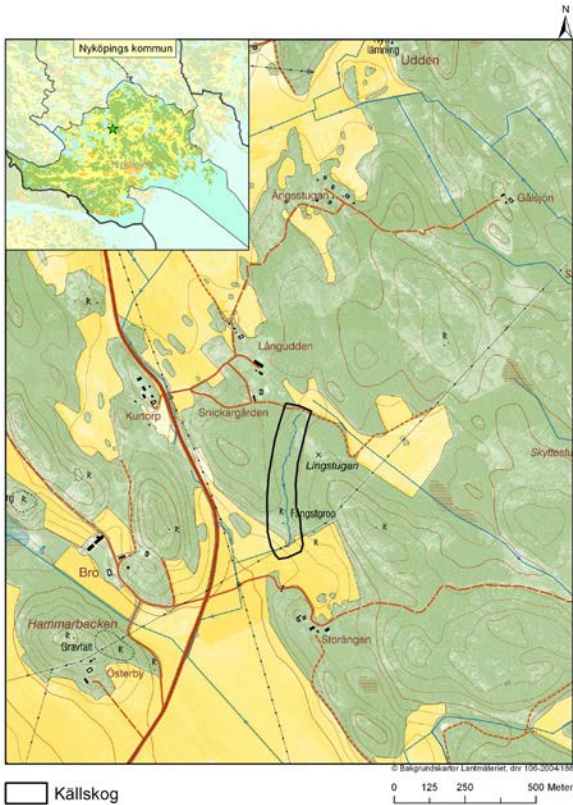
180. Nyköpings kommun, Rosenlund, Runtuna sn

Värde: 4

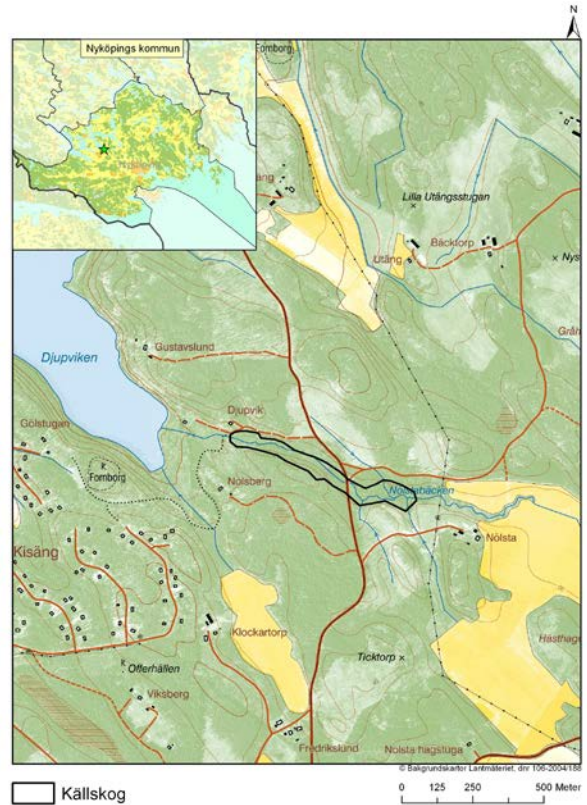
183. Nyköpings kommun, Kurtorp, Råby-Rönö sn

Värde: 4

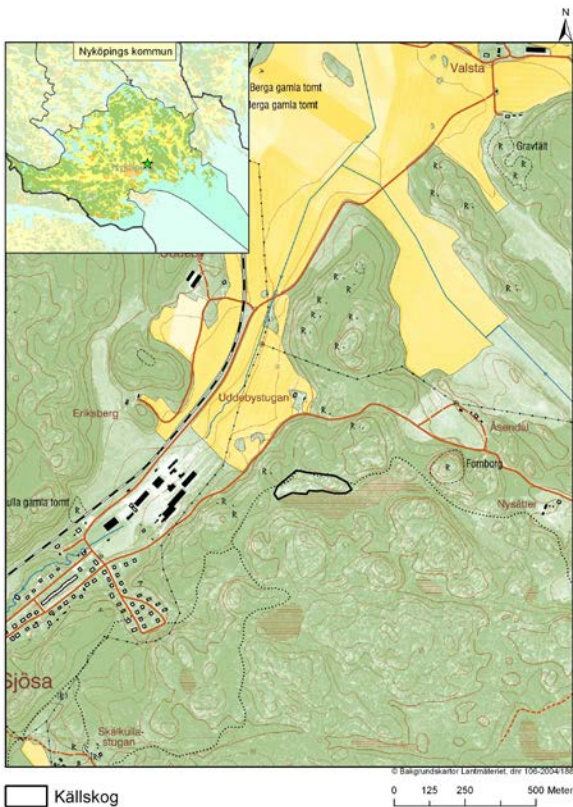
185. Nyköpings kommun, Nölstabäcken, Stigtomta sn

Värde: 4

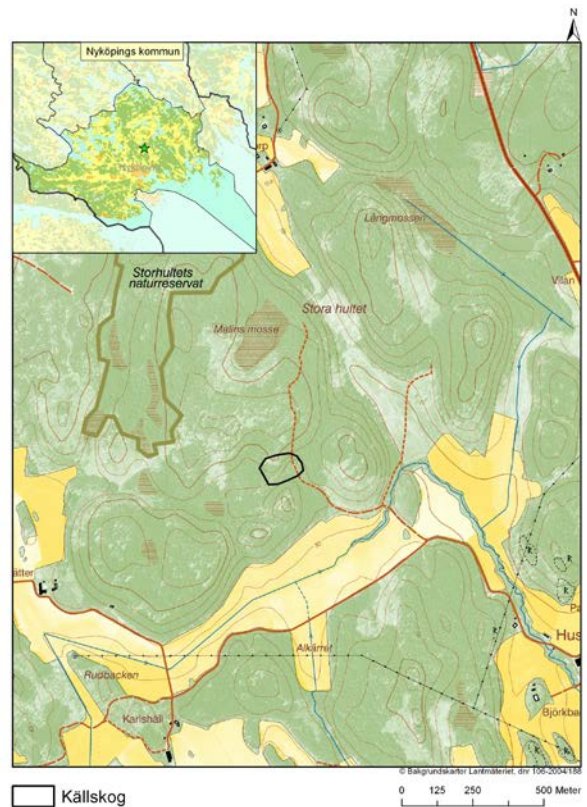
186. Nyköpings kommun, Åsendsal-Nysätter, Svärta sn

Värde: 4

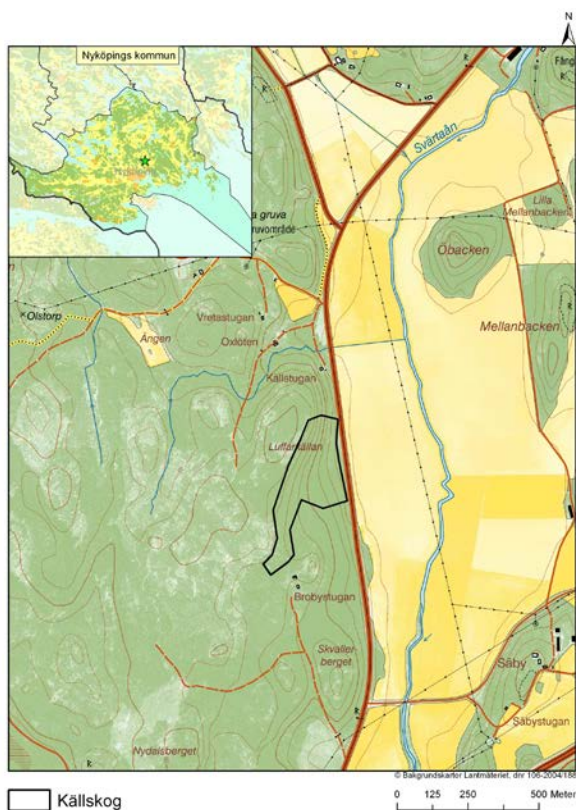
188. Nyköpings kommun, S om Malins Mosse, Svärta sn

Värde: 4

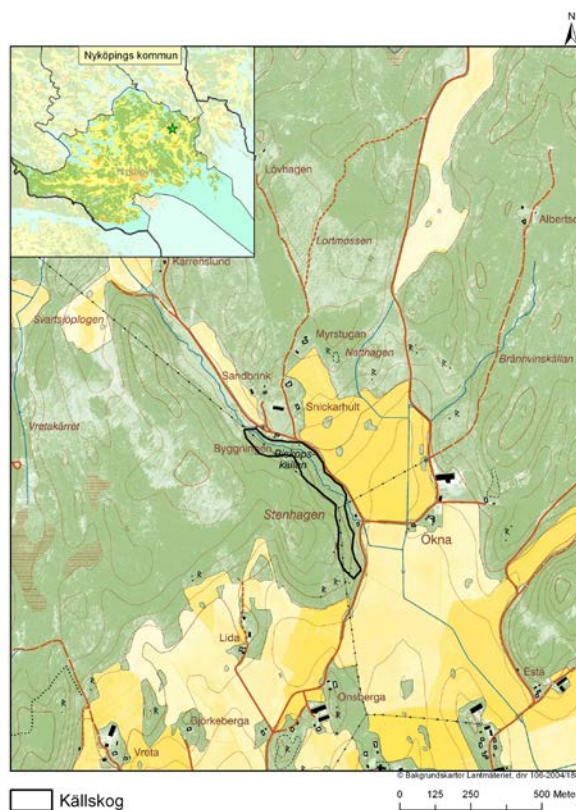
190. Nyköpings kommun, Brobustugan, Svärta sn

Värde: 4

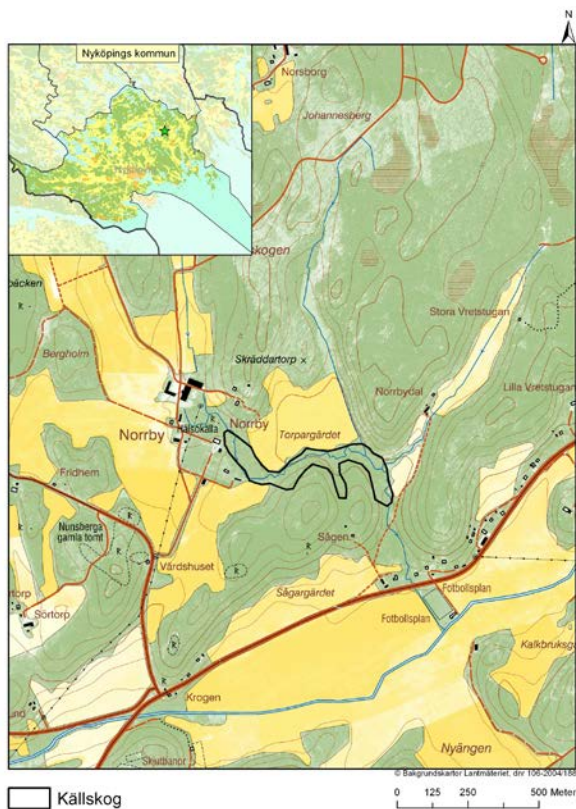
192. Nyköpings kommun, Ökna, Sättersta sn

Värde: 4

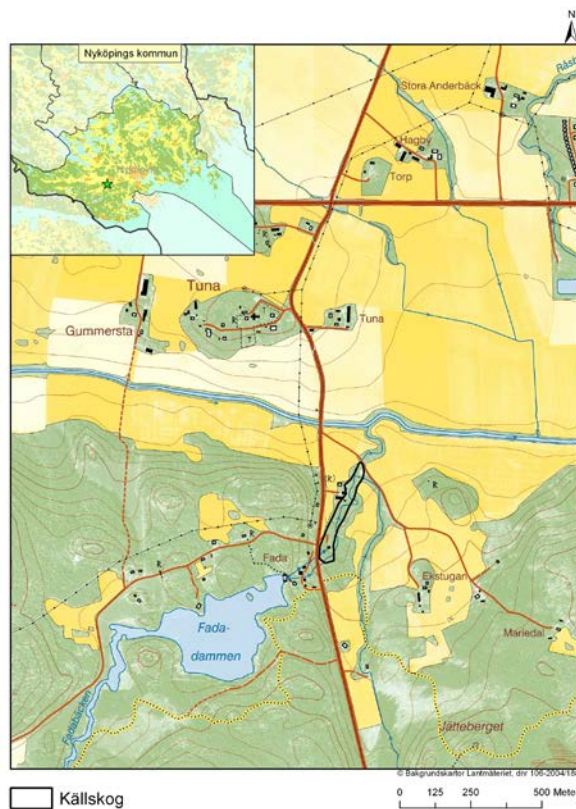
193. Nyköpings kommun, Norrby, Sättersta sn

Värde: 5

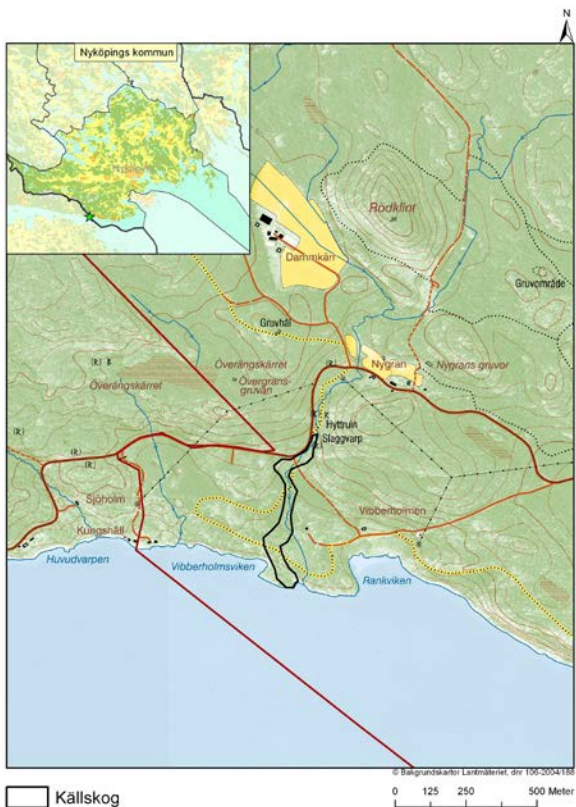
195. Nyköpings kommun, Fada kvarn, Tuna sn

Värde: 4

196. Nyköpings kommun, Vibberholmen, Tunabergs sn

Värde: 5

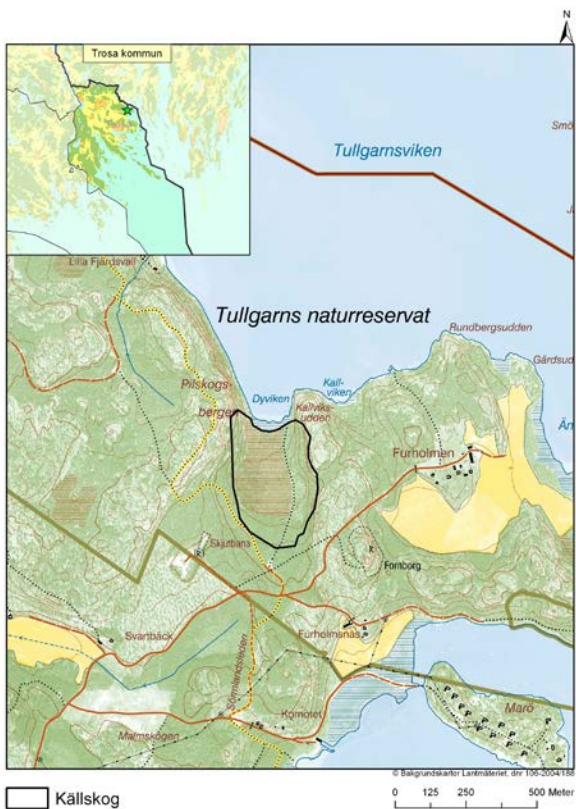
199. Nyköpings kommun, 1 km N om Hälgo, Tystberga sn

Värde: 4

204. Trosa kommun, Dyvikskärret, Trosa-Vagnhärad's sn

Värde: 5

206. Trosa kommun, N Karlfors vid Björken, Västerljungs sn

Värde: 4

207. Trosa kommun, Hållsnäs, Västerljungs sn

Värde: 4

Rapporter utgivna under 2010:

Nr	Titel	Ansvarig utgivare
1	Når vi miljömålen? En lägesrapport från Länsstyrelsen i Södermanlands län och Skogsstyrelsen 2009	Länsstyrelsen i Södermanlands län och Skogsstyrelsen

Länsstyrelsen

611 86 Nyköping
Tel växel: 0155-26 40 00
E-post: sodermanland@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare

Hans Rydberg

År 2010

Nr 2